

**แนวทางการจัดทำแผนกิจกรรมประจำปีแบบมีส่วนร่วม
ของชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม**

**วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ
บัณฑิตศึกษา สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน
ปีการศึกษา 2563
ลิขสิทธิ์ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน**

**แนวทางการจัดทำแผนกิจกรรมประจำปีแบบมีส่วนร่วม
ของชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม**

**วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ
บัณฑิตศึกษา สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน
ปีการศึกษา 2563**

**GUIDELINES FOR CREATING A PARTICIPATORY ANNUAL
ACTIVITY PLAN OF THE ELDERLY CLUB OF NANG TAKINA
SUB-DISTRICT, MUEANG DISTRICT, SAMUT SONGKHRAM
PROVINCE**

**BY
KAN TOBOONMEE**

**THE THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
IN THE PROGRAM OF
INTERGRATED LOCAL DEVELOPMENT
FACULTY OF GRADUATE STUDY
LEARNING INSTITUTE FOR EVERYONE (LIFE)**

2020

วิทยานิพนธ์เรื่อง (Title)	แนวทางการจัดทำแผนกิจกรรมประจำปีแบบมีส่วนร่วม ของชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม
ผู้วิจัย	กานต์ โทบุนุมิ
สาขาวิชา	การพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วนิดา ตรีสวัสดิ์

คณะกรรมการการสอบวิทยานิพนธ์

ลงชื่อ.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เวหา เกษมสุข)

ลงชื่อ.....กรรมการ (ผู้ทรงคุณวุฒิ)
(อาจารย์ ดร.สุรัตน์ เพชรนิล)

ลงชื่อ.....กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษา)
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วนิดา ตรีสวัสดิ์)

ลงชื่อ.....กรรมการ (ผู้แทนบัณฑิตศึกษา)
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภการ สิริไพศาล)

ลงชื่อ.....เลขานุการ
(อาจารย์อัญมณี ชุมณี)

บัณฑิตศึกษา สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน อนุมัติให้วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่อง	แนวทางการจัดทำแผนกิจกรรมประจำปีแบบมีส่วนร่วมของชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม
ชื่อผู้เขียน	กานต์ โทบุนุมิ
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	การพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ
ปีการศึกษา	2563
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วนิดา ตรีสวัสดิ์

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สังเคราะห์แนวทางในการจัดทำแผนกิจกรรมประจำปีแบบมีส่วนร่วมของชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม 2) เสนอแผนงานกิจกรรมประจำปีแบบมีส่วนร่วมของชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 20 คน ประกอบด้วยคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน จำนวน 10 คน และสมาชิกชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน จำนวน 10 คน ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มและการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยวิธีการสามเส้าวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการตีความและให้ความหมาย

ผลการวิจัย พบว่า 1) แนวทางในการจัดทำแผนงานกิจกรรมประจำปีแบบมีส่วนร่วมมีทั้งหมด 5 องค์ประกอบ ดังนี้ (1) สร้างความรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของชมรมของคณะกรรมการและสมาชิก (2) มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายของชมรมร่วมกัน (3) มีการวิเคราะห์ความสำเร็จและความล้มเหลวของกิจกรรมในปีที่ผ่านมา (4) สำรวจความต้องการในการทำกิจกรรมของสมาชิก (5) คณะกรรมการและตัวแทนสมาชิกทำแผนกิจกรรมร่วมกัน 2) แผนงานกิจกรรมประจำปีแบบมีส่วนร่วมพบว่า มีกิจกรรมที่ต้องดำเนินการ 4 มิติ ดังนี้ (1) มิติด้านสุขภาพ (2) มิติด้านสังคมและความสัมพันธ์ที่ดี (3) มิติด้านเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ (4) มิติด้านสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความมั่นคงและความยั่งยืนของชมรมผู้สูงอายุ และสามารถพัฒนาเป็นชมรมผู้สูงอายุต้นแบบได้ต่อไป

คำสำคัญ : ชมรมผู้สูงอายุ, แผนงานกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วม, ชุมชนตำบลนางตะเคียน

Abstract

Thesis Title	Guidelines for creating a participatory annual activity plan Of the Elderly Club of Nang Takian Sub-district, Mueang District, Samut Songkhram Province
Researcher	Kan Toboonmee
Degree	Master of Arts
In the Program of	Intergrated Local Development
Year	2020
Principal Thesis Advisor	Assistant professor Dr.Wanida Treesawat

The objectives of the research were 1) to synthesize guidelines for the preparation of the annual activities plan with participation of the elderly club in Nang Ta Kian Sub-district, Muang District, Samut Songkhram Province; 2) to propose an annual activity plan with participation of the elderly club in Nang Takian Sub-district, Muang District, Samut Songkhram Province. The Key informants are, 20 people, consisted of 10 members of the committee and 10 members of the elderly club of Nang Takian Sub-District. The Study is Collect information by document reviewing. Participating and non-the quality research to participating observation, In-depth interviews and focus group. Verify the correctness of the data by means of a triangle, analyze the data by interpreting and meaning.

The results of the research found that: 1) The guidelines for the preparation of the annual activity plan with participation consisted of 5 components as follows: (1) Build awareness of the club's ownership of the committee and its members. (2) Vision setting Joint mission and goals of the club (3) An analysis of the success and failure of activities in the past year (4) Surveys on the needs of members for activities (5) The committee and member representatives make an activity plan. 2) The annual activity plan with participation found that There are 4 dimensions of activities to be undertaken as follows: (1) Health dimension; (2) Social and relationship dimension; (3) Economic and occupational dimension; (4) Environmental dimension. and conservation of natural resources. The benefits obtained from this research are to apply the results of the study as a guideline for the effective implementation of the activities of the elderly

club. There will be stability and sustainability of the elderly club and can be developed into a model elderly club in the future.

Key words : The elderly club, participating activities plan, Nang Takian Community

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เกิดผลสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงจากอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วนิดา ศรีสวัสดิ์ และ ดร.อุทิศ ดวงผาสุข ที่ได้สละเวลาอบรม สั่งสอนให้คำแนะนำที่มีคุณค่า และให้ข้อเสนอแนะถึงประเด็นต่าง ๆ ในการศึกษา รวมถึงชี้แนวทาง ในการแก้ปัญหา นอกจากนี้ยังให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบแก้ไขงาน ข้อบกพร่องต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง อันเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขงานวิจัยให้สมบูรณ์และขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ เพื่อเป็นพื้นฐานในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คณะกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาสละเวลาให้คำแนะนำ อันมีประโยชน์ยิ่งต่องานวิจัยช่วยให้งานวิจัยฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ลงได้ ขอกราบขอบพระคุณผู้บังคับบัญชาสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสมุทรสงคราม สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมืองสมุทรสงคราม ที่ให้โอกาสในการศึกษา รวมถึง บุคลากรของ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านบึงปีน และอสม. บ้านบึงปีน ที่ให้กำลังใจในการศึกษาเสมอมา ขอขอบคุณคณะเจ้าหน้าที่ องค์การบริหารส่วนตำบลนางตะเคียน และสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนทุกท่าน ที่ให้ความดูแลช่วยเหลือในการให้ข้อมูล และประสานงานด้านการศึกษามาตลอดหลักสูตรการศึกษา ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญและให้ข้อมูลทุกท่าน และที่มีอาจกล่าวนามได้ทั้งหมด ณ ที่นี้ ที่ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งในการเก็บข้อมูลการวิจัย ส่งผลให้ ผู้วิจัยสามารถดำเนินการวิจัยจนสำเร็จ ลุล่วงด้วยดีรวมทั้งขอขอบคุณแรงสนับสนุนและกำลังใจที่ได้รับจากครอบครัว คุณค่าหรือประโยชน์อันเกิดจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ผู้วิจัยขอน้อมบูชาแด่พระคุณบิดา มารดา ครูอาจารย์ที่อบรมสั่งสอน แนะนำ ให้การสนับสนุนและให้กำลังใจอย่างดียิ่งเสมอมา และหากมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้วิจัย ขอกราบอภัยไว้ ณ ที่นี้

กานต์ โทบญมี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ง
สารบัญ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ซ
บทที่	
1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามสำคัญในการวิจัย.....	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
ขอบเขตด้านพื้นที่/กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา/เนื้อหาในการวิจัย.....	4
ระยะเวลาในการดำเนินงาน.....	4
คำนิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
2 ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
สถานการณ์ผู้สูงอายุ.....	6
แนวคิดการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี (Annual Action Plan).....	9
แนวคิดการมีส่วนร่วม.....	12
แนวคิดเกี่ยวกับแผนปฏิบัติการ.....	14
แนวคิดเกี่ยวกับชมรมผู้สูงอายุ.....	16
โครงสร้างและบทบาทของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ.....	19
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	22
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	26

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย	
พื้นที่ศึกษา.....	27
กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	27
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	28
เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	29
4 ผลการวิจัย	
ข้อมูลบริบทชุมชนตำบลนางตะเคียน	31
ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในตำบลนางตะเคียน.....	38
แนวทางในการจัดทำแผนกิจกรรมประจำปีแบบมีส่วนร่วมของชมรมผู้สูงอายุ	46
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัย.....	66
อภิปรายผลการวิจัย.....	70
บรรณานุกรม.....	74
ภาคผนวก.....	78
ภาคผนวก ก. แบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม.....	78
ภาคผนวก ข. แนวคำถามในการสัมภาษณ์.....	79
ประวัติผู้วิจัย.....	80

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 แสดงจังหวัดที่มีประชากรสูงอายุนมากที่สุด 10 ลำดับ.....	7
2.2 แสดงจังหวัดที่มีสัดส่วนประชากรสูงอายุนมากที่สุด 10 ลำดับ.....	8
4.1 แสดงจำนวนจำแนกตามการประกอบอาชีพของประชาชน ตำบลนางตะเคียน	35
4.2 แสดงรายชื่อปราชญ์ตำบลนางตะเคียน จำแนกตามความเชี่ยวชาญ.....	35
4.3 แสดงจำนวนสมาชิกของ กลุ่มองค์กรชุมชนตำบลนางตะเคียน.....	37
4.4 แสดงการสังเคราะห์แนวทางการจัดทำแผนงานกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วม จากชมรมผู้สูงอายุต้นแบบ.....	41
4.5 การจัดกิจกรรมกำหนดแผนกิจกรรมประจำปีของชมรมผู้สูงอายุ.....	49
4.6 การนำแผนงานที่ออกแบบไว้สู่การทำกิจกรรมประจำเดือน.....	58

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	26
4.1 แสดงให้เห็นรูปแบบของโครงสร้างคณะกรรมการผู้สูงอายุ.....	39
4.2 แนวคิดการจัดทำแผนงานกิจกรรมร่วมกัน และทิศทางการการขับเคลื่อนที่.....	45
4.3 การประชุมจัดเตรียมกิจกรรม และถอดบทเรียน ของชมรมผู้สูงอายุ ตำบลนางตะเคียน ทุกวันที่ 17 ของทุกเดือน.....	48
4.4 การประชุมจัดเตรียมกิจกรรม และถอดบทเรียน ของชมรมผู้สูงอายุ ตำบลนางตะเคียน ทุกวันที่ 17 ของทุกเดือน.....	53
4.5 กิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน จัดกิจกรรม ทุกวันที่ 24 ของทุกเดือน.....	62
4.6 กิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน จัดกิจกรรม ทุกวันที่ 24 ของทุกเดือน.....	63
4.7 กิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน จัดกิจกรรม ทุกวันที่ 24 ของทุกเดือน.....	63
4.8 การเพาะปลูกแปลงผักสวนครัว และการใช้สมุนไพร รักษาสุขภาพ โดยกลุ่มแกนนำ จิตอาสาดูแลกลุ่มผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน.....	64
4.9 การเข้าเยี่ยมบ้าน 3 วัยหัวใจเดียวกัน (วัยเด็ก วัยผู้สูงอายุ และผู้พิการ) โดยกลุ่มแกนนำ จิตอาสาผู้ดูแล กลุ่มผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน.....	63
5.1 กิจกรรมชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน เป็นประจำทุกวันที่ 17 และ วันที่ 24 ของทุกเดือน.....	67
5.2 รางวัลรองชนะเลิศ ชมรมผู้สูงอายุระดับจังหวัดสมุทรสงคราม ปี 2562 ของ ชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน.....	68
5.3 แสดงแนวทางในการดำเนินแผนงานกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุ ตำบลนางตะเคียนอย่างมีส่วนร่วม.....	70

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในทศวรรษที่ผ่านมา การเพิ่มจำนวนประชากรผู้สูงอายุเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วโลก จากข้อมูล ปี พ.ศ. 2559 ของมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย แสดงข้อมูลให้เห็นว่า ทั่วโลกมีประชากรทั้งสิ้นประมาณ 7,433 ล้านคน ซึ่งในจำนวนนี้เป็นประชากรผู้สูงอายุจำนวน 929 ล้านคน หรือคิดเป็น ร้อยละ 12.5 ของประชากรทั้งหมด (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2559) โดยกลุ่มประเทศที่เผชิญปรากฏการณ์ดังกล่าวลำดับแรก ๆ นั้นมักเป็นกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว และใช้ เวลาในการเปลี่ยนผ่านค่อนข้างมาก อาทิ ฝรั่งเศสใช้เวลา 115 ปี สวีเดนใช้เวลา 85 ปี ออสเตรเลีย ใช้เวลา 73 ปี และสหรัฐอเมริกา ใช้เวลา 69 ปี ส่วนประเทศที่กำลังพัฒนา เช่น จีน สิงคโปร์ รวมทั้งประเทศไทยที่ใช้เวลาในการเปลี่ยนผ่านเพียงประมาณ 20 กว่าปี เท่านั้น (ชมพูนุท พรหมภักดี, 2556) โดยประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ด้วยสัดส่วนของประชากรผู้สูงอายुर้อยละ 10 และเพิ่มเป็นร้อยละ 16.5 ในปี พ.ศ.2563 และคาดว่า จะก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ในช่วงปี พ.ศ. 2564 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2554) จากแนวโน้มดังกล่าวจึงส่งผลให้สังคมไทย เป็น “สังคมผู้สูงอายุ” (Aging Society) อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (จุฑารัตน์ แสงทอง, 2560)

จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นจังหวัดตั้งอยู่ในภาคตะวันตก และมีเนื้อที่เล็กที่สุดในประเทศไทย มีประชากรทั้งสิ้น 192,052 คน มีจำนวนผู้สูงอายุ ที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป จำนวน 44,505 คน คิดเป็นร้อยละ 23.17 และมีผู้สูงอายุที่มีอายุ 65 ปี ขึ้นไป จำนวน 31,973 คน คิดเป็นร้อยละ 16.65 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563) ซึ่งจากคำจำกัดความขององค์การสหประชาชาติ จังหวัดสมุทรสงคราม จัดอยู่ในระดับสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged society) (United Nations, 2015) จึงเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงต่อโครงสร้างในการพัฒนาในระดับชุมชนท้องถิ่น ไปจนถึงระดับประเทศ ดังนั้นประเด็นการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมผู้สูงอายุจึงเป็นเรื่องที่ควรให้ความสำคัญ ในขณะที่จำนวนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น แต่จำนวนผู้ใช้แรงงานกลับลดลง รวมถึงการย้ายถิ่นเพื่อไปทำงานในต่างจังหวัด ทำให้ผู้สูงอายุจึงถูกทอดทิ้งให้เป็นคนที่ไร้ค่าอยู่กับบ้าน ในขณะที่ผู้สูงอายุบางคนเป็นผู้มีความสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อทดแทนแรงงานจากวัยหนุ่มสาวที่

ลดลง ผู้สูงอายุเหล่านี้ยังสามารถสร้างคุณค่าให้กับตนเองและชุมชนได้ การสร้างคุณค่าให้กับผู้สูงอายุที่เหมาะสมคือการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุซึ่งเป็นคนวัยเดียวกัน รับรู้ประสบการณ์ผ่านเวลา มาคล้ายคลึงกัน ดังนั้นการรวมกลุ่มจัดกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุจึงเป็นกิจกรรมแรก ๆ ที่พึงกระทำ

การรวมกลุ่มของผู้สูงอายุ คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตวิธีหนึ่ง มุ่งเน้นการขับเคลื่อนโดยสมาชิกในชุมชนและผู้สูงอายุเอง มีหน่วยงานภาครัฐเป็นเพียงผู้สนับสนุน การรวมกลุ่มประเภทนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาศักยภาพ การร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ในกาการแก้ปัญหาด้านสุขภาพกายและใจ ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจซึ่งจะส่งผลถึงคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดีขึ้น โดยคาดหวังว่าผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรม จะเป็น ผู้อาวุโสทรงพลัง (Active Aging) เพิ่มมากขึ้นมีส่วนช่วยให้ผู้สูงอายุมีความอยู่ดีมีสุขทั้งทางด้านกายภาพ ด้านสังคม และด้านจิตใจและสามารถมีส่วนร่วมในสังคมได้ สามารถขับเคลื่อนสังคมแทนคนหนุ่มสาวที่ลดน้อยลงในชุมชนได้ (World Health Organization, 2002, p. 12) การรวมกลุ่มของผู้สูงอายุระยะแรกเกิดขึ้นจากนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข โดยให้ สถานีอนามัยซึ่งเป็นหน่วยบริการสาธารณสุขที่มีอยู่ในทุกตำบลเป็นกลไกในการขับเคลื่อนกิจกรรมให้เกิดขึ้น โดยมุ่งเน้นให้มีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีการรวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ตามความ ต้องการ ตามบริบทด้านประชากร เศรษฐกิจและสังคมของแต่ละพื้นที่ ตาม “ปฏิญญาผู้สูงอายุ” จำนวน 9 ข้อ และในข้อ 6 ได้กล่าวว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่พึ่งพาตนเองได้สามารถช่วยเหลือ ครอบครัวและชุมชน มีส่วนร่วมในสังคม เป็นแหล่งภูมิปัญญาของคนรุ่นหลัง มีการเข้าสังคม มีนันทนาการที่ดี และมีเครือข่ายช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน (สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, 2561)

ผู้วิจัยเป็นหัวหน้าสถานีอนามัยในขณะนั้นได้รับมอบนโยบายในการขับเคลื่อนและจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียนขึ้นเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ.2554 เพื่อเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ รวมทั้งกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยปัจจุบันมีสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ จำนวน 250 คน แต่ในช่วงการดำเนินกิจกรรมตลอดระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมาพบว่า คณะกรรมการชมรมและสมาชิกของชมรมส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจบทบาทของการเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุตำบล คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุยังขาดภาวะความเป็นผู้นำ สมาชิกคิดว่าเข้ามาเป็นสมาชิกเพื่อรับสวัสดิการหรือรับการดูแลเท่านั้น และยังไม่เข้าใจถึงคุณค่าของการรวมกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกัน ไม่เข้าใจถึงระบบการจัดการ รวมทั้งกระบวนการดำเนินงานของชมรม และเมื่อมีการเลือกคณะกรรมการชมรมจากสมาชิกชมรมก็เป็นการเลือกกันขึ้นมาให้ครบจำนวนที่กำหนดขึ้นเท่านั้น เมื่อมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ และการทำหน้าที่จึงไม่ชัดเจนว่าคณะกรรมการต้องมีหน้าที่อะไรบ้าง และยังขาดความสามารถในการคิดวางแผนจัดกิจกรรมให้กับสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุ จะเห็นได้จากตลอด 10 ปีที่ผ่านมา กิจกรรม

ชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียนมีกิจกรรมเพียงด้านเดียวเท่านั้น คือ สุขภาพซึ่งขับเคลื่อนโดยเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ซึ่งไม่ครบทุกมิติที่พึงมี คือ กาย จิต สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเมื่อผู้วิจัยได้มีโอกาสไปศึกษาชมรมผู้สูงอายุอื่น ๆ ภายในจังหวัด กลับพบว่า มีหลายชมรมที่สามารถขับเคลื่อนกิจกรรมของชมรมด้วยตนเอง โดยและครบทุกมิติ สถานีอนามัย หรือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเป็นเพียงหน่วยงานผู้ให้คำปรึกษาหรือสนับสนุนเท่านั้น เมื่อชมรมผู้สูงอายุมีแผนงานกิจกรรมและเป้าหมายในการดำเนินงานที่ชัดเจนจะทำให้เกิดความยั่งยืนแม้จะมีการเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงาน

ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน ให้เกิดการรับรู้ถึงบทบาทของตนเอง เพื่อให้เกิดวิสัยทัศน์ มีความเป็นภาวะผู้นำ การคิดอย่างเป็นระบบสามารถสร้างหรือพัฒนาแผนงานในการจัดกิจกรรมประจำเดือนสำหรับสมาชิกชมรมผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วมเพื่อเกิดความยั่งยืนของชมรมผู้สูงอายุต่อไป

คำถามสำคัญในการวิจัย

แนวทางในการสร้างแผนกิจกรรมประจำปีแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน ควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์แนวทางในการจัดทำแผนกิจกรรมประจำปีแบบมีส่วนร่วมของชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน อำเภอเมืองฯ จังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อเสนอแผนงานกิจกรรมประจำปีแบบมีส่วนร่วมของชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน อำเภอเมืองฯ จังหวัดสมุทรสงคราม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เกิดแผนกิจกรรมประจำปีของชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียนที่มาจากการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการและสมาชิกในชมรมผู้สูงอายุ
2. คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน มีแนวทางในการจัดทำแผนกิจกรรมประจำปีแบบมีส่วนร่วมที่จะใช้เป็นตัวต้นแบบสำคัญในการจัดทำแผนกิจกรรมในปีต่อไป

3. เกิดกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุที่ตอบสนองความต้องการของสมาชิกในชมรมฯ ทั้งในด้านเนื้อหาสาระ การกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วม และการสร้างความสนุกสนาน

ขอบเขตด้านพื้นที่/กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา/เนื้อหาในการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมืองฯ จังหวัดสมุทรสงคราม

2. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา

2.1 คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน ที่ได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกชมรมผู้สูงอายุฯ

2.2 สมาชิกชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน ที่เป็นสมาชิก อย่างน้อย 1 ปี และมาร่วมกิจกรรม อย่างน้อย ร้อยละ 80 (10 ครั้ง) ในปีที่ผ่านมา

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตเนื้อหาการวิจัยที่มุ่งเน้นไปที่การศึกษารับทของตำบลนางตะเคียน บริบทของชมรมผู้สูงอายุ และแนวทางในการจัดทำแผนกิจกรรมประจำปีแบบมีส่วนร่วมของชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ว่าควรมีรูปแบบหรือกระบวนการอย่างไรที่จะทำให้สมาชิกในชมรมผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมกับคณะกรรมการฯ ในการวางแผนกิจกรรมประจำปีร่วมกัน

ระยะเวลาในการดำเนินงาน

เดือนมีนาคม 2562 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ 2563 รวมเวลา 12 เดือน

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

แนวทางในการจัดทำแผนกิจกรรมประจำปีแบบมีส่วนร่วมของชมรมผู้สูงอายุ หมายถึง รูปแบบ หรือ เทคนิค หรือวิธีการที่มีอยู่แล้ว หรือ ประยุกต์จากที่มีอยู่แล้ว หรือพัฒนาขึ้นมาใหม่จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

ผู้สูงอายุ หมายถึง ประชากรไทยที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไปบริบูรณ์ใน วันที่ 1 มกราคมใน พ.ศ.2562

สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged society) หมายถึง สังคมหรือชุมชนนั้นมีสัดส่วนของผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่า 20% เมื่อเทียบกับกลุ่มประชากรอื่น (United Nations, 2015)

ชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน หมายถึง ชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน ตั้งอยู่เลขที่ 6 หมู่ที่ 7 ตำบลนางตะเคียน ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมืองฯ จังหวัดสมุทรสงคราม

บริบทชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน หมายถึง ข้อมูลสมาชิก คณะกรรมการ กฎ กติกา ข้อบังคับ กิจกรรม แผนงาน โครงการของชมรมฯ การมีระบบการทำงานร่วมกัน มีการกำหนดระเบียบ ข้อบังคับ กติกา โครงสร้าง บทบาท และหน้าที่ การทำงานของคณะกรรมการ การปฏิบัติงานตามที่กำหนด การติดตาม ตรวจสอบผลงานของกลุ่มร่วมกัน

แผนกิจกรรมประจำปี หมายถึง แผนปฏิบัติการที่กำหนด วิสัยทัศน์ เป้าหมาย วิธีดำเนินการและกิจกรรมที่จะปฏิบัติในแต่ละเดือน ต่อเนื่องกันเป็นเวลา 12 เดือน ตามปี พ.ศ. ที่ดำเนินการ

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการศึกษาแนวทางในการจัดทำแผนกิจกรรมประจำปีแบบมีส่วนร่วมของ
ชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร
แนวคิด และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. สถานการณ์ผู้สูงอายุ
2. แนวคิดการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี (Annual Action Plan)
3. แนวคิดการมีส่วนร่วม
4. แนวคิดเกี่ยวกับแผนปฏิบัติการ
5. แนวคิดเกี่ยวกับชมรมผู้สูงอายุ
6. โครงสร้างและบทบาทของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
8. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. สถานการณ์ผู้สูงอายุ

1.1 สถานการณ์ผู้สูงอายุในประเทศไทย

รายงานขององค์การสหประชาชาติ และรายงานของ สำนักงานสถิติ แห่งชาติ (สำนักงาน
สถิติแห่งชาติ, 2554) สถานการณ์ของสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย มีความสอดคล้องไปในทิศทาง
เดียวกัน ว่าแนวโน้มจำนวนประชากรไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ด้วยสัดส่วน
ของประชากรผู้สูงอายุร้อยละ 10 ของ ประชากรทั้งประเทศ และคาดว่า จะมีสัดส่วนของประชากร
ผู้สูงอายุ มากกว่าร้อยละ 20 ในปี พ.ศ.2564 และจะก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ นอกจากนี้
ในปี พ.ศ. 2562 มีจำนวนผู้สูงอายุ มากกว่าเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี เป็นครั้งแรกของประวัติศาสตร์
ไทย และในระยะเวลา 30 ปีที่ผ่านมา จำนวนคนเกิดใน ประเทศไทยลดลงอย่างต่อเนื่อง ประเด็นที่
สำคัญ คือ มีแนวโน้มชัดเจนว่า จำนวนคนเกิดจะลด น้อยลงไปอีก ในขณะที่คนตายมีแนวโน้มที่จะ
เพิ่ม จำนวนขึ้น เพราะผู้สูงอายุไทยมีจำนวนและ สัดส่วนเพิ่มสูงขึ้น สศช. ได้คาดประมาณว่า ใน
ปี 2571 ประชากรของประเทศไทยจะมีอัตราเพิ่ม ดิคลบ อันเนื่องมาจากจำนวนคนเกิดลดลงต่ำกว่า

จำนวนคนตาย (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2562) สะท้อนให้เห็นถึงการเข้าสู่สังคมของผู้สูงอายุในประเทศไทยอย่างชัดเจนขึ้น รายงานการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553-2583 คาดประมาณว่า ภาคเหนือเป็นภาคที่มีอัตราผู้สูงอายุหรืออัตราส่วนร้อยละของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปต่อประชากรทั้งหมดสูงสุด คือ ร้อยละ 22 รองลงมาเป็นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมี อัตราผู้สูงอายุร้อยละ 20 ภาคกลางและภาคใต้มีอัตรา ผู้สูงอายุต่ำสุดคือประมาณร้อยละ 15 จากรายงานดังกล่าว ยังสรุปอีกว่า ในปี พ.ศ. 2562 ที่มีเด็กเกิดเพียง 6 แสนราย มีแนวโน้มว่าจำนวนเกิดในประเทศไทยจะยิ่งลดน้อยลงไปอีก อัตราเจริญพันธุ์รวม หรือจำนวนบุตรเฉลี่ยที่ผู้หญิงคนหนึ่งจะให้ กำเนิดตลอดช่วงวัยมีบุตรของตน ในปี 2562 ได้ลดต่ำลงถึง 1.5 ซึ่งต่ำกว่า “ภาวะเจริญพันธุ์ระดับทดแทน” (ผู้หญิงคนหนึ่งมีบุตร 2.1 คน ตลอดช่วงวัยมีบุตรของตน) อัตราเจริญพันธุ์รวมมีแนวโน้มที่จะลดต่ำลงไปกว่านี้อีก เพราะผู้หญิงไทยรุ่นใหม่เลือกที่จะอยู่เป็นโสด มากขึ้นแต่งงานช้าลง และเมื่อแต่งงานแล้วก็ต้องการมีลูกกันน้อยลง ในอนาคตอัตราเจริญพันธุ์รวมอาจลดลงจนอยู่ในระดับใกล้เคียงกับ 1.0 ในขณะเดียวกัน อายุคาดเฉลี่ยของคนไทยมีแนวโน้มที่จะยืนยาวขึ้น ปัจจุบันคนไทยมีอายุคาดเฉลี่ยประมาณ 76 ปี (ผู้ชาย 73 ปี ผู้หญิง 81 ปี) คาดว่าอีก 20 ปีข้างหน้า อายุคาดเฉลี่ยของคนไทยจะยืนยาว ถึง 79 ปี (ผู้ชาย 75 ปี ผู้หญิง 83 ปี) รวมถึงการพัฒนาด้านเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุขทำให้เกิดการคิดค้นนวัตกรรมใหม่ที่เจริญก้าวหน้า ช่วยรักษาโรค ร้ายแรง และโรคอื่น ๆ ที่คร่าชีวิตประชาชน เมื่อประชาชนมีสุขภาพอนามัยดีขึ้น ประชากรใน สังคมไทยจึงมีอายุมากขึ้นตามไปด้วย โดยเพศชายมีอายุเฉลี่ยประมาณ 71.3 ปี ขณะที่ เพศหญิง มีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 78.2 ปี (จุฬารัตน์ แสงทอง, 2560) เมื่อประชากรในสังคมมีอายุยืนยาวขึ้น เนื่องจากกลุ่มผู้สูงอายุมีอัตราการเสียชีวิตลดลง ยิ่งสะท้อนแนวโน้มของจำนวนประชากรผู้สูงอายุที่มากขึ้น

ตารางที่ 2.1 แสดงจังหวัดที่มีประชากรสูงอายุมากที่สุด 10 ลำดับ

จังหวัด/เขต /จำนวน	จำนวนประชากรทั้งหมด			จำนวนประชากรผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป			ร้อยละ (%)
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	
1. กรุงเทพมหานคร	2,682,962	2,999,453	5,682,415	407,759	570,696	978,455	17.22
2. นครราชสีมา	1,301,249	1,337,977	2,639,226	186,675	230,628	417,303	15.81
3. เชียงใหม่	847,521	899,319	1,746,840	136,277	164,213	300,490	17.20
4. ขอนแก่น	890,486	915,424	1,805,910	130,642	156,731	287,373	15.91

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

จังหวัด/เทศ /จำนวน	จำนวนประชากรทั้งหมด			จำนวนประชากรผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป			ร้อยละ (%)
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	
5. อุบลราชธานี	936,052	933,581	1,869,633	116,606	137,771	254,377	13.61
6. นครศรีธรรมราช	770,997	786,485	1,557,482	107,268	140,778	248,046	15.93
7. บุรีรัมย์	792,963	798,942	1,591,905	105,343	127,834	233,177	14.65
8. ศรีสะเกษ	734,728	737,303	1,472,031	96,807	117,931	214,738	14.59
9. อุดรธานี	787,877	795,215	1,583,092	96,147	116,721	212,868	13.45
10. สุรินทร์	697,402	699,778	1,397,180	93,342	115,653	208,995	14.96

ตารางที่ 2.2 แสดงจังหวัดที่มีสัดส่วนประชากรสูงอายุมากที่สุด 10 ลำดับ

จังหวัด/เทศ/จำนวน	จำนวนประชากรทั้งหมด			จำนวนประชากรผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป			ร้อยละ (%)
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	
1. สิงห์บุรี	100,132	109,956	210,088	18,756	26,400	45,156	21.49
2. ลำพูน	196,184	209,734	405,918	38,519	46,069	84,588	20.84
3. ลำปาง	365,389	381,158	746,547	72,009	83,232	155,241	20.79
4. สมุทรสงคราม	93,084	100,818	193,902	16,613	23,697	40,310	20.79
5. แพร่	216,655	230,909	447,564	41,068	51,948	93,016	20.78
6. ชัยนาท	158,773	170,949	329,722	29,190	39,037	68,227	20.69
7. อ่างทอง	134,830	146,357	281,187	23,386	33,004	56,390	20.05
8. อุดรดิตถ์	224,150	232,942	457,092	39,714	48,729	88,443	19.35
9. พะเยา	233,093	244,007	477,100	41,971	47,894	89,865	18.84
10. พิจิตร	265,030	276,838	541,868	44,504	57,298	101,802	18.79

1.2 สถานการณ์ผู้สูงอายุในสมุทรสงคราม

จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นจังหวัดตั้งอยู่ในภาคตะวันตก และมีเนื้อที่เล็กที่สุดในประเทศไทย มีประชากรทั้งสิ้น 192,052 คน มีจำนวนผู้สูงอายุ ที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป จำนวน 44,505 คน คิดเป็นร้อยละ 23.17 และมีผู้สูงอายุที่มีอายุ 65 ปี ขึ้นไป จำนวน 31,973 คน คิดเป็นร้อยละ 16.65 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563) แสดงดังตาราง 2.1 ดังนี้

2. แนวคิดการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี (Annual Action Plan)

แนวคิดของการจัดทำแผนปฏิบัติการ

แผนปฏิบัติการ คือ เครื่องค้ำประกันว่าเป้าหมายในการทำงานในแต่ละปีมีโอกาสบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ พุดง่าย ๆ คือ เป็นสิ่งยืนยันว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้นั้นมีความเป็นไปได้ เพราะมีแผนงานรองรับที่ชัดเจน และถ้าแผนปฏิบัติการดำเนินการได้สำเร็จก็จะส่งผลต่อความสำเร็จของเป้าหมายที่กำหนดไว้เช่นกัน แผนปฏิบัติการคือผลของการแปลงความคิดในการจะทำสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในหัวคนทำงานให้ออกมาอยู่ในกระดาษหรือไฟล์คอมพิวเตอร์ที่ผ่านกระบวนการในการกรั่นกรองแล้วว่ามีความเป็นไปได้ และสอดคล้องกับเป้าหมายในการทำงานที่กำหนดไว้

วัตถุประสงค์ของการจัดทำแผนปฏิบัติการ

- เพื่อให้มั่นใจว่ามีแนวทางในการสร้างความสำเร็จให้กับเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้
- เพื่อป้องกันและลดความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นในการทำงานไว้ล่วงหน้า
- เพื่อลดความขัดแย้งในการทำงานที่ต้องเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน
- เพื่อลดความผิดพลาดและลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน
- เพื่อจัดลำดับความสำคัญและเร่งด่วนของการทำงานไว้ล่วงหน้า
- เพื่อใช้ในการมอบหมายงานให้กับผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพมาก

ยิ่งขึ้น เพราะทุกคนจะทราบว่าใครจะต้องทำอะไร เมื่อไหร่ อย่างไร

- เพื่อใช้ในการกำหนดงบประมาณค่าใช้จ่ายประจำปี
- เพื่อให้แผนที่วางไว้มีความเป็นไปได้และใกล้เคียงกับการที่จะปฏิบัติจริงให้มากที่สุด

1. ขั้นตอนการจัดทำแผนปฏิบัติการ วิเคราะห์ความจำเป็นของการจัดทำแผนปฏิบัติการ (Action Plan Needs)

2. จัดลำดับความสำคัญของแผนปฏิบัติการ เนื่องจากในบางปีมีแผนปฏิบัติการที่ต้องทำจำนวนมาก ดังนั้น ทางที่ดีควรจะมีการวิเคราะห์เพื่อจัดลำดับความสำคัญของแผนเสียก่อน

ถ้ามีข้อจำกัดเรื่องเวลา เราจะได้ทราบว่าควรจะทำแผนไหนก่อนหลัง และจะช่วยเป็นข้อมูลให้กับเราในการปรับเพิ่ม/ลดงบประมาณของแต่ละแผนงานได้อีกด้วย

3. **ดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการ** ซึ่งในการจัดทำแผนปฏิบัติการควรจะดำเนินการตามหัวข้อดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไปของแผนปฏิบัติการ

- ชื่อแผนงาน
- ผู้รับผิดชอบแผนงาน
- วัตถุประสงค์หลักของแผนงาน
- ระยะเวลาในการดำเนินการโดยรวม

ส่วนที่ 2 : รายละเอียดของแผนปฏิบัติการ

- ขั้นตอนหลักของการแผนปฏิบัติการ
- กิจกรรมหลักในแต่ละขั้นตอน
- วันเดือนที่จะดำเนินการ (อาจจะกำหนดวันใดวันหนึ่งหรือเป็นช่วงเวลา)
- หน่วยงาน/บุคคลที่เกี่ยวข้อง
- ทรัพยากรที่ต้องการ เช่น งบประมาณ คน เครื่องมือ อุปกรณ์
- จุดวิกฤตที่สำคัญหรือข้อควรระวัง (ถ้าผิดพลาดจะเกิดผลกระทบต่อแผนปฏิบัติการโดยรวม) หรือปัญหาอุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้น
- แนวทางในการป้องกันแก้ไข (แผนสำรองรับ)

ส่วนที่ 3 : วิเคราะห์โอกาสความสำเร็จของแผนปฏิบัติการ เวลานั้นนำเสนอแผนปฏิบัติการส่วนใหญ่ มักจะมุ่งเน้นการจัดทำแผน การสร้างความมั่นใจว่าจะทำให้ได้ตามแผนอย่างไร แต่ยังขาดส่วนที่จะสร้างความมั่นใจให้ผู้บริหารได้เห็นว่า ถ้าแผนปฏิบัติการนี้ประสบความสำเร็จจะส่งผลกระทบต่อเป้าหมายมากน้อยเพียงใด ดังนั้น ในส่วนนี้จึงเป็นส่วนที่ผู้จัดทำแผนต้องสรุปในภาพรวมให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ถ้าทำตามแผนปฏิบัติการตามที่กำหนดไว้แล้ว จะเกิดอะไรขึ้นบ้าง จะช่วยให้เป้าหมายที่กำหนดไว้บรรลุผลสำเร็จหรือไม่ มากน้อยเพียงใด เพราะอะไร

สรุปการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี (Action Plan) ประเด็นสำคัญอยู่ที่การได้มาซึ่งความจำเป็นในการจัดทำแผน การจัดทำแผน และการวิเคราะห์โอกาสผลสำเร็จที่เกิดจากแผนที่มีต่อเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้น ในปีต่อไปทั้งผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในสายงานต่างๆควรจะมานั่งพูดคุยกันก่อนว่าแนวทางในการจัดทำแผนปฏิบัติการควรจะเป็นอย่างไร จะได้ออกมาในแนวทางเดียวกัน รวมถึงทั้งสองฝ่ายต้องมาหาข้อสรุปร่วมกันว่าสิ่งที่คาดหวังจากการนำเสนอแผนปฏิบัติการ

นั่นคืออะไร ไม่ใช่แค่เพียงมีแผน ไม่ใช่แค่แผนคู่มือ นำเสนอเก่ง แต่จะต้องมีส่วนที่วิเคราะห์ผลกระทบของแผนที่มีต่อเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง

เทคนิคการจัดทำแผนปฏิบัติงาน (Action Plan)

เมื่อองค์กรกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักเรียบร้อยแล้ว ภาระอันหนักอึ้งอย่างหนึ่งของคนทำงาน โดยเฉพาะหัวหน้าหน่วยงานต่าง ๆ คือ การจัดทำแผนงาน/โครงการพร้อมกับแผนการดำเนินงานหรือที่นิยมเรียกกันว่า Action Plan นั่นเอง หลายคนมีคำถามว่าจะอย่างไรให้ Action Plan มีประสิทธิภาพ แต่ก็ยังมีอีกหลายคนถามว่ามันคืออะไร เจ้านายบอกให้ทำ Action Plan ถ้าให้แปลเป็นไทยก็พอเข้าใจว่ามันคือ แผนปฏิบัติงานหรือแผนการดำเนินงาน ประเด็นสำคัญไม่ได้อยู่ที่ความหมายของคำว่า Action Plan แต่...อยู่ที่ว่าจะเริ่มต้นตรงไหนและใน Action Plan ควรมีอะไรบ้าง ซึ่งแผนปฏิบัติที่ดีควรจะประกอบด้วยส่วนต่างๆดังนี้

❖ **ชื่อแผนปฏิบัติ** เนื่องจากแต่ละปีมีแผนงาน/โครงการเยอะมาก ดังนั้น เราควรจะต้องชื่อแผนปฏิบัติให้ชัดเจนและที่สำคัญควรจะต้องชื่อโดยอาศัยแนวคิดทางการตลาดเข้ามาด้วย เพราะจะช่วยให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องสามารถจดจำแผนปฏิบัตินั้นๆ ได้ดียิ่งขึ้น เป็นการสร้างแบรนด์เนมของแผนปฏิบัตินั้นๆ

❖ **ขั้นตอนหลัก** ในแผนปฏิบัติควรที่จะกำหนดขั้นตอน/กระบวนการหลักๆ ไว้ให้ชัดเจนโดยเริ่มจากกระบวนการแรกจนถึงกระบวนการสุดท้ายก่อน เช่น ขั้นตอนแรกจัดฝึกอบรมให้ความรู้ ขั้นตอนที่สองประชุมเชิงปฏิบัติการ ขั้นตอนที่สามให้เก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนที่สี่...ห้า... ฯลฯ

❖ **กิจกรรม** เมื่อเราได้ขั้นตอนหรือกระบวนการหลักแล้วให้กำหนดกิจกรรมย่อยๆ ของแต่ละขั้นตอนว่ามีอะไรบ้าง เช่น ขั้นตอนการฝึกอบรม จะมีกิจกรรมย่อยๆ ต่างๆ อาจจะเป็น การกำหนดหลักสูตรฝึกอบรม การติดต่อวิทยากร แจกกำหนดการฝึกอบรมให้หน่วยงานต่างๆ รับทราบ ฯลฯ

❖ **วิธีการหรือแนวทางในการปฏิบัติ** เพื่อป้องกันปัญหาในการนำกิจกรรมไปปฏิบัติ ควรจะระบุแนวทางในการปฏิบัติตามกิจกรรมนั้นๆ ด้วย เช่น ประชาสัมพันธ์โดยใช้การติดประกาศการใช้อีเมล เสียงตามสาย และมีการติดตามผลทุกสัปดาห์ ฯลฯ

❖ **กำหนดวันเวลาสถานที่** ให้ระบุว่ากิจกรรมแต่ละข้อนั้นจะทำเมื่อไหร่ ถ้าระบุวันเวลาและสถานที่ได้จะดีมาก ทั้งนี้เพื่อจะสามารถดูภาพรวมของแผนปฏิบัติได้ว่ามีกิจกรรมไหนบ้างที่สามารถทำไปพร้อมกันได้ กิจกรรมไหนบ้างที่ต้องรอให้กิจกรรมอื่นเสร็จก่อนจึงจะดำเนินการได้

❖ **ความเสี่ยงของขั้นตอนหรือกิจกรรม** เพื่อให้แผนปฏิบัติเป็นแผนที่คำนึงถึงการปฏิบัติจริงๆ จึงควรมีส่วนที่เราเรียกว่าการวิเคราะห์ความเสี่ยงหรือปัญหาอุปสรรคของขั้นตอนหรือ

กิจกรรมนั้นๆด้วยว่ามีอะไรบ้าง เช่น ความเสี่ยงของกิจกรรมการจัดฝึกอบรมคือหน่วยงานต่างงาน เยอะไม่สามารถส่งคนเข้ามารับการฝึกอบรมพร้อมกันได้ครั้งละมาก ๆ

❖ **แผนปฏิบัติรองรับ/แผนปฏิบัติสำรอง** ให้นำเอาความเสี่ยงหรือปัญหาอุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้นมาวิเคราะห์หาทางป้องกันแก้ไข ผ่อนหนักให้เป็นเบา เพื่อป้องกันหรือลดผลที่จะเข้ามากระทบต่อแผนปฏิบัติโดยรวม เช่น อาจจะต้องแบ่งการฝึกอบรมออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ หรืออาจจะเริ่มกำหนดการฝึกอบรมให้เร็วขึ้นและทยอยฝึกอบรมทั้งปี

❖ **งบประมาณ** ควรจะมีการวิเคราะห์และกำหนดงบประมาณจากทุกกิจกรรม ทั้งนี้เพื่อให้แผนปฏิบัติมีความใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น เพราะถ้าเราประมาณการงบประมาณย่อยมากเท่าไร โอกาสที่งบประมาณโดยรวมจะผิดพลาดก็ย่อมมีน้อยลง

ผู้รับผิดชอบ ควรจะมีการกำหนดตำแหน่งหรือชื่อบุคคลผู้รับผิดชอบแผนปฏิบัติหลัก (Action Plan Leader/Owner) ไว้หนึ่งคน และในแต่ละกิจกรรมควรจะมีการกำหนดผู้รับผิดชอบให้ชัดเจน เช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อจะได้พิจารณาได้ว่าใครรับผิดชอบมากน้อยเกินไป น้อยเกินไป คนที่รับผิดชอบมีความเหมาะสมกับกิจกรรมนั้นๆหรือไม่

3. แนวคิดการมีส่วนร่วม

ในการดำเนินโครงการครั้งนี้แนวคิดการมีส่วนร่วมมีความสำคัญต่อการพัฒนาโครงการ ตลอดจนการดำเนินงานโครงการให้ประสบความสำเร็จ โดยเป็นวิธีที่จะระดมคนในชุมชนให้เข้ามา มีบทบาทในการดำเนินงานโครงการร่วมกันซึ่งแนวคิดการมีส่วนร่วมนี้ มีนักวิชาการจำนวนมากได้อธิบายความหมายของ คำว่า “การมีส่วนร่วม” ไว้หลากหลาย โดยมีรายละเอียดที่เหมือนและแตกต่างกัน แต่ในการดำเนินโครงการครั้งนี้จะใช้แนวคิดของ โคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff) เป็นแนวคิดหลัก ควบคู่ไปกับแนวคิดการมีส่วนร่วมในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและงานความปลอดภัยทางถนน ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมโดยทั่วไปในขั้นตอนการตัดสินใจไม่ได้หมายความว่า จะเป็นการตัดสินใจได้เพียงอย่างเดียว ยังใช้ตัดสินใจควบคู่ไปกับขั้นตอนการปฏิบัติการด้วย การตัดสินใจยังเกี่ยวข้องกับประชาชนในเรื่องผลประโยชน์ และการประเมินผลในกิจกรรมการพัฒนาด้วย จะเห็นว่าการตัดสินใจนั้นเกี่ยวข้องกับเกือบโดยตรงกับการปฏิบัติ แต่ก็เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์และการประเมินผลด้วย โดยที่ผลประโยชน์นั้นเป็นผลมาจากขั้นตอนการตัดสินใจแล้วทั้งสิ้น นอกจากนี้ก็ยังมีผลสะท้อนกลับจากการประเมินผล และการปฏิบัติการกลับไปสู่การตัดสินใจอีกด้วย โดยมี

แนวความคิดว่าการมีส่วนร่วมมี 4 ขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ทุกขั้นตอนมีความสัมพันธ์ โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมที่ขั้นตอนการตัดสินใจเป็นประการสำคัญ ซึ่งในแนวทางการมีส่วนร่วมนั้นมุ่งให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้ที่มิบทบาทในทุก ๆ เรื่อง ไม่ใช่ที่กำหนดให้ประชาชนปฏิบัติ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทุกอย่างต้องเป็นเรื่องของประชาชนที่คิด (Cohen & Uphoff, 1981, อ้างถึงใน นพรัตน์ ช่วงเวฬุวรรณ, 2556, หน้า 7-8)

โคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1977, p. 6 อ้างถึงใน สุทันทา วงศ์มา, 2544, หน้า 6) ได้เสนอกรอบแนวคิดเบื้องต้นในการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทว่ามี 3 มิติและ 2 บริบทซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. มิติ (Dimensions) มี 3 มิติ คือ

1) มีส่วนร่วมอะไรบ้าง ซึ่งแบ่งเป็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ โดยทางใดทางหนึ่ง (เช่น สนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ การบริหารจัดการหรือการประสานงาน) การมีส่วนร่วมได้ผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงาน

2) มีส่วนร่วมกับใครบ้าง ได้แก่ มีส่วนร่วมกับชาวบ้าน ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ทางราชการ นักพัฒนาเอกชน ทั้งนี้ให้พิจารณาถึงคุณลักษณะของผู้เข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องเพศ สถานภาพครอบครัว อาชีพ และรายได้

3) มีส่วนร่วมอย่างไรบ้าง ได้แก่ มีส่วนร่วมโดยสมัครใจหรือถูกบังคับ ลักษณะรูปแบบของการมีส่วนร่วมโดยผ่านองค์กรประชาชนหรือโดยตรง ขนาดของการมีส่วนร่วม ผลที่เกิดจากการมีส่วนร่วมนั้นช่วยเพิ่มพลังของประชาชนหรือเป็นแค่เพียงการได้ติดต่อสัมพันธ์กับนักพัฒนาเท่านั้น

2. บริบท (Contexts) มี 2 บริบทคือ

1) ลักษณะของโครงการ โดยพิจารณาจากลักษณะของสิ่งนำเข้าว่ามีความซับซ้อนของเทคโนโลยีเพียงใดลักษณะของประโยชน์ที่ได้รับ (ความเร็วซ้ำที่ได้รับประโยชน์) และเงื่อนไขที่ต้องกำหนดเช่นการเข้าถึงการบริหารโครงการความยืดหยุ่นของโครงการ เป็นต้น

2) สภาพแวดล้อมของกิจกรรมตามโครงการ ได้แก่ ปัจจัยทางประวัติศาสตร์ ปัจจัยทางกายภาพและธรรมชาติ ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยทางการเมือง เป็นต้น

4. แนวคิดเกี่ยวกับแผนปฏิบัติการ

แนวคิดเกี่ยวกับแผนปฏิบัติการ

สำนักทดสอบทางการศึกษา (2554, หน้า 6-7) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาทุกแห่งจะต้องดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ การศึกษาขั้นพื้นฐาน/แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ และการนำแผนปฏิบัติการสู่การปฏิบัติ รวมทั้งยังเป็น กรอบแนวทางในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อการพัฒนาการศึกษา ตลอดจนมุ่งเน้นการทำงานแบบเครือข่ายรวมกันทุกภาคส่วน

แผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาจะเป็นส่วนหนึ่งของการตอบสนองต่อนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นขอบเขตในการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับ โครงการที่ฝ่าย/หมวด/งานเสนอและได้รับความเห็นชอบเมื่อได้พิจารณาจัดสรรงบประมาณตามที่ขอจัดตั้งไปแล้วมีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้เป็นแนวการปฏิบัติงานหรือเรียกว่าเป็นคู่มือการปฏิบัติงานในปีงบประมาณหนึ่ง และขณะเดียวกันก็สามารถใช้เป็นเกณฑ์สำหรับประเมินผลเมื่อมีการปฏิบัติตามงานหรือโครงการต่างๆ ที่กำหนดในแผนปฏิบัติการประจำปีนั้น (ฉัฐพล ชุมวรฐายี, 2545, หน้า 49)

การวางแผนเป็นงานอันดับแรกที่มีความสำคัญยิ่งในการทำหน้าที่ของนักบริหารเป็นกระบวนการในการกำหนดทิศทางเป้าหมาย วัตถุประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคตขององค์กรหรือหน่วยงาน โดยเลือกวิธีทำงานที่ดีที่สุด มีประสิทธิภาพมากที่สุดให้บรรลุผลตามที่ต้องการภายในเวลาที่กำหนดเป็นแนวทางและแนวปฏิบัติในการตัดสินใจและการปฏิบัติงานสำหรับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติช่วยให้การใช้ทรัพยากรของหน่วยงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นพื้นฐานของการควบคุมตรวจสอบผลการปฏิบัติงานสู่เป้าหมายของสถานศึกษา (เสาวนิตย์ ชัยมุสิก, 2545, หน้า 4-5)

สิ่งสำคัญที่จะทำให้แผนมีการปฏิบัติบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ก็คือการบริหารซึ่งเป็นกระบวนการจัดการและการใช้ทรัพยากรต่างๆที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด (จิระภา สุขเกษม, 2547, หน้า 111)

ในปัจจุบันกระบวนการบริหารงานที่ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายคือกระบวนการบริหารงานตามวงจรของ เดมมิ่ง หรือ PDCA ของเอ็ดเวิร์ดเดมมิ่ง ประกอบด้วยขั้นตอนการวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบและการนำผลการประเมินย้อนกลับไปพัฒนาปรับปรุงแก้ไข ซึ่งเป็นกระบวนการบริหารงานที่มีการตรวจสอบตนเองอยู่ตลอดเวลา (สมคิดบางโม, 2548, หน้า 73)

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแผนปฏิบัติการประจำปี ได้แก่การบริหารจัดการตามวงจรการบริหารงานคุณภาพของ เดมมิ่งคือ PDCA เป็นกิจกรรมพื้นฐานในการพัฒนาประสิทธิภาพและคุณภาพของการดำเนินงานซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอน 4 ขั้นตอนคือวางแผน-ปฏิบัติ-ตรวจสอบ-ปรับปรุง การดำเนินกิจกรรม PDCA อย่างเป็นระบบให้ครบวงจรอย่างต่อเนื่องหมุนเวียนไปเรื่อยๆย่อมส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพเพิ่มขึ้น โดยตลอดวงจร PDCA นี้ได้พัฒนาขึ้นโดย ดร.ซิวฮาร์ท ต่อมาดร.เดมมิ่ง ได้นำมาเผยแพร่จนเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายขั้นตอนแต่ละขั้นของ วงจร PDCA มีรายละเอียดดังนี้

1. Plan (วางแผน) หมายความว่ารวมถึงการกำหนดเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ในการดำเนินงานวิธีการ และขั้นตอนที่จำเป็นเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายในการวางแผนจะต้องทำความเข้าใจกับเป้าหมาย วัตถุประสงค์ให้ชัดเจนเป้าหมายที่กำหนดต้องเป็นไปตามนโยบาย วิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์กรเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

2. DO (ปฏิบัติ) หมายถึงการปฏิบัติให้เป็นไปตามแผนที่ได้กำหนดไว้ซึ่งก่อนที่จะปฏิบัติงานใด ๆ จำเป็นต้องศึกษาข้อมูลและเงื่อนไขต่างๆของสภาพงานที่เกี่ยวข้องเสียก่อนที่จะปฏิบัติจริงการปฏิบัติจะต้องดำเนินการไปตามแผนวิธีการและขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้และจะต้องเก็บรวบรวมและบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานไว้ด้วยเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินงานในขั้นตอนต่อไป

3. Check (ตรวจสอบ) เป็นกิจกรรมที่มีขึ้นเพื่อประเมินผลว่ามีการปฏิบัติงานตามแผนหรือไม่ ปัญหาเกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงานหรือไม่ขั้นตอนนี้มีความสำคัญเนื่องจากในการดำเนินงานใดๆมักเกิดปัญหาแทรกซ้อนที่ทำให้การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนอยู่เสมอซึ่งเป็นอุปสรรคต่อประสิทธิภาพและคุณภาพของการทำงาน

4. Act (การปรับปรุง) เป็นกิจกรรมที่มีขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหลังจากได้ทำการตรวจสอบแล้ว การปรับปรุงอาจเป็นการแก้ไขแบบเร่งด่วนเฉพาะหน้าหรือการค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำรอยเดิมการปรับปรุงอาจนำไปสู่การกำหนดมาตรฐานของวิธีการทำงานที่ต่างจากเดิม เมื่อมีการดำเนินงานตามวงจร PDCA ในรอบใหม่ข้อมูลที่ได้จากการปรับปรุงจะช่วยให้การวางแผนมีความสมบูรณ์ และมีคุณภาพเพิ่มขึ้นได้ด้วย

ทฤษฎี POSDCoRB

(Luther H Gulick, 1939 อ้างถึงใน สุรเดช จงวรรณศิริ, 2555) ลูเธอร์ กุลิก และ โลนอล อูริค Luther Gulick & Lyanal Urwick ได้พัฒนาแนวคิดของ Taylor และ Fayol โดยเพิ่มหลักการบริหารหรือกระบวนการบริหารที่ Fayol ให้ไว้อีกรวม 7 ประการ และได้รับความนิยมน้อยกว่าแพร่หลาย จนถึงปัจจุบันเป็นที่รู้จักกันตามอักษรย่อว่า "POSDCoRB" กระบวนการบริหารจัดการ

“POSDCoRB” นี้เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางในการนำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการบริหารจัดการหน่วยงาน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การวางแผน (Planning : P) หมายถึง การจัดวางโครงการแผนการปฏิบัติงาน และวิธีการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าว่าจะต้องทำอะไรบ้างและทำอย่างไรเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

2. การจัดหน่วยงาน (Organizing : O) หมายถึง การกำหนดโครงสร้างของ หน่วยงาน การแบ่งส่วนงาน การจัดสรรงานตำแหน่งต่าง ๆ และกำหนดอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจน

3. การจัดบุคลากร (Staffing : S) หมายถึง การบริหารงานด้านบุคลากร ได้แก่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การเลื่อนขั้น การพัฒนาบุคลากร เลื่อนตำแหน่ง การส่งเสริมขวัญและกำลังใจ สวัสดิการ การเสริมสร้างบรรยากาศในการทำงาน การประเมินผลการปฏิบัติงาน เป็นต้น

4. การอำนวยการ (Directing : D) หมายถึง การวินิจฉัยสั่งการ ควบคุม บังคับ บัญชา การควบคุมการปฏิบัติงาน และควบคุมดูแลการปฏิบัติของผู้บริหารในฐานะหัวหน้าหน่วยงาน

5. การประสานงาน (Coordinating : Co) หมายถึง การประสานกิจการด้าน ต่าง ๆ ของหน่วยงาน เพื่อให้เกิดความร่วมมือที่ดีและนำไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

6. การรายงาน (Reporting : R) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานของ บุคลากรระดับต่าง ๆ ในหน่วยงานเพื่อให้ผู้บริหารและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบความเคลื่อนไหว และความคืบหน้าของภารกิจอย่างสม่ำเสมอ

7. การงบประมาณ (Budgeting : B) หมายถึง การจัดทำงบประมาณการจัดทำบัญชี การใช้จ่ายเงินและการควบคุมตรวจสอบทางการเงินและทรัพย์สิน

5. แนวคิดเกี่ยวกับชมรมผู้สูงอายุ

5.1 ความหมายของผู้สูงอายุ

จากสถิติและสถานการณ์ประชากรผู้สูงอายุฉบับวันมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ด้วยเหตุผลที่ว่าคนมีอายุยืนมากขึ้น ซึ่งองค์การสหประชาชาติได้แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1. ระดับการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging society) หมายถึง สังคมที่มีสัดส่วนของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่า 10 % ของประชากร โดยรวมทั้งประเทศ 2. ระดับสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged society) หมายถึง สังคมที่มีสัดส่วนของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่า 20% ของประชากร โดยรวมทั้งประเทศ และ 3. ระดับสังคมอุดมไปด้วยผู้สูงอายุ (Super-aged society) หมายถึง สังคมที่มีสัดส่วนของประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่า 20% ของประชากร โดยรวมทั้งประเทศ ซึ่งประเทศไทย มีจำนวนและสัดส่วนของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง

ช่วงวัยของผู้สูงอายุสามารถแบ่งได้ 4 ช่วง ได้แก่ 1) ช่วงไม่ค่อยแก่ คืออายุประมาณ 60-69 ปี เป็นช่วงที่ผู้สูงอายุต้องเผชิญกับภาวะเกษียณอายุ สูญเสียตำแหน่งหน้าที่การงาน รายได้ลดลง สูญเสีย คนรอบข้าง เป็นช่วงที่ผู้สูงอายุควรเข้ากลุ่ม หรือเข้าสังคมเพื่อทำกิจกรรมให้มาก เพื่อชดเชยกิจกรรมที่ เคยทำ 2) ช่วงแก่ปานกลาง อายุประมาณ 70-79 ปี เป็นช่วงที่คนเริ่มเจ็บป่วย สมาชิกในครอบครัวที่มีอายุใกล้เคียงกันเริ่มตายจากไปมากขึ้น ผู้สูงอายุในช่วงนี้จะเข้ากลุ่มสังคมกับคนอื่น น้อยลง ไม่ค่อยยุ่ง เกี่ยวกับกิจกรรมในครอบครัวและสังคม ต้องการความสงบ 3) ช่วงแก่จริง อายุ ประมาณ 80-90 ปี เป็นช่วงวัยที่ต้องการความช่วยเหลือจากครอบครัวมากกว่าวัยอื่น เริ่มนึกถึงอดีต มากขึ้น ต้องการ ความเป็นส่วนตัว แต่ยังคงต้องการสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นสมรรถภาพด้านต่าง ๆ 4) ช่วงแก่มาก ๆ อายุ ประมาณ 90-99 ปี ผู้สูงอายุมีจำนวนน้อยที่จะอายุถึง 90 ปี เป็นช่วงที่มีปัญหา สุขภาพมาก ต้องทำกิจกรรมที่ตนเองพอใจและอยากทำ ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ผ่านทั้งเรื่องดีและไม่ดีมา มากมาย เป็นช่วงที่ ต้องการความสงบพอใจในตนเอง (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549)

ความหมายของผู้สูงอายุ จากการศึกษาความหมายของผู้สูงอายุจากทฤษฎีของนักวิชาการ ท่านต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

บรรลุ ศรีพานิช (2540, หน้า 60) ได้ให้ความหมายของคำว่าผู้สูงอายุ คือ ผู้ที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป โดยนับอายุตามปฏิทิน ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่องค์การระหว่างประเทศได้ประชุมตกลงกันให้เป็น มาตรฐานสากลในการกำหนดอายุเริ่มต้นของการเป็นผู้สูงอายุ

สายใจ ชัยสงคราม (2545, หน้า 11) ได้ให้ความหมายของคำว่าผู้สูงอายุ คือ บุคคลที่มี อายุ ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป โดยนับอายุเป็นปีเต็ม มีสภาพร่างกายและจิตใจเปลี่ยนแปลงในทาง ที่เสื่อมถอย มีโอกาสเกิดโรคร้ายไข้เจ็บได้ง่าย

กรรณนิภา เจริญลักษณ์ (2545, หน้า 30) ได้ให้ความหมายของคำว่าผู้สูงอายุ คือ บุคคล ที่มี อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งอยู่ในช่วงสุดท้ายของวงจรชีวิต ที่มีสภาพร่างกายที่เสื่อมถอย ทั้ง ทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม รวมทั้งการสูญเสียบทบาทหน้าที่ทางสังคม และเศรษฐกิจ มากที่สุด

นิรมล อินทฤทธิ์ (2547, หน้า 8) ได้ให้ความหมายของคำว่าผู้สูงอายุ คือ บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มีสภาพร่างกายและจิตใจเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เสื่อมถอย มีโอกาสเกิดโรคร้ายไข้เจ็บ ได้ง่าย สมควรที่จะได้รับการดูแลช่วยเหลือ และยังถือว่าเป็นวัยที่ปลดเกษียณจากการทำงาน

วิจิตรา เปรมปรี (2550, หน้า 11) ได้ให้ความหมายของคำว่าผู้สูงอายุ คือ บุคคลที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป เป็นวัยแห่งการเกษียณอายุหรือออกจากงานประจำที่ทำ ต้องปรับตัวให้เข้ากับการ เปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและจิตใจที่เสื่อมลง จึงจะสามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้อย่างมีความสุข

วันสันทน์ แสคำ (2553, หน้า 10) ได้ให้ความหมายของคำว่าผู้สูงอายุ คือ บุคคลที่อยู่ในสภาวะ ความสูงอายุหรือชราภาพ เกี่ยวข้องกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องของชีวิต โดยอายุ หรือวัยที่มีผลต่อพฤติกรรมและแรงจูงใจของบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง ทางชีววิทยา จิตใจ และสังคม

สรุปได้ว่า ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลทั้งเพศชายและเพศหญิงที่อยู่ในช่วงวัยที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป ซึ่งเป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม

5.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุจากการศึกษาค้นคว้าของผู้วิจัยจากทฤษฎีของ นักวิชาการท่านต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิตดี เช่น ประชากรวัยอื่น ๆ และได้บรรลุสถานะสุขภาพดีถ้วนหน้าในปี 2543 ตามอรรถภาพของแต่ละบุคคล แผนพัฒนาการ สาธารณสุขแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (2530-2534) จึงกำหนดให้มีการส่งเสริมและขยายโอกาสในการให้ ผู้สูงอายุมมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน โดยส่งเสริมให้มีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ และ ฝึกอบรมอาสาสมัครสำหรับดูแลสุขภาพ และรักษาอาการเจ็บป่วยของผู้สูงอายุด้วยตนเอง เป็นการ สนับสนุนทางสังคม เพื่อคงสถานภาพและบทบาทของผู้สูงอายุให้มีส่วนร่วมในสังคม เป็นความสุข ในชีวิตดีกว่าการเลิกเกี่ยวข้องหรือไม่ทำอะไรเลย (สุริรัตน์ กุมาริ, 2540, หน้า 6)

ชมรมผู้สูงอายุจัดตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทยเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2505 โดย พระยาปริริภักย์ อภิมมนตรีและกรรมการมูลนิธิวิจัยประสาทในพระบรมราชูปถัมภ์เป็นประธาน พร้อมด้วย ศาสตราจารย์หลวงพิณพาทย์พิทยาภท และศาสตราจารย์นายแพทย์ประสพ รัตนการ เป็นกรรมการและเลขานุการ เป็นการริเริ่มของมูลนิธิวิจัยประสาทในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่ง ขณะนั้น พระวรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยาลงคิยากร เป็นประธานองคมนตรี ทรงเป็นองค์ประธาน การจัดตั้ง ชมรมผู้สูงอายุในครั้งนี้ ใช้ชื่อว่า “ชมรมผู้สูงอายุ” วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งคือ การ ส่งเสริมสุขภาพ ของผู้สูงอายุ ให้ผู้สูงอายุมีโอกาสพบปะกัน และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุบำเพ็ญ ประโยชน์เพื่อสังคม

ต่อมากรมประชาสงเคราะห์ ได้เห็นความสำคัญของการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ จึงได้ สนับสนุนให้มีการจัดตั้ง “ชมรมผู้สูงอายุ” ขึ้นทั่วประเทศอย่างน้อยจังหวัดละ 1 แห่ง โดยมี วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งชมรมคือ

1. เพื่อเป็นแหล่งพบปะสังสรรค์ของผู้สูงอายุ
2. เป็นศูนย์กลางในการให้บริการแก่ผู้สูงอายุในชุมชนด้านต่าง ๆ เช่น บริการด้านสวัสดิการสังคม ด้านการจัดกิจกรรมนันทนาการ ด้านการออกกำลังกายแก่ผู้สูงอายุ บริการเยี่ยมเยียน และช่วยเหลือสมาชิกที่ประสบปัญหาการเจ็บป่วย เป็นต้น
3. เป็นศูนย์กลางด้านข่าวสารที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุ
4. เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ร่วมกันทำกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อสังคม

6. โครงสร้างและบทบาทของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ

6.1 โครงสร้างชมรมผู้สูงอายุ

โครงสร้างชมรมผู้สูงอายุ ตามคู่มือชมรมผู้สูงอายุของสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (2548) ในการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุจะต้องมี ระเบียบของการอยู่ร่วมกัน มีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายของชมรม บทบาทหน้าที่ของความเป็นสมาชิกและกรรมการชมรมร่วมกัน โดยสมาชิกและเพื่อนสมาชิก โดยมีโครงสร้างการดำเนินงานประกอบด้วย

1. คณะกรรมการบริหารชมรม เป็นผู้นำที่เป็นทางการ มาจากการเลือกตั้งของสมาชิก มีบทบาทบริหารจัดการชมรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และสามารถดำรงอยู่ได้โดยคณะกรรมการ ในตำแหน่งต่าง ๆ จะต้องปฏิบัติหน้าที่ตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนด ซึ่งโครงสร้างหลัก ๆ ของชมรม ผู้สูงอายุมีดังนี้

ประธาน ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าชมรม เป็นหัวหน้าในการบริหารกิจกรรมชมรม ตลอดจนประสานงานกับองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และแสวงหาแหล่งทุนเพื่อสนับสนุนกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของชมรม ดูแลทุกข์สุขของสมาชิกในชมรม

รองประธาน ทำหน้าที่ช่วยประธานบริหารกิจกรรมของชมรม ปฏิบัติตามหน้าที่ ที่ประธานมอบหมายและทำหน้าที่แทนประธานได้

เลขาธิการ ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานธุรการ นายทะเบียน งานประชาสัมพันธ์ของชมรมและปฏิบัติตามคำสั่งของประธานตลอดจนทำหน้าที่เลขานุการในการประชุมต่าง ๆ

เหรัญญิก ทำหน้าที่เกี่ยวกับการเงินทั้งหมดของชมรม เป็นผู้จัดทำบัญชีรับ – จ่ายบัญชีงบดุลของชมรม เก็บเอกสารหลักฐานต่างๆเพื่อการตรวจสอบ

กรรมการ มีหน้าที่ช่วยเหลือคณะกรรมการคนอื่น ๆ ให้สามารถทำงานได้อย่างเหมาะสม เพื่อความเจริญก้าวหน้าของกิจกรรมต่าง ๆ ในชมรม

2. สมาชิกชมรม เป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการประสบความสำเร็จหรือการดำรงอยู่ของชมรม ทั้งนี้สมาชิกชมรมต้องมีความรู้สึกว่าคุณเป็นบุคคลสำคัญของชมรม ทำให้เกิดความร่วมมือและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชมรม ตลอดจนมีสิทธิ์ที่จะได้รับประโยชน์จากชมรม

6.2 กิจกรรมชมรมผู้สูงอายุ

การดำเนินกิจกรรมเป็นหัวใจของชมรมผู้สูงอายุ เป็นข้อบ่งชี้ความสำเร็จของการดำเนินงาน กิจกรรมชมรมผู้สูงอายุ ควรเป็นกิจกรรมที่มีความหลากหลายสอดคล้องตามความต้องการของสมาชิก ดำเนินการโดยชมรมผู้สูงอายุหรือที่ร่วมดำเนินการกับหน่วยงานหรือ องค์กรอื่น ๆ ลักษณะกิจกรรมที่ชมรมผู้สูงอายุอาจดำเนินการได้ มีดังนี้

1. กิจกรรมทางศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม เป็นกิจกรรมที่ทำกันมาก ได้แก่ การจัดกิจกรรมตามวันสำคัญทางศาสนาและตามวัฒนธรรมประเพณีนิยมของแต่ละท้องถิ่น การร่วมพิธีกรรมทางศาสนา การฟังธรรม ปฏิบัติธรรม ฟังสมาธิ ร่วมสืบทอดวัฒนธรรม

2. กิจกรรมนันทนาการ เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อความสนุกสนาน รื่นเริง ตามโอกาสและความพอใจของสมาชิก เช่น การลีลาศ งานรื่นเริง วันสำคัญต่าง ๆ ของชาติ วันสำคัญทางศาสนา วันเกิด ร้องเพลงพื้นบ้าน เพลงร่วมสมัย เต้นรำ เล่นดนตรี กีฬาในร่ม เกมต่าง ๆ หัวเราะ บำบัด ดนตรีบำบัด ศิลปะบำบัด (เช่น ระบายสี พับกระดาษ พิมพ์ภาพ) กิจกรรมประเภทนี้ มักรวมถึงการร่วมรับประทานอาหารเข้าไปด้วย หลังรับประทานอาหารมีการแสดงเล็ก ๆ น้อย ๆ และร่วมกัน ร้องเพลงตามอัธยาศัย

3. กิจกรรมเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ได้แก่ การอบรมให้ความรู้ในเรื่องหลักโภชนาการ ความรู้เกี่ยวกับการออกกำลังกาย การดูแลสุขภาพร่างกายและความสะอาดของผู้สูงอายุ อนามัยของช่องปาก การแลกเปลี่ยนความรู้เรื่องยาสมุนไพรพื้นบ้าน การรับประทานอาหารให้ถูกสุขลักษณะและวัยสูงอายุ การตรวจสุขภาพประจำปี ฯลฯ

4. กิจกรรมออกกำลังกายเพื่อสุขภาพและกีฬา ควรคำนึงถึงความพร้อมของ สภาพร่างกาย ความสนใจและความต้องการของผู้สูงอายุที่เข้าร่วม กิจกรรมประเภทนี้เป็นประโยชน์ในทางสุขภาพทำได้ทุกชมรม แต่ชมรมจะต้องจัดสถานที่ที่เหมาะสม มีผู้ดำเนินการที่เหมาะสม เช่น ไร่ไม้พลอง ไร่พื้นบ้าน ไร่ขียนยุค จิ้งจอก แอโรบิก โยคะ เปตอง กายบริหาร

5. กิจกรรมเสริมรายได้ ได้แก่ กิจกรรมที่สมาชิกร่วมกันทำหรือผลิตแล้วนำไปจำหน่ายเป็นการเสริมรายได้ เหมาะสำหรับชมรมในหมู่บ้านที่สมาชิกต้องการเสริมรายได้ เช่น ทำไม้กวาด ผ้าทอ ดอกไม้จันทน์ การทำบายศรี งานฝีมือ ฯลฯ

6. กิจกรรมเกี่ยวกับศิลปะต่าง ๆ ที่สมาชิกสนใจ เช่น การวาดภาพ งานฝีมือ ฯลฯ เหมาะสำหรับชมรมที่มีสมาชิกที่มีศักยภาพทางศิลปะและรักทางศิลปะ

7. กิจกรรมท่องเที่ยว ทักษะศึกษา เนื่องจากผู้สูงอายุมีเวลาว่างมาก การท่องเที่ยว ในสถานที่และโอกาสอันควร โดยไปเป็นหมู่คณะนอกจากจะก่อให้เกิดประโยชน์เรื่องความรักสามัคคี ในหมู่คณะแล้ว ยังได้ความรู้ความเท่าทันโลกอีกด้วย

8. กิจกรรมการกุศล บำเพ็ญประโยชน์ รวมทั้งสาธารณกุศลที่ชมรมสามารถ จะช่วยได้ และการกุศลที่ทำแก่เพื่อนร่วมชมรมที่ถึงแก่กรรม หรือการเยี่ยมไข้เมื่อเพื่อนสมาชิก เจ็บป่วย เป็นการแสดงถึงความเอื้ออาทรต่อกัน ที่ทำให้เกิดความรักสามัคคีในหมู่คณะได้มากทำให้ สมาชิกมีความรู้สึกว่าคุณไม่โดดเดี่ยว การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส การเป็นอาสาสมัครดูแลเด็กและ ผู้สูงอายุ การรณรงค์ด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน เป็นต้น

9. กิจกรรมส่งเสริมภูมิปัญญาและความคิด เช่น คนตรี การอ่าน การประพันธ์ บท กลอน การใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ การอบรมความรู้ด้านสิทธิและสวัสดิการของผู้สูงอายุตามกฎหมาย การเรียนรู้การทำปุ๋ยอินทรีย์ น้ำหมักชีวภาพ การปลูกพืชตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง การบริหารจัดการขยะ การถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

10. กิจกรรมฌาปนกิจสงเคราะห์ เป็นกิจกรรมที่ให้การสงเคราะห์แก่สมาชิกที่ถึง แก่กรรม กิจกรรมประเภทนี้สมาชิกชมรมมีความนิยมค่อนข้างมาก แต่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเงินและ ระเบียบทางราชการ ชมรมใดจะดำเนินการกิจกรรมประเภทนี้ต้องมีความพร้อมในเรื่องกำลังคน ความรู้ ความเข้าใจ ความซื่อสัตย์สุจริต

6.3 หลักการสร้างชมรมผู้สูงอายุให้เข้มแข็งและยั่งยืน

1. ชมรมผู้สูงอายุจะต้องมีระเบียบข้อบังคับในการบริหารชมรม
2. ชมรมผู้สูงอายุจะต้องมีสถานที่ตั้งที่มั่นคงถาวรเป็นของตนเอง และมีป้ายชื่อชมรม
3. ชมรมผู้สูงอายุต้องเป็นของผู้สูงอายุ บริหาร โดยผู้สูงอายุ และเพื่อผู้สูงอายุ ไม่เป็น ของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งโดยเฉพาะ
4. การบริหารงานในชมรมผู้สูงอายุ ต้องมีความโปร่งใส ยุติธรรม ให้สมาชิกมี ส่วนร่วม ในการบริหาร ให้ข้อเสนอแนะได้
5. การบริหารงานชมรมผู้สูงอายุจะต้องจัดให้มีการทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย ทะเบียน พัสดุ-ครุภัณฑ์ ทะเบียนสมาชิก สมุดเยี่ยม และสมุดบันทึกการประชุม ให้เป็นปัจจุบัน
6. ประธานชมรมผู้สูงอายุจะต้องเป็นผู้มีความเสียสละ ซื่อสัตย์ ความประพฤติดี เป็นที่ ยอมรับของสังคม มีความพร้อมและสามารถบริหารงานของชมรมผู้สูงอายุ ต้องเป็นกลาง ไม่เอนเอียงเข้าฝ่ายการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่ง
7. ชมรมผู้สูงอายุควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมของท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ หรือ องค์กรเอกชนต่าง ๆ เช่น อบต. เทศบาล สถานีอนามัย ฯลฯ

8. พยายามหาเอกลักษณ์จุดเด่นของชมรมเช่นส่งเสริมด้านภูมิปัญญา ศิลปะการแสดง การออกกำลังกาย เพื่อส่งผู้แทนเข้าร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานอื่น

9. การประชุมประจำเดือนต้องมีการจดบันทึกการประชุม และการจัดกิจกรรม จะต้องมีความหลากหลาย ปรับเปลี่ยนหมุนเวียน ไม่ซ้ำซาก เพื่อให้สมาชิกไม่เบื่อหน่าย มาร่วมกิจกรรมสม่ำเสมอ

10. ควรจัดกิจกรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากการประชุมประจำเดือน โดยการเขียนโครงการของงบประมาณมาจัดกิจกรรมให้สมาชิกและชุมชนได้รับประโยชน์

กล่าวโดยสรุปว่า ชมรมผู้สูงอายุจะต้องมีการดำเนินการตามแนวทางการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ ในการดำเนินกิจกรรมหรือบริหารจัดการสาธารณะต่าง ๆ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมและเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งทำให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชมรมให้ดีขึ้น ส่งผลให้ การดำเนินการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุประสบความสำเร็จ

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

พัชรี กุณทีทอง (2551) การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชะอำ จำนวน 395 คน ผลการศึกษา พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการรับรู้ข่าวสารการพัฒนาท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ด้านการร่วมกำหนดนโยบายแผนงาน การพัฒนาท้องถิ่น ด้านการร่วมปฏิบัติตามแผนและกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่น ด้านการร่วมติดตามประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง

วชิราวรรณ นิลเกตุ (2553, หน้า 48) การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเดื่อ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย กลุ่มตัวอย่าง 373 คน จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นในระดับปานกลาง โดยแยกเป็นรายด้านระดับมาก 1 ด้าน ได้แก่ด้านการวางแผนและการตัดสินใจ ระดับปานกลาง 1 ด้าน ได้แก่ ด้านการดำเนินการ และในระดับน้อย 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการรับผลประโยชน์และด้านการประเมินผล ส่วนการจำแนกตาม เพศ ประชาชนที่มีเพศต่างกัน พบว่าระดับการมีส่วนร่วมโดยรวม ในทุกด้านไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีอายุ อาชีพ และระดับการศึกษาต่างกัน พบว่า การมีส่วนร่วมในการ

พัฒนาโดยรวมรายด้านแตกต่างกัน ซึ่งโอกาสนี้ สามารถใช้เป็นประโยชน์ และหาแนวทางให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเตื่อ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัด หนองคาย มากยิ่งขึ้น

นุสรุ ปันธรั กษ์ (2555) การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น:กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลคลองจุกกระเฉอ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นตำบลคลองจุกกระเฉอ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา 2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นตำบลคลองจุกกระเฉอ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในตำบลคลองจุกกระเฉอ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 351 คน ผลการศึกษาพบว่า 1. ประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 26-35 ปี มีอาชีพเป็นเกษตรกร สถานภาพสมรส มีระดับการศึกษามัธยมศึกษา/ปวช. และมีรายได้ต่อเดือนส่วนใหญ่ 5,000-10,000 บาท 2. ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ในภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง 3. ประชาชนกลุ่มตัวอย่าง มีระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นในภาพรวมเป็นไปตามสมมติฐาน พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ในภาพรวม ระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านปฏิบัติงาน รองลงมาคือ ด้านวางแผนพัฒนา และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านติดตามตรวจสอบ ผลการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชน พบว่าระดับการศึกษาต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาท้องถิ่นในภาพรวมเป็นไปตามสมมติฐาน ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นถึงความพร้อมของประชาชนพอสมควร ซึ่งสามารถส่งเสริม หรือพัฒนาให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในระดับมาก หรือมากที่สุดได้

7.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพผู้สูงอายุ

งานวิจัยในประเทศ

สิงหา จันทรียังษ์ (2551) ได้พัฒนารูปแบบที่เหมาะสมสำหรับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในชนบทโดยใช้ครอบครัวเป็นศูนย์กลาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและวิเคราะห์องค์ประกอบเกี่ยวกับคุณภาพ ชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท และสังเคราะห์องค์ประกอบคุณภาพชีวิตของ ผู้สูงอายุในชนบทเพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้ครอบครัวเป็นศูนย์กลาง สำหรับเป็นข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบท โดยใช้กรณีศึกษาจากกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ กลุ่มเป้าหมายได้แก่ ผู้สูงอายุ ที่มีอายุระหว่าง 60-79 ปี ผู้ดูแล ใกล้ชิดผู้สูงอายุ และผู้นำชุมชน การวิจัยเป็นรูปแบบการวิจัยประยุกต์ ใช้เทคนิคใน

การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบทของไทยเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบ 2 ประการคือ องค์ประกอบภายในเป็นผลจากความเสื่อมทางร่างกายที่ส่งผลต่อสุขภาพจิตและพฤติกรรมส่วนตัวและสังคม ซึ่งอธิบายได้ด้วยทฤษฎีผู้สูงอายุ และองค์ประกอบภายนอกเกี่ยวข้องกับการพึ่งพิงทางเศรษฐกิจ เพื่อดำรงชีพขั้นพื้นฐานในสังคมวัฒนธรรมยุคโลกาภิวัตน์ที่เปลี่ยนแปลงก่อให้เกิดปัญหาต่อผู้สูงอายุอย่างหลากหลาย นอกจากนี้การศึกษาที่ไม่เท่าเทียม และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยมีความขัดแย้งกับภูมิปัญญาดั้งเดิม ทั้งนี้สิ่งแวดล้อมในอดีตถูกทำลายโดยระบบทุนนิยมเป็นอุปสรรคสำหรับผู้สูงอายุในชนบทซึ่งพึ่งพาธรรมชาติเพื่อการดำรงชีพ อย่างไรก็ตามผู้สูงอายุมีโอกาสได้รับพิทักษ์จากสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อม แม้ว่าสวัสดิการจากรัฐและเอกชนมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือผู้สูงอายุในรูปแบบที่หลากหลาย แต่สวัสดิการดังกล่าวมีจำนวนจำกัดและยังไม่ครอบคลุมผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชนบท 2) การสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบทโดยใช้ครอบครัวเป็นศูนย์กลาง เป็นข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบท ซึ่งได้จากการสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุในชนบททุก ด้านเป็นฐานข้อมูล ได้รูปแบบซึ่งประกอบด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนา 5 ด้าน คือ การเตรียมความพร้อม การส่งเสริมโดยครอบครัว ระบบคุ้มครองสวัสดิการโดยครอบครัว การพัฒนาบุคลากรด้านครอบครัว การจัดการความรู้และการวิจัยโดยครอบครัว ซึ่งรูปแบบดังกล่าวนี้ได้รับการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุและครอบครัว รวมทั้งได้รับการยอมรับและความพึงพอใจ จากกลุ่มผู้สูงอายุ ผู้ดูแลใกล้ชิดผู้สูงอายุและผู้นำชุมชน อยู่ในเกณฑ์ดี สรุปโดยภาพรวม รูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบทโดยใช้ครอบครัวเป็นศูนย์กลาง เป็นการศึกษา ที่มุ่งแสวงหาองค์ความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในชนบทเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดำรงคุณค่าแห่งปฐนียบุคคลของสังคมอย่างยั่งยืนสืบไป

ชนะ โชค คำวัน (2553) ได้ศึกษาแนวทางการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลปลาปาก จังหวัดนครพนม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และเพื่อศึกษาแนวทางสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลปลาปาก ทำการศึกษาเป็น 2 ระยะ คือระยะที่ 1 ศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์การบริหาร ส่วนตำบลปลาปาก จากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ จำนวน 213 คน ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลปลาปาก ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้สูงอายุ และเป็นผู้เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุจำนวน 30 คน ผลการศึกษาพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลปลาปาก มีคุณภาพชีวิตไม่ว่าจะเป็นในภาพรวม หรือรายด้าน

ซึ่งประกอบด้วยด้านสุขภาพกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนแนวทางการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ มี 4 แนวทาง ได้แก่ แนวทางการมีส่วนร่วมของครอบครัว แนวทางการพัฒนาด้านจิตใจ แนวทางการช่วยเหลือกรณีการเจ็บป่วย แนวทางการส่งเสริมรายได้ และแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุ

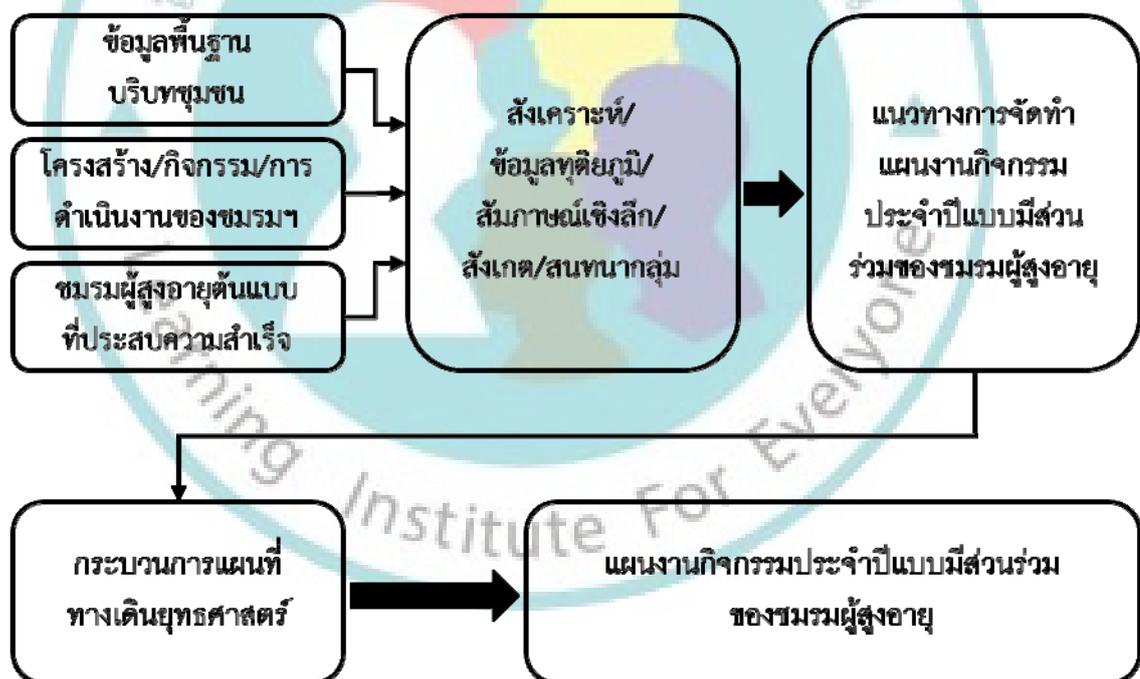
งานวิจัยต่างประเทศ

โท โมพอลเลา และคณะ (Thomopoulos et al., 2010, p.13-28) ได้ศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับความแตกต่างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และความโดดเดี่ยวหรือความว้าเหวของผู้สูงอายุ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความแตกต่างในเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจำแนกตามช่วงของอายุ และเพื่อ ศึกษาความ โดดเดี่ยวหรือความ ว้าเหวของผู้สูงอายุจำแนกตามช่วงของอายุ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้สูงอายุชาวกรีกจำนวน 180 คน ที่มีช่วงอายุตั้งแต่ 60 ปี ถึง 93 ปี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐาน แบบวัด คุณภาพชีวิตซึ่งแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพร่างกาย ด้านสังคมและเศรษฐกิจ ด้านจิตใจ และด้านครอบครัว โดยแบบวัดคุณภาพชีวิตดังกล่าวมีมาตรวัดเป็น 6 ระดับตั้งแต่สำคัญน้อยที่สุดจนถึงสำคัญมากที่สุด โดยอยู่บนฐานแนวคิดของลิเกิร์ต โดยแบบวัดคุณภาพชีวิตมีค่าความเชื่อมั่นรายด้านตามสูตร สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบักตั้งแต่ 0.749-0.881 ส่วนแบบวัดความโดดเดี่ยวหรือความว้าเหวมี มาตรวัดเป็น 4 ระดับตั้งแต่ตลอดเวลา จนถึงไม่เคยเกิดขึ้นตามแนวคิดของลิเกิร์ต มีค่าความเชื่อมั่นตาม สูตร สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบักเท่ากับ 0.849 ผลการศึกษาพบว่า 1) ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เป็นเพศชาย 120 คน และเป็นเพศ หญิง 60 คนสามารถจำแนกเป็นช่วงอายุผู้สูงอายุได้เป็นอายุ 60-74 ปี จำนวน 100 คน และช่วงอายุ ตั้งแต่ 75 ปี ขึ้นไป จำนวน 80 คน สถานภาพสมรสจำนวน 118 คน หย่าร้าง 9 คน และเป็นม่าย 53 คน 2) ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเพศชายสูงกว่าผู้สูงอายุเพศหญิง 3) ระดับคุณภาพชีวิตของ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60-74 ปี สูงกว่าผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 75 ปีขึ้นไป 4) ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่สมรสสูงกว่าผู้สูงอายุที่หย่าร้าง แต่ผู้สูงอายุที่หย่าร้างมีระดับคุณภาพชีวิตสูงกว่าผู้สูงอายุที่เป็นสถานภาพเป็นม่าย 5) ระดับความโดดเดี่ยวหรือความว้าเหวของผู้สูงอายุเพศหญิงสูงกว่าผู้สูงอายุเพศ ชาย 6) ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสซึ่งมีการติดต่อกุลหลาน จะมีความโดดเดี่ยวหรือความว้าเหวน้อย กว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพหย่าร้างและผู้สูงอายุที่มีสถานภาพเป็นม่าย นอกจากนี้ยังพบอีกว่าผู้สูงอายุเพศหญิงที่มีสถานภาพเป็นม่ายจะมีเจ็บปวดทางจิตใจในเรื่องความโดดเดี่ยวหรือว้าเหวจากการสูญเสียคนที่รักอย่างเห็นได้ชัด

เชนและคณะ (Chen et al., 2010, p.61-72) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับ ความพึงพอใจของผู้สูงอายุของคนจีนที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 356 คน ผลการวิจัยพบว่าปัจจัย ที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจผู้สูงอายุเพศชายได้แก่อายุ การไม่เจ็บไข้ได้ป่วย การมีสถานะทางการเงินที่ดี การไม่ขัดแย้งกับผู้อื่น การมีลูกหลานเป็นเพื่อน และประสิทธิภาพของตนเอง ในขณะที่ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุเพศหญิง ได้แก่ การไม่เจ็บไข้ได้ป่วย การไม่ขัดแย้งกับ ผู้อื่น การมีบทบาทในสังคม การทำกิจกรรมส่วนตัว และกิจกรรมกลุ่ม

8. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาแนวทางในการจัดทำแผนกิจกรรมประจำปีแบบมีส่วนร่วมของชมรมผู้สูงอายุ ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม มีกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการจัดทำแผนกิจกรรมประจำปีแบบมีส่วนร่วมของชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียนอำเภอเมืองฯ จังหวัดสมุทรสงคราม มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์แนวทางในการจัดทำแผนกิจกรรมประจำปีแบบมีส่วนร่วมและนำเสนอแผนงานกิจกรรมประจำปีแบบมีส่วนร่วมของชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน อำเภอเมืองฯ จังหวัดสมุทรสงคราม ใช้การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยดังนี้

1. พื้นที่ศึกษา

ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ในการศึกษาแบบเจาะจง (purposive selection) คือ ชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน เป็นกรณีศึกษา (Case Study) ซึ่งชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน มีการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุในตำบลนางตะเคียน ที่ต้องการสร้างกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของสมาชิกแต่ยังขาดกระบวนการมีส่วนร่วมที่จะนำไปสู่การจัดทำแผนกิจกรรมปีที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นการวิจัยนี้ จะช่วยให้เกิดกระบวนการของคณะกรรมการฯ ร่วมกับสมาชิกในการจัดทำแผนงานกิจกรรมประจำปีร่วมกัน

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้วิจัยใช้วิธีคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purpose sampling) จากผู้ที่มีความเข้าใจในแนวคิดของชมรมผู้สูงอายุและมีความสามารถในการสื่อสาร ซึ่งประกอบด้วย

3.2.1 คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน ที่ได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกชมรมผู้สูงอายุฯ จำนวน 10 คน

3.2.2 สมาชิกชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน ที่เป็นสมาชิก อย่างน้อย 1 ปี และมาร่วมกิจกรรม อย่างน้อย ร้อยละ 80 (10 ครั้ง) ในปีที่ผ่านมา จำนวน 10 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) เก็บข้อมูลด้วยวิธีการที่หลากหลายเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์ ร่วมกัน โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 และ ขั้นตอนที่ 2 วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 มี 1 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 3 มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปสังเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการจัดแผนงานกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการดังนี้

1) การทบทวนเอกสารทุติยภูมิ (secondary data) ผู้วิจัยทบทวนบริบทชุมชน ศิลปะประเพณี วัฒนธรรม โครงสร้างชุมชน โครงสร้างชมรมผู้สูงอายุ รวมถึงแผนงานของชมรมผู้สูงอายุอื่น ๆ ที่มีลักษณะชมรมคล้ายคลึงกัน ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีอยู่แล้วจากหน่วยงานหรือองค์กรชุมชนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านบังปิ่น ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม องค์กรบริหารส่วนตำบลนางตะเคียน และข้อมูลจากเว็บไซต์ต่าง ๆ ทางอินเทอร์เน็ต

2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept interview) เป็นการสัมภาษณ์เจาะลึก จะสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จากคณะกรรมการ จำนวน 10 คน และสมาชิกจำนวน 10 คนเป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนชมรม จะทำอะไรให้เกิดการทำงานอย่างมีส่วนร่วมจากคณะกรรมการและสมาชิก รวมถึงกลไก วิธีการดำเนินงาน การบริหารจัดการ และผลการดำเนินงานของโครงการ

3) การสังเกต (Observation) วิธีการเก็บข้อมูล อีกวิธีหนึ่งที่ผู้ศึกษาใช้ในการศึกษาคั้งนี้ คือ การสังเกต ซึ่งการสังเกตนี้ จะมี 2 ลักษณะ คือ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม นั้น ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นว่า ผู้วิจัยเป็นผู้เข้าร่วมดำเนินงานกับชมรมผู้สูงอายุ จึงได้ทำการสังเกตการณ์การดำเนินงานมาตลอดระยะเวลาการดำเนินงาน เช่น การประชุม การฝึกอบรม การจัดกิจกรรมประจำเดือน การจัดทำแผนกิจกรรมประจำปีในพื้นที่ ว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร ส่วนการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมนั้น จะเป็นการสังเกตการณ์เกี่ยวกับผลกระทบต่อผู้สูงอายุในชุมชน และจะสังเกตในเรื่องทั่วไปของสภาพบริบทของแต่ละพื้นที่เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยและเงื่อนไขของการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบแนวทางในการจัดแผนงานกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม ด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่ได้กำหนดไว้ คือ คณะกรรมการและสมาชิกคัดเลือกมา อย่างละ 5 คน รวมเป็น 10 คน ซึ่งข้อดีในการการสัมภาษณ์พร้อมกันนี้ จะทำให้ได้ข้อมูลที่ช่วยกันคิด และเกิดพลังของกลุ่ม และเป็น การตรวจสอบข้อมูลร่วมกันไปในตัวในการสัมภาษณ์กลุ่ม ผู้ศึกษาสัมภาษณ์ โดยเตรียมประเด็นคำถาม แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structure Questionnaire) เพื่อให้สามารถคุมประเด็นการสัมภาษณ์ให้ได้ในระดับหนึ่ง แต่ไม่ได้เน้นว่าจะต้องสัมภาษณ์เป็นประเด็น ๆ ต่อเนื่องกันไปเป็นข้อ ๆ โดยการนำแนวทางในการสร้างแผนงานกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมในแต่ละองค์ประกอบ ตรวจสอบความสอดคล้องและความเป็นไปได้ นำมาสร้างแนวทางและข้อตกลงของชมรมที่เหมาะสมกับชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน

ขั้นตอนที่ 3 จัดทำแผนงานกิจกรรมโครงการ โดยการประยุกต์ใช้กระบวนการเทคนิคแผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์ (Strategic route Map: SRM) จากคณะกรรมการชมรมและตัวแทนสมาชิกจำนวน 20 คน เพื่อเสนอแผนงานกิจกรรมประจำปีของชมรมผู้สูงอายุ

4. เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยต้องเข้าใจบริบทและความเห็นอย่างลึกซึ้ง จึงเลือกใช้ เครื่องมือตารางรูปภาพ ตารางสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Synthesis) และ แบบสัมภาษณ์ที่เป็นแนวคำถามในการพูดคุยจะมีคำถามอย่างต่อเนื่อง เพื่อการศึกษาข้อมูลในประเด็นหลักที่สำคัญ โดยการสัมภาษณ์พูดคุยเป็นรายบุคคลจากกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ การสัมภาษณ์พูดคุยเกี่ยวกับความต้องการแนวทางในการจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมของชมรมผู้สูงอายุ โดย ประยุกต์ใช้สมาร์ทโฟนเป็นเครื่องบันทึกเสียง บันทึกภาพ และสมุดวิจัยภาคสนามเป็นเครื่องมือ

ในขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยใช้แบบสนทนากลุ่ม เพื่อตรวจสอบความสอดคล้อง โดยเตรียมประเด็นคำถามจากข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาพัฒนาเป็นแบบสนทนากึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structure Questionnaire) ในการรวบรวมข้อมูล

ในขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยใช้ตารางวิเคราะห์/สังเคราะห์แผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์ (SRM) ใช้แผนที่ทางความคิด (Mind Mapping) ในการรวบรวมข้อมูล

5. การตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำให้เกิดความน่าเชื่อถือนั้น ผู้วิจัยได้ใช้การเก็บข้อมูลที่หลากหลาย เช่น การทบทวนเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม การจัดเวที ของผู้มีประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อให้ได้ข้อมูลครอบคลุม

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ระดับลึก การจัดสนทนากลุ่ม ข้อมูลในภาคสนามที่ได้จะทำการจดบันทึกไว้เป็นรายวัน ซึ่งจะต้องนำมาจัดการดังนี้

(1) ทำการแยกประเภท จัดหมวดหมู่ของข้อมูล

(2) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และวิเคราะห์เป็นระยะๆ ด้วยวิธีอุปมัย (Analytic induction) คือ การตีความสร้างข้อสรุปจากรูปธรรม และปรากฏการณ์ที่ได้รับ ซึ่งจะได้ข้อสรุปในระดับหนึ่ง

(3) การวิเคราะห์ข้อมูลรวม โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีที่กำหนดไว้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัย ได้แก่ แนวคิดการมีส่วนร่วม แนวคิดการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี แนวคิดเกี่ยวกับแผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์ แนวคิดเกี่ยวกับชมรมผู้สูงอายุ โครงสร้างและบทบาทของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลนี้เป็นแบบพรรณนา ไม่ได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนา ตาราง และรูปภาพ เป็นต้น

บทที่ 4

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง แนวทางในการจัดทำแผนกิจกรรมประจำปีแบบมีส่วนร่วมของชมรมผู้สูงอายุ ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สังกเคราะห์แนวทางในการจัดทำแผนกิจกรรมประจำปีแบบมีส่วนร่วมของชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน อำเภอเมืองฯ จังหวัดสมุทรสงคราม และ 2) เสนอแผนงานกิจกรรมประจำปีแบบมีส่วนร่วมของชมรมผู้สูงอายุ ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมืองฯ จังหวัดสมุทรสงคราม ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งจะนำเสนอผลจากการศึกษาตามวัตถุประสงค์และการออกแบบงานวิจัยไว้ ดังนี้

การทบทวนเอกสารทุติยภูมิ (secondary data)

ผู้วิจัยทบทวนบริบทชุมชน ศิลปะประเพณี วัฒนธรรม โครงสร้างชุมชน โครงสร้างชมรมผู้สูงอายุ รวมถึงแผนงานของชมรมผู้สูงอายุอื่น ๆ ดังนี้

1. ข้อมูลบริบทตำบลนางตะเคียน
2. ข้อมูลพื้นฐานของชมรมผู้สูงอายุในตำบลนางตะเคียน
3. ข้อมูลแนวทางชมรมผู้สูงอายุต้นแบบ

4.1 ข้อมูลบริบทชุมชนตำบลนางตะเคียน

ตำบลนางตะเคียนเดิมเป็นส่วนหนึ่งของตำบลคลองเงิน ต่อมา มีประชากรมากขึ้นจึงได้มีการแบ่งพื้นที่ออกเป็นอีกหนึ่งตำบล ซึ่งพื้นที่หมู่ที่ 5 ที่แยกออกมาจากหมู่ที่ 1 ตำบลคลองเงินนั้น มีวัดนางตะเคียน ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายและมีต้นตะเคียนใหญ่ปลูกอยู่ จึงตั้งชื่อเป็นตำบลนางตะเคียนมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งในสมัยอดีตการไปมาหาสู่ของคนในพื้นที่จะเดินทางโดยทางเรือเป็นหลัก โดยคนในตำบลนางตะเคียน มีคนส่วนหนึ่งเป็นชาวไทยทรงดำ 30 กว่าครอบครัว ตั้งถิ่นฐานในหมู่ที่ 6 ซึ่งมีการจัดงานชาวไทยทรงดำในวันที่ 1 พ.ค.ของทุกปี ที่วัดใหม่บางปิ่น โดยทางวัดจัดงานนี้มา 14 ปีแล้ว ไม่มีเลื่อนขึ้นหรือเลื่อนลง แม้จะไม่ตรงกับวันเสาร์-อาทิตย์ก็ตาม โดยที่มาของชาวไทยทรงดำใน ตำบลนางตะเคียนนั้น จากการค้นคว้าพบว่าเป็นคนเชื้อสายลาวจากเวียงจันทน์ ที่เรียกกันว่าลาวโซ่ง ที่อพยพมาในสมัยกรุงสุโขทัยตอนปลายตามขอบเขตชายแดนติดกับไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น อุบลราชธานี อุตรธานี ขอนแก่น

นครพนม และมุกดาหาร เป็นต้น โดยสาเหตุของการอพยพก็น่าจะเกี่ยวกับการหนีภัยสงคราม ผู้วิจัยศึกษาบริบทของชุมชนตำบลนางตะเคียน โดยนำเสนอในแต่ละหัวข้อ ดังนี้

4.1.1 วิถีชีวิตความเป็นอยู่ตั้งแต่อดีต – ปัจจุบัน ที่สำคัญ

ก่อนปี พ.ศ.2500 บ้านนางตะเคียนมีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ พันธุ์พืชผัก อาหารในชุมชนมีมากและหาได้ง่ายในลำคลองก็มีสัตว์น้ำมากมายหลายชนิด ประกอบอาชีพทำนาปลูกข้าว พอได้ข้าวก็เกี่ยวข้าวเข้าลานนวด การทำลานนวดข้าวกำนันบอกว่าต้องนำขี้วัวมาทาบลานดิน เพื่อที่จะให้ขี้วัวอุดรอยแยกของพื้นดิน และทำให้พื้นดินแข็งด้วย แล้วเสาบักตรงกลางพื้นดิน เพื่อที่จะใช้เชือกผูกกับเสาแล้วปลายเชือกผูกที่วัว ให้วัวเดินย่ำบนรวงข้าวนี้เป็นการนวดข้าวสมัยก่อน มีปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้อยู่หลายท่านทั้งทางเกษตรและทางประมงสมัยก่อนมีการปลูกข้าวในร่องสวน มีโรงสีข้าวชุมชน ชาวบ้านรู้จักการถนอมอาหารเก็บไว้กินในวันข้างหน้า มีการรักษาตัวเองในยามเจ็บป่วยเบื้องต้น เด็กเล็กเจ็บป่วย ก็มีหมอพื้นบ้านคุณแลรักษา เมื่อมีการตั้งห้องของผู้หญิงในเรือน มีหมอดำยาทำคลอด (ในสมัยก่อนหมอแผนปัจจุบันงานบริการยังไม่ทั่วถึงชุมชน) และมีการดูแลหลังคลอดเป็นไปตามขั้นตอนในสมัยก่อนอาหารการกินหาง่าย ยารักษาโรค และการดูแลผู้เจ็บ- ผู้ป่วยมีการใช้สมุนไพรพื้นบ้านนำมารักษาผู้ป่วยเป็นการเบื้องต้นก่อนที่จะนำส่ง โรงพยาบาลในเมือง เพราะสมัยก่อนการเดินทางลำบากไม่เหมือนสมัยนี้ มีถนนหนทางเข้ามารถยนต์วิ่งเข้าถึงบ้าน ชาวบ้านจึงนำผู้ป่วยส่งโรงพยาบาลให้หมอแผนปัจจุบันทำการรักษา หมอแผนโบราณและยาสมุนไพรจึงเลือนหายไป

พ.ศ. 2502 ที่หมู่ 3 คลองลาดเป้งนี้ มีการทำนาข้าว รองลงมาทำน้ำตาลมะพร้าว และสวนแตงนี้ชาวบ้านมักทำร่องสวนให้มีน้ำเข้าน้ำออกโดยอาศัยตามธรรมชาติ คือ ขุดทำร่องน้ำเอาไว้ให้น้ำเข้าจะมีปลากระบอกเข้ามาตามน้ำ จึงเอาฝือกที่ทำไว้มาปัก ปลายก็ออกไม่ได้จึงได้ปลากระบอกกิน และการปลูกข้าวก็เอาพันธุ์ข้าวเหนียวมาปลูกพอข้าวสุกได้ที่ก็จะเกี่ยวแล้วเอามาตากข้างร่องสวนให้แห้งก่อนเอาไปสี การปลูกข้าวก่อนที่จะปลูกต้องเอาพันธุ์ข้าวมาหมักในไหก่อนที่จะนำไปปลูก ในร่องคลองในเดือน 6 ชาวบ้าน หมู่ที่ 3-5 จึงไม่ต้องซื้อข้าวกิน เมื่อช่วงข้าวเริ่มจะได้ชาวบ้านก็เกี่ยวข้าวเอามาทำข้าวเม่า โดยเป็นการลงแขกดำข้าวเม่า จะมีหนุ่มสาวมาร่วมกันดำข้าวเม่า การดำข้าวเม่าหนุ่มสาวจะจับคู่กันดำเป็นจังหวะ หนุ่มสาวที่รักชอบกันจะช่วยกันดำ โดยผู้ชายดำ ผู้หญิงกวาดกลับข้าวกัน โขลกโดยไม่ถูกมือตอนกลับข้าวเม่า หลังจากนั้นก็จะมีการกวนกระยาสารทกัน ใน เดือน 10 เป็นประเพณีสืบกันมา จนหายประเพณีนี้หายไป ต่อมาจึงมีการรื้อฟื้นประเพณีงานบุญเดือน 10 ขึ้นมาใหม่ในปัจจุบัน

พ.ศ.2508 เริ่มมีเครื่องปั่นไฟที่บ้านจำนูน บ้านลุงเสริม ที่บ้านลุงชอบ มีทีวีขาวดำเป็นเครื่องแรก หนึ่งที่ตั้งในสมัยนั้นเรื่องหุ่นอภินิหาร บ้านพ่อลุงเสริมปั่นไฟใช้ในการเกี่ยวตาลและ

สมัยก่อนบ้านไหนมีเครื่องปั่นไฟถึงว่าเป็นคนรวย และเริ่มจะมีมากขึ้นจึงเลิกใช้ตะเกียงเจ้าพายุ ช่วงเดือน 9-10 มีน้ำหลากมา พอเดือน 11-12 น้ำก็เริ่มลง กลางเดือน 12 มีงานลอยกระทงในสมัยนี้ ทองคำบาทละ 400 บาท น้ำตาลปีบ ๆ ละ 30 บาท

ช่วง พ.ศ.2510 – 2521 มีเหตุการณ์น้ำเค็มไหลเข้ามาในคลองมากขึ้น ทำให้น้ำในคลองนางตะเคียนมีความเค็มมากผลดีที่มากับน้ำเค็ม คือ มีหอยกะพงเกิดขึ้นมามาก ชาวบ้านในตำบลได้อาศัยหารายได้จากการลาก หอยกะพง นำไปขาย แต่การที่มีน้ำเค็มเกิดขึ้นมามาก ทำให้เกิดผลกระทบกับชาวสวนมะพร้าวและต้นมะพร้าวที่กำลังมีผลผลิตต้องยืนต้นตาย ช่วงที่น้ำจะดี ก็คือเดือน 10 เพราะจะมีน้ำเหนือไหลลงมา ซึ่งจะไหลผ่านจังหวัดกาญจนบุรีไหลลงมาเพื่อไล่น้ำเค็มให้จางลง การเดินทางยังคงใช้ทางเรือกันอยู่เหมือนเดิม และยังอาศัยเรือพายไปทำน้ำตาลมะพร้าว มีการแก้ปัญหาน้ำเค็มด้วยการทำประตูกั้นน้ำเพื่อกั้นน้ำเค็มไม่ให้เข้าสวนเพราะทางเหนือของตำบลนางตะเคียนยังมีการปลูกยาจัดกันอยู่

พ.ศ.2510 ช่วงเดือน 7-8 มีน้ำหลาก ปลาสร้อยปลาชิวมาก ฤดูกาลหน้าน้ำมักนำข้าวเปลือกขึ้นเป็นก้อน แล้วโยนลงน้ำสักพักเอาแหทอดจะได้ปลามากมาย และต่อมามีการเปลี่ยนแปลงจากที่เคยทำนาข้าวมีผู้นำการเกษตรใหม่ๆ เข้ามาเปลี่ยนจากนาข้าวเป็นการยกร่องสวนปลูกแตงโม ทำกันหลายบ้านแต่ผู้ที่ยกร่องสวนปลูกแตงคนแรกก็คือ นายทองหล่อ แสงแก้ว ซึ่งเป็นพ่อของอดีตกำนันหอม แสงแก้ว ส่วนลุงจอม เสือคุ้ม ก็ยกร่องสวนปลูก พริก ปลูกผัก เป็นรายแรกๆ ต่อมาไม่นานมีน้ำเค็มเข้ามาและมีน้ำท่วมสวนอยู่เป็นประจำ จึงทำให้สวนผัก สวนแตงโมไม่ได้ผลผลิต จึงเปลี่ยนมาเป็นการทำสวนปลูกมะพร้าวที่ทราบมาว่าท่านที่นำมะพร้าวมาปลูกรายแรกชื่อนายสังวาล ศิริรัตน์ การเดินทางสมัยนั้นยังเป็นการนั่งเรือยนต์ไปตลาดแม่กลอง ค่าโดยสารจากแม่กลองถึงบึงปีน เพียง 2 บาท ปัจจุบันนี้เลิกขับเรือแล้ว เพราะมีถนนเข้ามาในชุมชน การเดินทางด้วยเรือจึงไม่มีคนนั่ง จากการสังเกตชาวบ้านมีความพอใจในการที่ทีมนักวิจัยถาม เรื่องเก่าๆ จากนั้นชาวบ้านได้พูดคุยต่อว่าในสมัยก่อนที่บ้านใช้ ขามตราไก่ช้อนสังกะสีเคลือบสีน้ำเงิน ขามเคลือบต่างๆ หม้อเคลือบสีน้ำเงินแต่เดี๋ยวนี้ไม่มีแล้ว คนหันมาใช้ขามเซรามิค ขามกะเบื้อง กันหมดมีเรือโซ่หัววิ่งมาขายสินค้า ชื่อเจ๊กโล่ เจ๊กห่วย เป็นของใช้ในบ้านและมีเรือขายของทะเล เช่น หอยแมลงภู่ สมัยก่อนขายเป็นถัง ๆ ละ 5 บาท ตาเสน่ห์ ขายปลาทุ

พ.ศ. 2514 ได้มีการสร้างสถานีอนามัยบ้านบึงปีน ซึ่งเมื่อก่อนเรียกว่าสุขศาลา อยู่ข้างตู้สายตรวจบึงปีน ของ สถานีตำรวจภูธรลาดใหญ่ ในปัจจุบัน ในยุคนั้นราคาน้ำตาลปีบช่วงนั้นราคา 3 ปีบ 100 บาท ปัญหาจากน้ำเค็มเข้ามา และราคาขึ้นอยู่กับพ่อค้าคนกลางเป็นคนกำหนดราคา จึงทำให้มีปัญหาเกี่ยวกับชาวสวนมากสมัยนั้น มีพ่อค้าคนกลางอยู่ 3 เจ้า ชาวสวนจึงนำน้ำตาลออกไปรองเร่ขายเอง และประสบความสำเร็จในการขายน้ำตาลมาถึงปัจจุบันนี้น้ำตาลปีบๆ ละ 700

-800 บาท และ สมัยก่อนมีการทำน้ำตาลคัดขาวกัน ซึ่งจะมีขายให้กับโรงทำขนมจันอับ กรมอนามัย ตรวจแล้วว่า มีอันตรายต่อผู้บริโภค พวกที่ทำตาลจึงเลิกใส่เทียนขาว (เลิกคัดตาล) สมัยก่อนตาลคั้นคั้น อยู่ที่ราชพัสดุบริเวณประตูกันน้ำเก่าเหนือขึ้นไปทางปากคลองต้นตาล หลัง ร.ร. บึงปิ่นหลังปัจจุบัน เป็นการแลกเปลี่ยนสินค้ากันมากกว่า บางอย่างก็ขาย เช่น หอยแมลงภู่ ขายแบบดวงถึง แกลื้อดวงถึง ขาย ส่วนพืชผักที่ปลูกในสวนก็นำมาแลกกัน

พ.ศ.2520 เริ่มมีการสร้างคันกันน้ำเค็มที่หลากมาเข้าสวนเป็นแนวยาว ซึ่งเป็นคันดิน ต่อมาจึงนำเอาลูกกรงมาถมทับคันดิน ทำเป็นถนน เรียกคันดินสมัยก่อนเรียก คันพนัก ปัจจุบันเป็น ถนนรุดเชื่อมต่อกับเขต ต. โรงเข้ อ.บ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ออกสู่ถนนพระราม 2

พ.ศ.2522 เริ่มมีน้ำเค็มเข้ามาในคลอง ทำให้น้ำเค็มมาก ผลดีมีหอยกะพงเกิดขึ้นมา มาก ทำให้มีรายได้จากการลากหอยกะพงไปขาย แต่ผลเสียที่เกิดใหญ่หลวง คือ ทำให้ต้นมะพร้าวที่ ผลิตน้ำตาลที่ชาวบ้านทำกันเป็นอาชีพทำตาล นั้นเสียหาย บางสวนมะพร้าวยืนต้นตาย

พ.ศ.2523 เริ่มมีไฟฟ้าใช้ในครัวเรือน และมีผลกระทบปัญหาน้ำเค็ม น้ำทะเลหนุนสูง เข้ามาในพื้นที่สวนมะพร้าว จากการสร้างเขื่อนในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี ประเพณีเก่าที่มีถึงงาน สงกรานต์ มีการทำบุญใส่บาตร สรงน้ำพระ และหลังจากนั้นตอนค่ำก็จะมีกรร้อมเพลงรำวงกัน งานสารทเดือน 10 มีการตกแต่งศาลาสวยงามมีพิณพาท มีการกวนกระยาสารท ซึ่งทำกันแทบทุกบ้าน

พ.ศ.2528 ชาวบ้านเริ่มหันมาเลี้ยง กุ้งกุลาดำ เพราะมีชาวญี่ปุ่นมาลงทุนให้และดูแล เรื่องความเค็มของน้ำให้ ต่อมาชาวบ้านก็ทำการเลี้ยงกันเอง ในช่วงแรกๆ ก็มีกำไร ต่อมาปี พ.ศ. 2533 การเลี้ยงกุ้งเริ่มมีการขาดทุน และขาดทุนต่อมาเรื่อยๆ จนบางคนต้องขายที่เอาเงินไปใช้หนี้ นายทุน แล้วไปเช่าที่เริ่มต้นทำสวนสร้างชีวิตกันใหม่บางคนก็ย้ายถิ่นฐาน ไปหาที่ทำมาหากินที่ ท้องถิ่นอื่น มาถึงปัจจุบันที่ดิน หมู่ที่ 1 และ หมู่ที่ 6 ส่วนมากใช้ดินทางที่ดินที่ทำกินที่เล็กเลี้ยงกุ้ง กูลา แล้วปรับเปลี่ยนมาทำการเลี้ยงปลากะพงขาวกันเสียส่วนมาก สาเหตุเพราะกะพงขาวเลี้ยงง่าย

พ.ศ. 2530 เริ่มมีถนนหนทางเข้ามาในชุมชน ทำให้การเดินทาง ง่าย เรือลดน้อยลง โดย หันมาใช้รถยนต์เพื่อเดินทางเข้าเมืองมากขึ้น คนที่เคยทำน้ำตาลมะพร้าวก็เริ่มหันไปทำงานเป็น ลูกจ้างรายวัน รายเดือนในโรงงานภาคอุตสาหกรรมอาหารทะเล ในจังหวัดสมุทรสาคร กันมากขึ้น และเด็กรุ่นหลัง ได้เรียนสูงขึ้น มีความรู้ที่สูงขึ้น บางคนมีวุฒิ ป.ตรี จึงไปสมัครทำงาน โรงงานตาม สถานที่ต่างๆ สาเหตุที่ไปทำงาน โรงงานมาจากพ่อแม่ไม่ยอมให้ลูกหลานเหนื่อยกับอาชีพการทำ น้ำตาลเหนื่อยมากพักผ่อนน้อย ข้อแตกต่าง คือ การทำน้ำตาลจะมีรายได้มากกว่าการทำงาน โรงงาน เพราะอาชีพหนึ่งมีรายได้มากกว่าพอที่จะใช้จ่ายและเก็บออม

ปี พ.ศ.2536 – ปัจจุบัน เริ่มมีการสร้างเขื่อนปากลัด มีการปิดเปิด เขื่อนเพื่อระบาย น้ำ แต่ก็ยังมีปัญหาเรื่องพื้นที่การเกษตร และ บางช่วงก็มีน้ำเค็มทะเลลัก เข้ามาในพื้นที่ ทำให้การเกษตร

เสียหาย และมีปัญหาที่ตามมา คือ การทำประมง โดยทางโพงพางมีการใช้อวนตาถี่ในการดักจับ สัตว์น้ำ ทำให้กุ้งปลาที่ตัวเล็กติดตายไปด้วย มีผลที่ตามมา คือ พันธุ์ กุ้งปลา ลดน้อยลง ด้าน ศิลปะวัฒนธรรมเริ่มมีการฟื้นฟูประเพณีไทยทรงดำและงานก่อพระเจดีย์ทราย

4.1.2 การประกอบอาชีพ

คนในตำบลนางตะเคียนมีอาชีพหลัก คือ อาชีพเกษตรกรรม ได้แก่การทำสวน มะพร้าว กล้วย การทำสวน และยังประกอบอาชีพอุตสาหกรรมในครัวเรือน ได้แก่ การทำน้ำตาล มะพร้าว น้ำตาลมะพร้าว อาชีพรับจ้าง ได้แก่ รับจ้างทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม เนื่องจากตำบล นางตะเคียนมีพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก และรับจ้างทั่วไป เช่น ช่างก่อสร้าง ช่างปูน ช่างไม้ ช่างไฟฟ้า ช่างเครื่องยนต์ ดังนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนจำแนกตามการประกอบอาชีพของประชาชน ตำบลนางตะเคียน

ลำดับ	อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	รับจ้างโรงงาน	2,087	40.83
2	รับจ้างทั่วไป	856	16.74
3	เกษตรกรรม	2,168	42.41
	รวม	5,011	100

ที่มา : ข้อมูลพื้นฐานครัวเรือน อบต.นางตะเคียน (2562)

4.1.3 ต้นทุนภายในชุมชน ตำบลนางตะเคียนเป็นชุมชนที่มีต้นทุนที่ทรัพยากร

ธรรมชาติและภูมิปัญญา รวมถึงศักยภาพภายใน แสดงถึงความเข้มแข็งของชุมชน โดยผู้วิจัยได้ศึกษาพบข้อมูลด้านต้นทุนดังนี้

ตารางที่ 4.2 แสดงรายชื่อปราชญ์ตำบลนางตะเคียน จำแนกตามความเชี่ยวชาญ

แสดงปราชญ์ / ผู้รู้ในตำบลนางตะเคียน		
ชื่อ-นามสกุล	ที่อยู่	ความเชี่ยวชาญ
นางชะเมียง เดชวงษา	หมู่ที่ 1	จักสานปลาตะเพียน ตักกระแตน และงานสานทางมะพร้าวต่าง

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

แสดงปราชญ์ / ผู้รู้ในตำบลนางตะเคียน		
ชื่อ-นามสกุล	ที่อยู่	ความเชี่ยวชาญ
นายสุรินทร์ สังข์ทอง	หมู่ที่ 1	ทำน้ำพริกเผาและน้ำพริกแกง
นายวิชัย จุด้วง	หมู่ที่ 2	ปราชญ์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของตำบลนางตะเคียน (เกษตรพอเพียง) ปลุกมะพร้าว เป็นเกษตรกรดีเด่น / ประธานกลุ่มเกษตร
นางสาวหนูกัน ทองรักย์	หมู่ที่ 2	ไขไก่ ไขเป็ด ปลอดภัยเคมี
นายเฉลิม เอี่ยมสะอาด	หมู่ที่ 2	ทำน้ำตาลปลอดภัยพิษ
นายชัย ดิรอด	หมู่ที่ 2	ทำน้ำตาลมะพร้าวส่งออก (ญี่ปุ่น)
นางพยัคฆ์ จันทร์คง นายเสียง จันทร์คง	หมู่ที่ 2	จักสานประยุกต์ ทำกระเป๋าสานจากเส้นพลาสติก เปลยวน
นายลี สุวรรณโชติ	หมู่ที่ 2	ทำไม้กวาดทางมะพร้าว
นายสำรวย อินทรยงค์	หมู่ที่ 6	งานแกะสลักไม้รูปต่างๆ
นายเสนาะ รอดสะไก่	หมู่ที่ 6	การทำไชดักปลา
นายวิเชียร ชูแสง	หมู่ที่ 7	พืชผักสวนครัวปลอดภัย
นายเสริม เปี่ยมลาภพริ้ง	หมู่ที่ 7	น้ำตาลปลอดภัย
นายฉลวย ศรีมหาไทย	หมู่ที่ 7	น้ำตาลปลอดภัย
นายวสันต์ สังข์ทอง	หมู่ที่ 7	น้ำตาลปลอดภัย
นางวันทยา วุฒิพงษ์วารกรณ์	หมู่ที่ 7	กางโปงพวงคักจับสัตว์น้ำ

ที่มา : ข้อมูลพื้นฐานครัวเรือน อบต.นางตะเคียน (2562)

2) ทรัพยากรธรรมชาติ มีลำคลองทั้งหมด 14 ลำคลอง

3) สถานที่สำคัญ

- โรงเรียนประถมศึกษา 3 แห่ง คือ รร.วัดลาดเป้ง,รร.บ้านคลองกก

และ รร.วัดธรรมาวุธาราม (บึงป็น)

- โรงเรียนมัธยมศึกษาชายโอกาส 2 แห่ง คือ รร.วัดลาดเป้ง และ รร.บ้านคลองกก

- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) 2 แห่ง คือ รพ.สต.บ้านบังปิ่น และ รพ.สต.นางตะเคียน

- วัด 2 แห่ง คือ วัดลาดเป้ง และวัดใหม่บางปิ่น
- ที่ทำการ องค์การบริหารส่วนตำบลนางตะเคียน (อบต.)
- สถานีตำรวจภูธรลาดใหญ่
- กศน.ตำบล/ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 1 แห่ง

4) กลุ่มองค์กร ตำบลนางตะเคียนเป็นชุมชนที่มีองค์กรภาคประชาชน หลายองค์กร ดังแสดงตามตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนสมาชิกของ กลุ่มองค์กรชุมชนตำบลนางตะเคียน

ลำดับ	กลุ่มองค์กรชุมชน	จำนวน
1	กองทุนสวัสดิการ	680
2	อปพร.	120
3	กลุ่มสตรีอาสาพัฒนา	120
4	ชมรมผู้สูงอายุ	120
5	กลุ่มออมทรัพย์	100
6	อสม.	94
7	กลุ่มอาชีพ	30
8	ตำรวจชุมชน	14

ที่มา : ข้อมูลพื้นฐานครัวเรือน อบต.นางตะเคียน (2562)

4.1.4 วัฒนธรรมท้องถิ่น

การจัดงานชุมนุมชาวไทยทรงดำ ทุกปีตามหัวเมืองต่างๆ สลับกันไป โดยไม่ตรงกัน โดยในวันที่ 1 พ.ค. จัดงานที่วัดใหม่บางปิ่น ซึ่งต่างก็ผลัดกันมาร่วมงานตามสถานที่ชุมชน เวลาจะกลับก็แยกย้ายกันไปโดยไม่มีบอกลา โดยถือว่าพบกันแล้วอย่าลา เพื่อวันหน้าจะมาพบกันใหม่ สำหรับชาวไทยทรงดำในตำบลนางตะเคียนมี 30 กว่าครอบครัว ในส่วนของท่านพระครูพิศาล

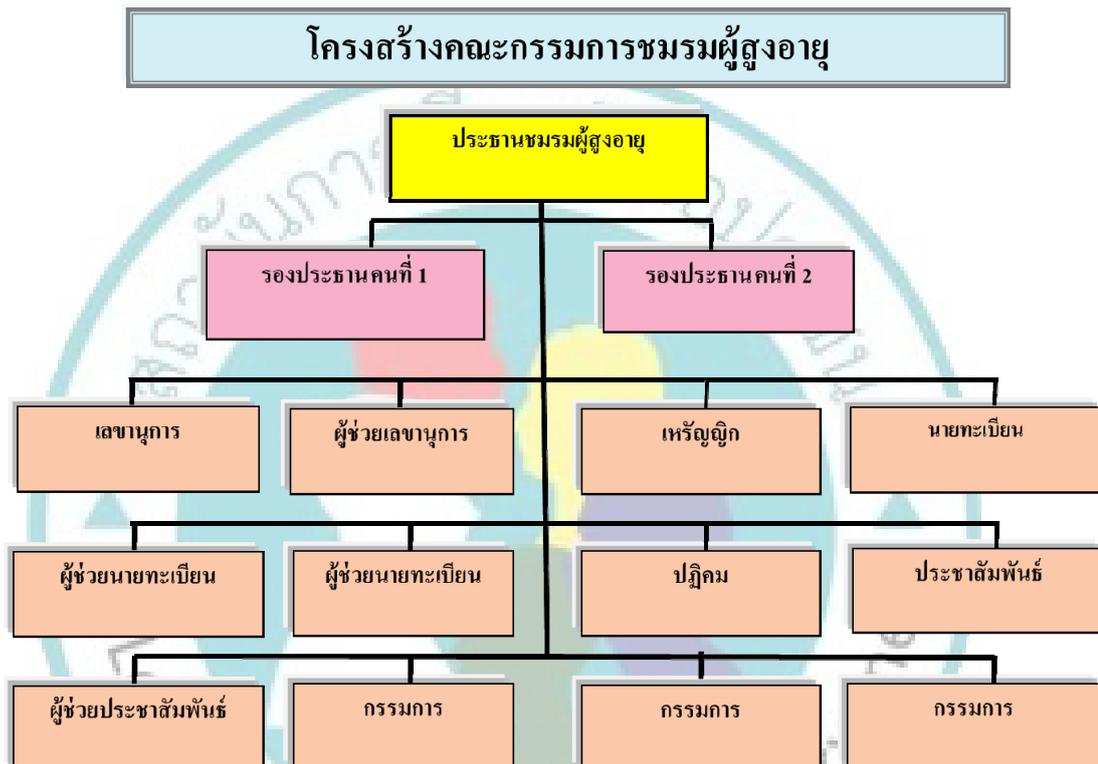
สมุทรกิจ เจ้าอาวาสวัดลาดเป้ง ม.3 ตำบลนางตะเคียน จัดให้มีการตีกลองย่ำค่ำ ซึ่งในสมัยก่อนมีการตีกลองย่ำค่ำเป็นการบอกเวลา และปัจจุบันได้มีการฟื้นฟูประเพณีเก่าๆ ขึ้นมาอีกอย่าง คือ ประเพณีงานสารทเดือน 10 ซึ่งจะมีการกวนกระยาสารทแบบโบราณของวัดลาดเป้งกำหนดงานในช่วงเดือนตุลาคมของทุกปี และหลังจากนี้มีการประเพณีลอยกระทงในวันเพ็ญเดือน 12 อีกรงานที่ทางวัดลาดเป้งร่วมกับชาวบ้านหมู่ที่ 3 และชาวบ้านตำบลนางตะเคียนจัดเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมประจำตำบล

4.2 ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในตำบลนางตะเคียน

ชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ริเริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2553 โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในหลายภาคส่วนร่วมเป็นภาคีเครือข่าย ได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านบึงปีนและ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนางตะเคียน ผู้นำในชุมชนตำบลนางตะเคียน และองค์การบริหารส่วนตำบลนางตะเคียน โดยการเลือกตั้งและสรรหาตัวแทนผู้สูงอายุใน 7 หมู่บ้านที่มาจากเวทีการประชุมร่วมกันจัดกิจกรรมปรึกษาหารือเป็นประจำทุกเดือน โดยวัตถุประสงค์การก่อตั้งชมรม เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลป้องกันโรค ส่งเสริมสุขภาพแบบองค์รวม ผู้สูงอายุได้รับสิทธิประโยชน์ ข้อมูลข่าวสารที่ทั่วถึงกัน หลังจากนั้นตัวแทนของแต่ละหมู่บ้านจึงได้ดำเนินการเป็นในรูปแบบคณะกรรมการดำเนินงาน และได้จัดทำข้อตกลงของชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน ดังนี้

- 1) จัดทำคู่มือระเบียบของชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน
- 2) รับสมัครสมาชิกชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน ปัจจุบันมีสมาชิก 200 คน จากจำนวนผู้สูงอายุทั้งตำบลที่มีอยู่ 948 คน
- 3) จัดโครงการและกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพสมาชิกชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน ทุกเดือนๆละ 1 ครั้ง โดยใช้งบประมาณของกองทุนหลักประกันสุขภาพ อบต.นางตะเคียน โดยมีนัดหมายจัดกิจกรรม ทุกวันที่ 24 ของเดือน แต่ถ้าตรงกับวันหยุดราชการ หรือวันเสาร์ อาทิตย์ ให้เลื่อนถัดไปเป็นวันจันทร์หรือวันทำการของราชการ ใช้สถานที่ศาลาเอนกประสงค์ของวัดลาดเป้ง และวัดใหม่บางปีน (หรือเรียกกัน วัดบึงปีน หรือวัดธรรมมาธุราราม) หมุนเวียนสลับกันเดือนละ 1 ครั้ง และล่าสุด เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2558 มีมติให้จัดกิจกรรม ทุกวันที่ 24 ของเดือน ไม่มีการเลื่อนนัด และให้ใช้สถานที่แห่งเดียว คือ ที่ศาลาเอนกประสงค์ หมู่ที่ 7 ต.นางตะเคียน เนื่องจากมีสร้างสถานที่ใหม่ จัดงานได้สะดวก สบายกว่า ไม่ต้องใช้สถานที่ศาลาวัดที่ในบางครั้งมีงานศพ งานบวช

3) จัดประชุมคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียนทุกเดือน โดยกำหนดล่วงหน้า 7 วัน ก่อนถึงวันนัดหมายในข้อที่ 3 ต่อมาได้มีมติที่ประชุมร่วมกัน นัดประชุมคณะกรรมการฯ ทุกวันที่ 17 เวลา 13.00-15.00 น ใช้สถานที่ห้องประชุมคุณย่าปิ่น อินทรพันธ์ ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านบังปิ่น เป็นประจำโดยไม่มีการเลื่อนนัด

ภาพที่ 4.1 แสดงให้เห็นรูปแบบของโครงสร้างคณะกรรมการผู้สูงอายุ

คณะกรรมการบริหารชมรมฯ เป็นผู้ที่เป็นทางการ มาจากการเลือกตั้งของสมาชิกมีบทบาทบริหารจัดการชมรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และสามารถดำรงอยู่ได้ โดยคณะกรรมการในตำแหน่งต่าง ๆ จะอยู่ในวาระ ครั้งละ 2 ปี มีการปฏิบัติหน้าที่ตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนด ซึ่งโครงสร้างหลัก ๆ ของชมรมผู้สูงอายุมีดังนี้

- ประธาน ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าชมรม เป็นหัวหน้าในการบริหารกิจกรรมชมรม ตลอดจนประสานงานกับองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และแสวงหาแหล่งทุนเพื่อสนับสนุนกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของชมรม ดูแลทุกข์สุขของสมาชิกในชมรม

- รองประธาน ทำหน้าที่ช่วยประธานบริหารกิจกรรมของชมรม ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ประธานมอบหมายและทำหน้าที่แทนประธานได้
- เลขานุการ ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานธุรการ นายทะเบียน งานประชาสัมพันธ์ของชมรมและปฏิบัติตามคำสั่งของประธานตลอดจนทำหน้าที่เลขานุการในการประชุมต่าง ๆ
- ทรัพย์ญิก ทำหน้าที่เกี่ยวกับการเงินทั้งหมดของชมรม เป็นผู้จัดทำบัญชีรับ-จ่ายบัญชีงบดุลของชมรม เก็บเอกสารหลักฐานต่างๆเพื่อการตรวจสอบ
- กรรมการ มีหน้าที่ช่วยเหลือคณะกรรมการคนอื่น ๆ ให้สามารถทำงานได้อย่างเหมาะสม เพื่อความเจริญก้าวหน้าของกิจกรรมต่าง ๆ ในชมรม
- สมาชิกชมรม เป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการประสบความสำเร็จหรือการดำรงอยู่ของชมรม ทั้งนี้สมาชิกชมรมต้องมีความรู้สึกว่าตนเป็นบุคคลสำคัญของชมรม ทำให้เกิดความร่วมมือและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชมรม ตลอดจนมีสิทธิที่จะได้รับประโยชน์จากชมรม

การดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน ได้กำหนดให้คณะกรรมการประชุมกันทุกวันที่ 17 ของทุกเดือนเพื่อจัดเตรียมการจัดกิจกรรมของชมรมและประชุมสมาชิกในวันที่ 24 ของทุกเดือน จากการดำเนินงานที่ผ่านมาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชมรมผู้สูงอายุนั้น ทางเจ้าหน้าที่ของรพ.สต.จะทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้กับคณะกรรมการ ช่วยจัดการวางแผนงาน วางแผนจัดกิจกรรมให้กับสมาชิกชมรม โดยหวังว่าในโอกาสต่อไป ทางคณะกรรมการจะสามารถวางแผนงานกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุประจำแต่ละปี และสามารถนำแผนงานที่ได้ขึ้นไปดำเนินการในแต่ละเดือน แต่เท่าที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน พบว่าคณะกรรมการยังไม่ได้ดำเนินการจัดทำแผนงานของชมรมผู้สูงอายุให้เป็นระบบที่ชัดเจน ต่อเนื่องกันเป็นรายปี รายเดือน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำหลักการจัดทำแผนแบบมีส่วนร่วม มาสร้างการเรียนรู้ให้กับคณะกรรมการชมรมและสมาชิกชมรมผู้สูงอายุเพื่อร่วมกันวางแผนกิจกรรมประจำปี ที่ตรงกับความต้องการของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุต่อไป

การสังเคราะห์แนวทางการจัดกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลแนวทางในการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุที่เป็นต้นแบบนำมาสังเคราะห์เพื่อให้ได้แนวทางที่เหมาะสมกับชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 แสดงการสังเคราะห์แนวทางการจัดทำแผนงานกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมจากชมรมผู้สูงอายุต้นแบบ

ที่	แนวทางการขับเคลื่อนของชมรมผู้สูงอายุอื่นๆ	การสังเคราะห์ของผู้วิจัย
1	<p>ชมรมผู้สูงอายุบ้านไร่แค จังหวัดเพชรบุรี</p> <p>1) การมีโครงสร้างองค์การที่ชัดเจน 2) มีการนำกลยุทธ์พื้นฐานมาใช้ 3) ระบบการดำเนินงานไม่ซับซ้อน 4) รูปแบบการบริหารประสานเปรียบเสมือนผู้ปกครอง 5) เจ้าหน้าที่แบ่งฝ่ายงานที่ชัดเจนและเหมาะสม 6) การเสริมสร้างทักษะการทำงานอย่างสม่ำเสมอ 7) คำนึงร่วมสร้างศรัทธากับตนเองและองค์กรภายนอก 8) การสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย 9) ประสานงานร่วมมือกันทั้งองค์กรภายในและภายนอก 6 หน่วยงาน 10) การ รายงานผลการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ 11) งบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหาด (สุวรรณยา ธรรมอภิพล และคณะ, 2561)</p>	<p>1.สร้างรูปแบบที่เรียบง่ายแก่คณะกรรมการและสมาชิก</p> <p>2.สร้างความเป็นเจ้าของศรัทธาต่อตนเอง</p> <p>3.แสดงความโปร่งใสในการดำเนินงาน</p>
2	<p>การมุ่งเน้นการทำกิจกรรม ร่วมกันของสมาชิกมากกว่ารูปแบบที่มีขั้นตอนยุ่งยาก การบริหารชมรมควรมีความยืดหยุ่น มีสมาชิก หลากหลายอาชีพ และคุณวุฒิองค์กรทุกภาคส่วนให้การสนับสนุน และชุมชนมีความเข้าใจและเห็นคุณค่า (พงษ์ศิริ ปรารธนาดี, 2560)</p>	<p>สร้างการมีส่วนร่วม</p>
3	<p>การปลูกศรัทธา นิเทศติดตามการดำเนินงานอย่างเป็นระยะ ประเมินผลการปฏิบัติงานด้วยความเป็นธรรม และประสานสัมพันธ์ในการปรับปรุงพัฒนางานให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิบูล ที่ปะปาล (2546)</p>	<p>สร้างความเป็นเจ้าของ</p> <p>สร้างความสัมพันธ์</p> <p>วิเคราะห์ความสำเร็จ</p>

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ที่	แนวทางการขับเคลื่อนของชมรมผู้สูงอายุอื่นๆ	การตั้งกระทู้ของผู้วิจัย
4	ชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลพระนั่งเกล้า ชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลธรรมศาสตร์ เฉลิมพระเกียรติและชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลทหารผ่านศึก มีแนวทาง ดังนี้ ชมรมต้องพึ่งพาตนเองให้ได้ กำหนดทิศทาง มีแผนกิจกรรมเป็นลายลักษณ์อักษร กำหนดหน้าโครงสร้างให้ชัดเจน มุ่งเน้นการตรวจสอบและความโปร่งใส เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (นางสาวจุฑาพร คำมณี,2558)	สร้างแผนงานกิจกรรม สร้างระบบการตรวจสอบความโปร่งใส สร้างการมีส่วนร่วม กำหนดทิศทางการดำเนินงาน
5	ชมรมผู้สูงอายุ รพ.สต.วัดปากสมุทร ใช้รูปแบบการปฏิบัติงานสงเคราะห์ เพื่อสร้างแรงจูงใจในการมีส่วนร่วม ของสมาชิกและคณะกรรมการ (จากการสังเกตและการดูงานของผู้วิจัย,2561)	สร้างแรงจูงใจให้กับผู้สูงอายุ
6	ชมรมผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลหนองน้ำใส อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา แนวทางเพื่อสนองความต้องการในการจัดกิจกรรมทั้ง 4 ด้าน คือ กิจกรรมทางสังคม เช่น การเข้าร่วมงาน เทศกาลงานบุญ งานประเพณี งานเทศกาลต่างๆ กิจกรรมการออกกำลังกาย เช่น การทำกายบริหาร กิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวตาม โบราณสถาน และกิจกรรมงานอดิเรก เช่น การเข้าร่วมเป็นวิทยากรในการอบรมวิชาการและวิชาชีพ แก่สังคม (สุวรรณา เตชะธีระปริดา,2557)	สร้างกิจกรรมหรือแผนงานที่น่าสนใจ
7	ชมรมผู้สูงอายุเทศบาลนครพิษณุโลกต้องการการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะทางปัญญา กิจกรรม เพื่อส่งเสริมทักษะทางสังคม กิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตและ กิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพกาย (นันทา พิริยะกุลกิจ,2562)	สร้างกิจกรรมหรือแผนงานที่น่าสนใจ

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ที่	แนวทางการขับเคลื่อนของชมรมผู้สูงอายุอื่นๆ	การสังเคราะห์ของผู้วิจัย
8	ชมรมผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครชมรมที่ขับเคลื่อนเองโดยสมาชิกในชุมชน จะมีแนวโน้มประสบความสำเร็จสูงกว่า มากกว่าการขับเคลื่อนจากภาครัฐ อนุรักษ์ฯ จันทรปัญญา (2560)	สร้างความเข้มแข็ง ความเป็นเจ้าของ

สรุปองค์ประกอบการสร้างการมีส่วนร่วมในการทำแผนงานกิจกรรมจากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย ดังนี้

1. สร้างรูปแบบที่เรียบง่ายแก่คณะกรรมการและสมาชิก
2. สร้างความเป็นเจ้าของศรัทธาต่อตนเอง
3. แสดงความโปร่งใสในการดำเนินงาน
4. สร้างการมีส่วนร่วม
5. สร้างความเป็นเจ้าของ
6. สร้างความสัมพันธ์
7. กำหนดทิศทางความต้องการของสมาชิกในการดำเนินงาน
8. วิเคราะห์ความสำเร็จสร้างแผนงานกิจกรรม
9. สร้างระบบการตรวจสอบความโปร่งใส
10. สร้างแรงจูงใจให้กับผู้สูงอายุ มีส่วนร่วม
11. สร้างกิจกรรมหรือแผนงานที่น่าสนใจ
12. สร้างความเข้มแข็ง ความเป็นเจ้าของ

ผู้วิจัยนำหัวข้อที่สังเคราะห์มาสร้างเครื่องมือในการสัมภาษณ์ได้ผลสัมภาษณ์ประเด็นหลัก ๆ ที่มีความสอดคล้องกัน ดังนี้

“ถ้าสมาชิกทุกคนคิดว่าชมรมนี้เป็นของทุกคน เขาย่อมหวงแหนและต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแล” ผู้ให้ข้อมูลหลักหมายเลข 3 สอดคล้องกับ หมายเลข 5, 6 และ 8

“เราต้องกำหนดทิศทางให้ชัดว่าชมรมเราจะไปทางไหน จะเพื่อจัดกิจกรรมไม่ให้เครียด ดูแลสุขภาพ หรือ ช่วยเหลือเรื่องสวัสดิการ หรือทำทุกอย่าง เราควรกำหนดให้ชัดเจน” ผู้ให้ข้อมูลหลักหมายเลข 1 สอดคล้องกับ หมายเลข 3 และ 7

“เราควรสำรวจความต้องการของสมาชิกว่าชมรมเราควรมีทิศทางแบบไหนและเขาต้องการอะไร” ผู้ให้ข้อมูลหลักหมายเลข 1 สอดคล้องกับ หมายเลข 2, 3, 4 และ 7

“กิจกรรมเป็นเรื่องที่สำคัญมากในการดำเนินงาน ถ้ากิจกรรมซ้ำ ๆ เดิม ๆ หรือ ไม่สนุกเขาก็ไม่อยากมาอีก” ผู้ให้ข้อมูลหลักหมายเลข 6 สอดคล้องกับ หมายเลข 2, 3, 4, 9 และ 10

“กิจกรรมใดในปีที่ผ่านมาประสบความสำเร็จก็ควรจัดอีกหรือพัฒนาขึ้น กิจกรรมใดที่ไม่ดีก็ปรับปรุงให้ดี” ผู้ให้ข้อมูลหลักหมายเลข 1 สอดคล้องกับ หมายเลข 2, 3, 4 และ 7

“ถ้าเขาเข้ามามีส่วนร่วมแล้วเขารู้สึกว่าได้อะไร เขาก็จะมาร่วม อาจไม่ใช่สิ่งของแต่เป็นความรู้สึก เช่น ความสุข ความสนุก ก็ได้” ผู้ให้ข้อมูลหลักหมายเลข 1 สอดคล้องกับ หมายเลข 2

ผู้วิจัยนำผลการสัมภาษณ์วิเคราะห์และสังเคราะห์สร้างองค์ประกอบของการจัดทำแผนงานกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมดังนี้

1. องค์ประกอบการสร้างการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของ
2. องค์ประกอบด้านการกำหนดทิศทางขององค์กร
3. องค์ประกอบการวิเคราะห์ถึงความสำเร็จและล้มเหลว
4. องค์ประกอบด้านการสำรวจความต้องการจากสมาชิก
5. องค์ประกอบการสร้างแผนงานกิจกรรมร่วมกัน
6. องค์ประกอบการสร้างการมีส่วนร่วม
7. องค์ประกอบการสร้างความสัมพันธ์

ผู้วิจัยนำองค์ประกอบที่ได้จัดทำเวทีสนทนากลุ่มจากคณะกรรมการและสมาชิก จำนวน 10 คน ได้ผลดังนี้

1. องค์ประกอบการสร้างการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของ
2. องค์ประกอบด้านการกำหนดทิศทางขององค์กร
3. องค์ประกอบการวิเคราะห์ถึงความสำเร็จและล้มเหลว
4. องค์ประกอบด้านการสำรวจความต้องการจากสมาชิก
5. องค์ประกอบการสร้างแผนงานกิจกรรมร่วมกัน

องค์ประกอบที่ 1 การสร้างการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของหมายถึง การสร้างแรงบันดาลใจให้กับคณะกรรมการและสมาชิกรับรู้ถึงการเป็นเจ้าของร่วมกัน ไม่ใช่ของคณะกรรมการ หรือเป็นของเจ้าหน้าที่ หรือเป็นของใครคนใดคนหนึ่ง สมาชิกทุกคนสามารถแสดงบทบาทได้อย่างเปิดเผยและเท่าเทียม โดยมีคณะกรรมการเป็นตัวแทนที่มาจากการเลือกตั้งผ่านสมาชิก

องค์ประกอบที่ 2 การกำหนดทิศทางของชมรม ต้องมีการกำหนดทิศทางของชมรมร่วมกัน ว่า ชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียนจัดขึ้นเพื่อมีวัตถุประสงค์ด้านใดบ้าง ซึ่งจากการสนทนากลุ่มได้ กำหนดทิศทางดังนี้

1. เพื่อเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาต่าง ๆ รวมถึงความรู้ในภาคสังคม สุขภาพ

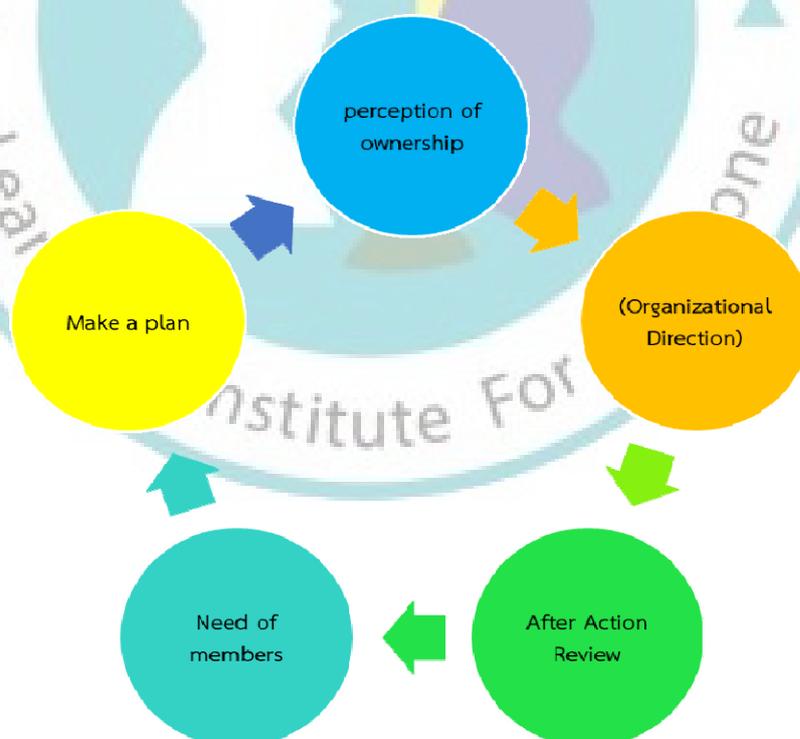
2. เพื่อเป็นสวัสดิการให้กับสมาชิกและขยายให้จำนวนสมาชิกเพิ่มมากขึ้น

3. เพื่อเป็นศูนย์กลางในการนันทนาการ สร้างความสุข สนุกสนานในรูปแบบต่าง ๆ

องค์ประกอบที่ 3 การวิเคราะห์ความสำเร็จรวมถึงความล้มเหลวที่เกิดขึ้น จะใช้เป็นแนวทาง ในการปรับปรุงพัฒนาการบริหารจัดการชมรมรวมถึงการขับเคลื่อนกิจกรรมให้ประสบความสำเร็จ

องค์ประกอบที่ 4 การสำรวจความต้องการของสมาชิก เป็นการสื่อสารกับสมาชิกวิธีการหนึ่ง ให้ทราบถึงความต้องการ ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในชุมชน สามารถร่วมกำหนดทิศทางหรือกิจกรรม ที่ตรงกับความต้องการของสมาชิกส่วนใหญ่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมมากขึ้น

องค์ประกอบที่ 5 การจัดทำแผนงานกิจกรรมร่วมกัน เป็นทิศทางการขับเคลื่อนที่สำคัญ

ภาพที่ 4.2 แนวคิดการจัดทำแผนงานกิจกรรมร่วมกัน และทิศทางการขับเคลื่อนที่

4.3 แนวทางในการจัดทำแผนกิจกรรมประจำปีแบบมีส่วนร่วมของชมรมผู้สูงอายุฯ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลและจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับคณะกรรมการชมรมฯ ตลอดจนสมาชิกในชมรมผู้สูงอายุ พบว่า แนวทางในการจัดทำแผนกิจกรรมประจำปีแบบมีส่วนร่วมของชมรมผู้สูงอายุฯ มีขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

1) ขั้นตอนที่ 1 การสร้างการรับรู้ ความสัมพันธ์และความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมของคณะกรรมการชมรมและสมาชิกชมรมฯ โดยกิจกรรมสำคัญประกอบด้วย

- การจัดกิจกรรมสัมพันธ์กลุ่มผู้สูงอายุ
- การจัดเวทีประชุมประจำเดือนเพื่อชี้แจงเป้าหมายและสร้างการรับรู้
- กิจกรรมเรื่องราวในอดีตเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงสำหรับอนาคต ผ่านการใช้เครื่องมือ Timeline ปฏิทินชุมชนและแผนที่เดินดิน
- กิจกรรมกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาชมรมผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วม

2) ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดเป้าหมายร่วมในการขับเคลื่อนชมรมผู้สูงอายุ ซึ่งมีการวางเป้าหมายร่วมของชมรมผู้สูงอายุ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการชมรมและผู้สูงอายุมีเป้าหมายร่วมเดียวกัน ในการขับเคลื่อนกิจกรรมของชมรมฯ โดยได้มีการตั้งคำถามเพื่อชวนมองภาพอนาคตของชมรมผู้สูงอายุว่าอยากให้เป็นอย่างไ ซึ่งหลังจากได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นจึงสรุปหลักสำคัญได้ ดังนี้

เป้าหมายที่ 1 : ในอีก 5 ปีข้างหน้าอยากเห็นผู้สูงอายุมีความร่วมมือกันในการทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชน

เป้าหมายที่ 2 : เกิดแกนนำหลัก/สร้างแกนหลักจิตอาสาที่สำคัญของชมรมผู้สูงอายุ ที่ลุกขึ้นมาเป็นกำลังสำคัญของชมรมในการขับเคลื่อนกิจกรรม และเพื่อไปร่วมกับกลุ่มอื่น ๆ ภายนอกเกิดการยอมรับจากบุคคลหรือหน่วยงานข้างนอก

เป้าหมายที่ 3 : ผู้สูงอายุในชุมชนเห็นคุณค่าของชมรมฯและมาร่วมกิจกรรมด้วยหัวใจ

เป้าหมายที่ 4 : เกิดพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อยากให้มีพื้นที่ในการทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนพูดคุยร่วมกันระหว่างสมาชิกในชมรมในการมาทำกิจกรรมร่วมกัน

เป้าหมายที่ 5 : เกิดพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคน 3 วัย (วัยสูงอายุ วัยทำงาน และวัยเด็ก)

เป้าหมายที่ 6 : เพิ่มจำนวนผู้สูงอายุเข้าร่วมกับชมรมผู้สูงอายุมากขึ้น ต้องทำอย่างไร

เป้าหมายที่ 7 : ผู้สูงอายุมีสุขภาพแข็งแรงตามสภาวะไม่เป็นภาระให้กับครอบครัวหรือชุมชน สามารถพึ่งตนเองได้

ขั้นตอนที่ 3 จัดกิจกรรมทบทวนแผนกิจกรรมประจำปี (ในรอบปีที่ผ่านมา) โดยมีการวิเคราะห์ SWOT การดำเนินงานเพื่อค้นหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ของการดำเนินกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน

ขั้นตอนที่ 4 จัดเก็บข้อมูลความต้องการและพฤติกรรมของผู้สูงอายุในตำบล โดยต้องมีการดึงให้สมาชิกในชมรมผู้สูงอายุลุกขึ้นมาเก็บข้อมูลในตำบลของตนเองร่วมกัน เพื่อเป็นการสร้างสัมพันธ์และการทำกิจกรรมร่วมกัน จนนำมาสู่การได้ข้อมูลภาพรวมของชุมชน ทั้งช่วงอายุ พฤติกรรม ตลอดจนความต้องการของคนในชุมชน

ขั้นตอนที่ 5 คณะกรรมการชมรมฯ จัดกิจกรรมสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อร่างแนวทางการจัดทำแผนกิจกรรมประจำปี

ขั้นตอนที่ 6 ศึกษาเรียนรู้ชมรมผู้สูงอายุต้นแบบที่มีอยู่ในจังหวัด เพื่อค้นหากิจกรรมและแนวทางการดำเนินงานที่น่าสนใจ

ขั้นตอนที่ 7 การเตรียมการเพื่อกำหนดแผนกิจกรรมประจำปีของชมรมผู้สูงอายุ
ขั้นตอนการเตรียมการ

เตรียมประเด็นเนื้อหาการพูดคุย (รู้ว่ากรรมการเขามีวิธีคิดอย่างไร เพื่อที่ผู้วิจัยจะได้จัดการสร้างการเปลี่ยนวิธีคิด) กำหนดวัตถุประสงค์การจัดเวที โดยการวางเป้าหมายของการจัดเวที เพื่อให้เกิดแผนกิจกรรมประจำปีของชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน

การเตรียมเวทีสถานที่ให้เหมาะสมต่อการเรียนรู้ ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเสริมสร้างการแลกเปลี่ยนความคิด อย่างสร้างสรรค์ โดยมีรูปแบบเวทีดังนี้ จัดเวทีเป็นรูปร่างกลม หรือครึ่งวงกลม เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนได้เห็นภาพรวม ความคิดไปพร้อม ๆ กัน เห็นหน้ารับรู้ถึงความคิดเห็นและความรู้สึกของทุกคน

การเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ มีความสำคัญต่อการจัดเวที คือ ทำให้ผู้เข้าร่วมเวทีได้เห็นความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมเวที อุปกรณ์ที่สำคัญ คือ กระดาษกาว ย่น บัตรคำ ปากกาเคมีสีหัวตัด กระดาษบลูพ

เตรียมงบประมาณ ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เช่น ค่าวิทยากร ค่าอาหารและเครื่องดื่ม ค่าบำรุงสถานที่ ฯลฯ เพื่อความเป็นระเบียบ เรียบร้อย

เตรียมทีมงาน ได้แก่ การจัดแบ่งมอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบ ให้กับสมาชิกในทีมงาน

- ฝ่ายนายทะเบียน ทำหน้าที่ ต้อนรับดูแลความเรียบร้อย เชิญบุคคลเข้าร่วมประชุม
- ฝ่ายปฏิคม ทำหน้าที่ ต้อนรับดูแลความเรียบร้อย อาคาร สถานที่ ห้องประชุม

- ฝ่ายเลขานุการ ทำหน้าที่ ติดต่อ ติดตามช่วยเหลือสนับสนุน ประสานงานกับทีมวิทยากร
- ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ทำหน้าที่ ติดต่อ ติดตามช่วยเหลือสนับสนุนการสื่อสาร
- ฝ่ายเหรียญก ทำหน้าที่ ดูแลติดต่อ ควบคุมจัดทำบัญชีการรับจ่ายและการเบิก

ภาพที่ 4.3 การประชุมจัดเตรียมกิจกรรม และถอดบทเรียน
ของชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน ทุกวันที่ 17 ของทุกเดือน

ที่มา : โครงการส่งเสริมสุขภาพองค์กรร่วมของผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน (ชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน ปีที่ 9, โดย กองทุนหลักประกันสุขภาพ องค์กรบริหารส่วนตำบลนางตะเคียน ,2562)

ขั้นตอนที่ 8 การจัดกิจกรรมกำหนดแผนกิจกรรมประจำปีของชมรมผู้สูงอายุ โดยมี
กระบวนการดังนี้

ตารางที่ 4.5 การจัดกิจกรรมกำหนดแผนกิจกรรมประจำปีของชมรมผู้สูงอายุ

เวลา	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีการ
07.00 น-08.00น	เตรียมสถานที่	<ol style="list-style-type: none"> 1. การอำนวยความสะดวกแก่สมาชิกชมรมผู้สูงอายุที่มาร่วมงาน ความเป็นระเบียบเรียบร้อย 2. เตรียมความพร้อมเก้าอี้ โต๊ะวางสิ่งของต่าง ๆ ให้เพียงพอกับการใช้งาน 3. จัดเตรียมป้องกันอุบัติเหตุจากการเดินชนกัน หรือการลื่นล้มในห้องน้ำ หกล้มในพื้นที่จัดงาน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ทีมงานและคณะทำงานมาพร้อมกันจัดเตรียม อาคารสถานที่ อุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมใช้งาน ได้แก่ เครื่องเสียง โต๊ะลงทะเบียน ป้ายประชาสัมพันธ์ ป้ายบอกจุดลงทะเบียน ตรวจสอบภาพ วัดความดันโลหิต ชั่งน้ำหนักตัว วัดความสูง วัดรอบเอว หาค่าดัชนีมวลกาย (BMI) พร้อมการแปลผลเบื้องต้น จุดอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ดูแลความสะอาดห้องน้ำ ห้องส้วม ป้องกันการลื่นล้ม ป้องกันแสงแดดส่องแสง รบกวนสายตา ทิศทางแรงลม สิ่งแวดล้อมที่สะอาด ไม่มีกลิ่นเหม็นที่รบกวนสมาชิกที่มาร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุ
08.00 น-08.30 น	ลงทะเบียน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความเป็นระเบียบเรียบร้อยทั่วไปของสมาชิกผู้สูงอายุที่มาร่วมงาน 2. งานเอกสารสำคัญ เช่นการลงชื่อเข้าร่วมกิจกรรม ใน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ทีมงานจัดการรับลงทะเบียนในจุดที่สะดวก มีพื้นที่เพียงพอ ไม่แออัด รองรับสมาชิกมาลงทะเบียนได้อย่างมีความสุขและ

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

เวลา	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีการ
		บางครั้งที่ ผู้สูงอายุไม่ยอมเขียนหนังสือ ไม่ยอมเขียนชื่อตัวเอง จะส่งผลเสียหายได้ในโอกาสต่อไป เช่น สดง.เข้าตรวจสอบ	สะดวกสบาย
08.30น-09.00น	เตรียมความพร้อมกิจกรรม Check in	1. การละลายพฤติกรรมเตรียมความพร้อมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ร่วมกัน โดยเลือกใช้กิจกรรมที่มอบหมายให้ ทีมงาน อสม. ร่วมกันรับผิดชอบ 2. กิจกรรม Check in เพื่อฝึกทักษะการพูดและการฟัง	1. มีการเล่นสันทนนาการผ่านกิจกรรมที่ได้ออกแบบกิจกรรมไว้ร่วมกัน เช่น ราวราว ราว ข้อน ยุค เต็นบาสโลบ โดยใช้ทีมงาน อสม. ที่มีใจรักและความพร้อม นำเต้นรำ ชักชวนผู้สูงอายุ ออกมาร่วมกิจกรรม แบบเป็นกันเอง ไม่รู้สึกเงินอาย
09.00น-09.30น	การทบทวนเป้าหมายของการดำเนินงานชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน ในประเด็น 1.เป้าหมายของชมรมผู้สูงอายุ คือ อะไร	เพื่อให้ สมาชิก และ คณะกรรมการ ได้เห็น ความสำคัญและความเป็นเจ้าของร่วมกัน	1. ให้ผู้เข้าร่วมเวทีแต่ละคน เขียนเป้าหมายการดำเนินงานของชมรมฯตามความเข้าใจ 2. แบ่งกลุ่มย่อยออกเป็น 6 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้สึก และความคิดเห็นกันเองภายในกลุ่มย่อย 3. นำเสนอข้อสรุปของกลุ่มใหญ่ ในเวทีใหญ่ เพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

เวลา	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีการ
09.30น-10.30น	ทบทวนกิจกรรมที่ทำมาอยู่เดิม	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้ได้เห็นบทเรียนการดำเนินงานที่ผ่านมา 2. เพื่อค้นหากิจกรรมที่ผ่านมาเป็นอย่างไร มีอะไรบ้างที่พอใจ ชื่นชม ยกย่อง และมีอีกบ้างที่ไม่พอใจ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้ผู้เข้าร่วมแต่ละคนเขียนทบทวนกิจกรรมที่ชมรมผู้สูงอายุมีการดำเนินงานที่ผ่านมา 2. แบ่งกลุ่มย่อยออกเป็น 6 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้สึกร่วมกัน และความคิดเห็นกันเองภายในกลุ่มย่อย 3. นำเสนอข้อสรุปของกลุ่มใหญ่ ในเวลาที่ใหญ่เพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน
10.45น-12.00น	การสร้างภาพฝัน/ภาพอนาคตร่วมกันโดยสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ	กำหนดภาพอนาคตของชมรมผู้สูงอายุของตำบลนางตะเคียนต้องการจะให้เกิดขึ้นเป็นอย่างไร	<ol style="list-style-type: none"> 1. วิทยากรหลัก ตั้งประเด็นบนกระดานแผ่นใหญ่ ภาพฝันของชมรมผู้สูงอายุที่ทุกคนอยากเห็นเห็นในอนาคต แล้วแจกกระดาษให้ผู้เข้าร่วมเวทีทุกคนได้เขียนความฝันแล้วมาติดที่บอร์ด แล้ววิทยากรและทีมงานช่วยกันสรุปความฝันของแต่ละคนรวบรวมเป็นความฝันรวมของทุก ๆ คน และเป็นภาพอนาคตที่สมาชิกชมรมฯ อยากเห็นร่วมกันในอีก 1 ปีข้างหน้า

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

เวลา	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีการ
			2.ร่วมกันแลกเปลี่ยนและสรุปภาพฝันที่อยากเห็นร่วมกันและกำหนดเป็นเป้าหมายของชมรมฯ
13.00น-14.30น	ระดมความคิดเพื่อค้นหากิจกรรมที่จะสามารถนำไปสู่ภาพฝันที่ตั้งใจ	ค้นหากิจกรรมอะไรบ้างที่ทำให้ความฝันของสมาชิกชมรมฯเกิดขึ้นได้จริง	1.ให้ผู้เข้าร่วมเวทีได้ออกแบบระดมความคิดเพื่อค้นหากิจกรรมที่จะสามารถนำไปสู่ภาพฝันที่ตั้งใจไว้ 2.แบ่งกลุ่มย่อยออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ดี และความคิดเห็นกันเองภายในกลุ่มย่อย 3.นำเสนอข้อสรุปของกลุ่มย่อย รวมเป็นข้อสรุปใหญ่ในเวทีใหญ่
14.45น-15.30น	การนำกิจกรรมที่ออกแบบมาสู่การกำหนดแผนกิจกรรมในแต่ละเดือน ตลอดปี 2560-2562 หมายเหตุ ปี 2563 เกิดการระบาดของโรคโควิด-19 จำเป็นต้องหยุดจัดกิจกรรมนาน 8 เดือน	ช่วยกันสรุปมีกิจกรรมอะไรบ้าง ทั้งปี	1.ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้นำกิจกรรมที่ออกแบบมาสู่การกำหนดแผนกิจกรรมในรอบ 1 ปี/วิทยากรใช้แบบฟอร์มแผนกิจกรรมร่วมกันกำหนดกิจกรรมจากแผนประจำปีเป็นรายเดือน
15.30น-16.00น	สรุปบทเรียนการจัดอบรมฯและปิดการอบรมฯ	ช่วยกันสรุปกิจกรรมทั้งปีมีอะไรบ้าง	1.ให้ผู้เข้าร่วมประชุมแต่ละคนสะท้อนการเรียนรู้และปิดการประชุม

ภาพที่ 4.4 การประชุมจัดเตรียมกิจกรรม และถอดบทเรียน
ของชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน ทุกวันที่ 17 ของทุกเดือน

ที่มา : โครงการส่งเสริมสุขภาพองค์รวมของผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน
(ชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน ปีที่ 9, โดย กองทุนหลักประกันสุขภาพ องค์การบริหาร
ส่วนตำบลนางตะเคียน, 2562)

ขั้นตอนที่ 9 การจัดเวทีประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการรับรู้ในแผนกิจกรรมประจำปีและ
สื่อสารสาธารณะ พร้อมทั้งกระตุ้นให้เกิดการนำแผนกิจกรรมประจำปีไปปรับใช้จริงในการดำเนิน
กิจกรรม

4.3.1 แผนกิจกรรมประจำปีแบบมีส่วนร่วมของชมรมผู้สูงอายุ ตำบลนางตะเคียน
อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

4.3.2 สาระสำคัญของแผนกิจกรรมประจำปีของคณะกรรมการชมรมฯ

หลังจากที่ได้มีการชวนคณะกรรมการชมรมและแกนนำผู้สูงอายุมาจัดเวทีเพื่อกำหนดเป้าหมายของชมรมผู้สูงอายุ ร่วมกันแล้ว ผู้วิจัยได้มีการจัดเวทีประชุมในการวางแผนกิจกรรมประจำปีของคณะกรรมการชมรมฯ เพื่อให้ชมรมฯ สามารถขับเคลื่อนไปให้ถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกัน ซึ่งการวางแผนกิจกรรมนี้ได้มีการชวนสรุปรูปแบบกิจกรรมที่ชมรมฯ ดำเนินการอยู่ และมีการนำรูปแบบกิจกรรมนั้นมาร่วมพูดคุยและกำหนดกิจกรรมใหม่เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องมีแผนงานที่ชัดเจน โดยมีรูปแบบกิจกรรม ดังนี้

1. รูปแบบที่ 1 กิจกรรมตามภารกิจหน่วยงาน เป็น กิจกรรมที่มุ่งเน้นด้านการดูแลสุขภาพของสูงอายุ ซึ่งถือเป็นกิจกรรมที่ต้องทำตลอดปีตามฤดูกาล โดยมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุข/ รพ.สต.และ อสม.มาเดิมความรู้และร่วมกิจกรรมกับชมรมผู้สูงอายุ
2. รูปแบบที่ 2 กิจกรรมตามความต้องการของคนในชมรม โดยคนในชมรมที่เชี่ยวชาญด้านใดก็จัดกิจกรรมแบบนั้น (กิจกรรมตามความถนัดและความสนใจ)
3. รูปแบบที่ 3 กิจกรรมแบบต่อเนื่องเป็นกระบวนการที่มี 3 ส.คือ
 - การมีส่วนร่วมของทุกคนทุกฝ่ายที่มีส่วน ได้ส่วนเสียกับชมรมผู้สูงอายุ
 - มีสาระความรู้นำไปใช้ ปฏิบัติตัวเองและบอกต่อคนรอบตัวได้อย่างถูกต้อง
 - มีความสนุกสนาน เฮฮา ฟังพอใจ สนใจจะมาร่วมกิจกรรมต่อเนื่องในทุกเดือน

4.3.3 แผนงานเพื่อเสนอขอโครงการของชมรมผู้สูงอายุฯ ต่อหน่วยงานท้องถิ่นแผนงานส่งเสริมสร้าง สุขภาพผู้สูงอายุ การป้องกันโรคและอุบัติเหตุในผู้สูงอายุ

- โครงการจัดซื้อเครื่องออกกำลังกายในชุมชน โดยของบประมาณสนับสนุนจากท้องถิ่น และติดตั้งเครื่องออกกำลังกายที่ศูนย์การศึกษานอก โรงเรียนและการเรียนรู้ตามอัยาศัย (กศน.) ตำบลนางตะเคียน หมู่ที่ 6 ตำบลนางตะเคียน
- โครงการตรวจสุขภาพเบื้องต้นและประเมินสุขภาพ โดยทีมงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและ ทีมงาน อสม. ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านบังปิ่น และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนางตะเคียน ร่วมกันตรวจสุขภาพ ตรวจวัดความดันโลหิต ชั่งน้ำหนักตัว คำนวณค่าดัชนีมวลกาย (BMI) วัดรอบเอว ในวันที่จัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ
- โครงการออกกำลังกาย สำหรับผู้สูงอายุ รูปแบบ ไทชิ รำไม้พลอง ฝึกออกกำลังกายและทบทวนในวันจัดกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุ ให้สามารถนำไปปฏิบัติเองได้ที่บ้านตามสภาพความเหมาะสมด้านวัย อายุ เวลา ที่ออกกำลังกาย โดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพให้คำแนะนำ

- โครงการตรวจสอบอนามัยในช่องปากสำหรับผู้สูงอายุ ประจำทุก 3 เดือน
- โครงการรักษัตา ตรวจวัดสายตา สุขภาพดวงตา โรคตาต้อหิน ต้อกระจก ต้อเนื้อ และจัดหาแว่นสายตาสำหรับผู้สูงอายุในราคาพิเศษ ตลอดจนประสานงานกับหน่วยบริการด้านสุขภาพดวงตาที่เกี่ยวข้องและมีศักยภาพดูแลให้คำปรึกษา

- โครงการเผยแพร่ความรู้ด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ โดยวิทยากรรับเชิญที่มีความรู้ ความชำนาญเฉพาะสาขานั้น ๆ ได้แก่

- โรคและอาการป่วยที่พบได้บ่อย ๆ ในผู้สูงอายุ
- การส่งเสริมสุขภาพ และการป้องกัน โรคภัย อุบัติเหตุในผู้สูงอายุ
- การฝึกจิต และพัฒนาสมาธิโดยอาจารย์ผู้ฝึกสมาธิ ครูพี่เลี้ยงสมาธิ จากสำนักปฏิบัติธรรมที่น่าเชื่อถือ

- 6 อ.สำหรับผู้สูงอายุโดยเชิญวิทยากรที่มีความรู้ ความชำนาญในส่วนเฉพาะผู้สูงอายุ

- อ.1 คือ อาหารที่เหมาะสม สำหรับผู้สูงอายุ
- อ.2 คือ ออกกำลังกาย ขยับกายบริหารอย่างเหมาะสมกับวัย
- อ.3 คือ อารมณ์ดี ไม่เครียด หงุดหงิดง่าย มีวิธีการจัดการอารมณ์ที่เสียได้
- อ.4 คือ อนามัยสิ่งแวดล้อมที่ดี ได้แก่ อากาศสะอาด บรรยากาศเย็นสบาย ไม่ร้อนอบอ้าวที่อยู่อาศัยที่ส่งเสริมสุขภาพ

- อ.5 อนามัยส่วนบุคคลที่ดี ได้แก่ ดูแลความสะอาดของร่างกาย ดูแลสุขภาพตนเองให้ห่างไกลจากอุบัติเหตุและโรคภัย บำบัดสิ่งต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อสุขภาพ

- อ.6 อบายมุขและสิ่งเสพติด ผู้สูงอายุต้องมีสติรู้ตัวและปัญญา รู้คิดที่จะห่างไกลไม่ตกเป็นทาสของ อบายมุข การพนันต่าง ๆ และสิ่งเสพติดทั้งหลายที่ผิดกฎหมาย เช่น ยาบ้า เฮโรอีน และไม่ผิดกฎหมาย เช่น บุหรี่ เหล้า เบียร์ เครื่องดื่มมีนเมา

แผนงาน ส่งเสริม สุขภาพจิตของผู้สูงอายุ

- โครงการ ทวีร์ธรรมะ ปีละ 1 ครั้ง โดยการจัดการของ องค์การบริหารส่วนตำบลนางตะเคียน

- โครงการแสดงปาฐกถาธรรม ฟังเทศน์ บรรยายธรรม พัฒนาจิตใจ ฝึกสมาธิ ซึ่งเป็นกิจกรรมหลัก ที่จัดเดือนละ 1 ครั้ง ในวันจัดกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุ

แผนงานด้านสันตนาการ

- โครงการแข่งขันกีฬาผู้สูงอายุ จัดให้สำหรับผู้สูงอายุทั้ง 7 หมู่บ้านมาร่วมกันแข่งขันกีฬาเปตองในช่วงเทศกาลวันสงกรานต์ วันที่ 16 เมษายน ของทุกปีที่สนามแข่งเปตองของวัดธรรมมาวุฒิชาราม(บั้งปีน)

- โครงการสืบสานเทศกาลประเพณีสงกรานต์ในวันที่ 12 เมษายน และวันที่ 16 เมษายน สำหรับผู้สูงอายুর่วมกับผู้นำในชุมชน และ องค์การบริหารส่วนตำบลนางตะเคียน มีการจัดกิจกรรม การแสดงบนเวที การละเล่นกีฬาพื้นบ้านมหาสนุก จับแจกมอบของรางวัล ของที่ระลึก รับประทานอาหารร่วมกัน การตอบคำถามและทายปัญหา ประเพณีรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ โดยมีการแยกจัดใน 2 พื้นที่ตามความเหมาะสม คือ ในวันที่ 12 เมษายน จัดที่ศาลาประชาคม หมู่บ้านที่ 4 เป็นกลุ่มเป้าหมายผู้สูงอายุจากหมู่ที่ 3-5 ต.นางตะเคียน สำหรับในวันที่ 16 เมษายน จะเป็นกลุ่มเป้าหมายผู้สูงอายุจากหมู่ที่ 1-7 เป็นการร่วมกันจัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุ ทั้ง 2 วัน โดยมีหน่วยงานและเจ้าภาพภาคีเครือข่ายเป็นการร่วมกันจัดกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุ โดยอบต.นางตะเคียน กศน.ตำบลนางตะเคียน อสม.และ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขของ รพ.สต.บ้านบั้งปีน และรพ.สต. ตำบลนางตะเคียน ผู้นำชุมชนตำบลนางตะเคียน

- โครงการปลูกต้นไม้ เพื่อเฉลิมพระเกียรติเนื่องในวโรกาส 5 ธันวาคม มหาราช และ 12 สิงหาคม มหาราชินี โดยนำสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน ผู้นำชุมชน และองค์การบริหารส่วนตำบลนางตะเคียน ร่วมกันปลูกต้นไม้ในบริเวณวัดธรรมมาวุฒิชาราม(บั้งปีน) เริ่มกิจกรรมนี้เมื่อ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2558

- โครงการอวยพรวันเกิดของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน โดยจัดหาของขวัญต่าง ๆ จากการบริหารของหน่วยงานอื่นภายนอกชมรม หรือผู้มีจิตศรัทธา การกุศล นำมารวบรวม มอบให้กับสมาชิกของชมรมฯ ที่มีวันเกิดในแต่ละเดือน จะจัดมอบให้ในวันจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน ในทุกวันที่ 24 ของเดือน หรือถ้าตรงกับวันหยุดราชการก็ให้เลื่อนถัดออกไปเป็นวันทำการวันแรก กรรมการของชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน ผู้อาวุโส หรือแขกรับเชิญ จะเป็นผู้มอบของขวัญ ของที่ระลึก พร้อมร่วมกันร้องเพลงวันเกิดอย่างสนุกสนาน และข้อคิด คติธรรมเตือนสติ ไม่ให้ประมาทในช่วงปลายของชีวิต

- โครงการถวายพระพรเนื่องในวโรกาส 5 ธันวาคม มหาราชและ 12 สิงหาคม มหาราชินีจัด โครงการและกิจกรรม ถวายพระพรในวันที่ 12 สิงหาคม แม่ของแผ่นดิน จัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายুর่วมกัน ร้องเพลงสดุดีมหาราชา และ มหาราชินี และฟังเทศน์พระคุณแม่ และถวายพระพรในวันที่ 5 ธันวาคม พ่อของแผ่นดิน วัดธรรมมาวุฒิชาราม(บั้งปีน) จัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายুর่วมกัน ร้องเพลง สดุดีมหาราชา และ มหาราชินี พร้อมทั้งจัดนิทรรศการแสดงพระราชกรณียกิจ และการ

น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ในชีวิตประจำวัน และวิทยากร ประชาชนด้านเศรษฐกิจพอเพียงของตำบลนางตะเคียน เป็นผู้บรรยายพิเศษ อีกทั้งเชิญชวนผู้มีจิตศรัทธาร่วมกันบริจาคทรัพย์หรือเสื้อผ้า ผ้าห่มกันหนาว ทำการมอบให้กับผู้สูงอายุที่ขาดแคลน เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการร่วมกับ เจ้าหน้าที่ และ อสม.ของ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล(รพ.สต.)บ้านบังปิ่น และตำบลนางตะเคียน ผู้นำชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลนางตะเคียน และ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสงคราม

- โครงการเพื่อนช่วยเพื่อนจัดหาสิ่งของ หรือเป็นกระเช้าของขวัญเยี่ยมไข้ มอบให้สมาชิกชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียนในโอกาสหรือเทศกาลต่าง ๆ เช่น มอบผ้าห่มกันหนาวในเทศกาลวันขึ้นปีใหม่ มีตัวอย่าง เมื่อวันที่วันจันทร์ ที่ 24 ธันวาคม 2556 ได้มอบผ้าห่มกันหนาวในวันผู้สูงอายุประจำเดือน ธันวาคม 2556 หรือจัดมอบของที่ระลึก ให้โอกาสผู้บริจาคได้ส่งมอบสิ่งดี ๆ กับสมาชิกชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน อย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ ไม่ถูกสังคมทอดทิ้ง

แผนงานด้านสวัสดิการ สงเคราะห์

- โครงการให้ความรู้ด้านกฎหมายและสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุเช่น สิทธิลดหย่อน ภาษี ค่าธรรมเนียม บริการขนส่งโดยสารของรัฐ

- โครงการฌาปนกิจสงเคราะห์ ตามความสมัครใจจัดตั้งสำเร็จและดำเนินงานตั้งแต่ เมษายน 2555 โดยเก็บเงินรายเดือน คนละ 10 บาท จากสมาชิกชมรมฯและส่งมอบให้ผู้รับผลประโยชน์ตามที่ระบุ เป็นทุน 1,500 บาท(หนึ่งพันห้าร้อยบาท)พร้อมหรือคิดการศพ 200 บาทเป็นกิจกรรมที่ดำเนินงานต่อเนื่องมา ทางคณะกรรมการและที่ปรึกษาชมรม ๆ กำลังมีแนวคิดขยายรับสมัครสมาชิกผู้สูงอายุให้ครอบคลุมทั้งตำบลนางตะเคียน ที่ผ่านมาพบว่ามีอุปสรรคด้านการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนกัน การชักชวนไม่ต่อเนื่องกัน สมาชิกอ้างความน่าเชื่อถือ หรือการมีสวัสดิการฌาปนกิจสงเคราะห์อื่น ๆ ที่อาจจะทับซ้อนกับของวัดลาดเป้งที่มีอยู่แล้ว หรือมีสวัสดิการออมวันละบาท ของ อบต.นางตะเคียนจึงเป็นประเด็นที่สืบเนื่องของคณะกรรมการชุดปีบริหาร 2560 ต่อไป

แผนงานด้านการส่งเสริมอาชีพและด้านอื่น ๆ

- โครงการให้ความรู้ด้านอาชีพ โดยการปฏิบัติจริง โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชนเป็นค่าวัสดุสำหรับการฝึกงาน หรือการส่งเสริมเป็นอาชีพเสริมรายได้ที่เหมาะสมตามสภาพของผู้สูงอายุที่สนใจและมีความพร้อมต่าง ๆ

▪ โครงการให้ความรู้วิธีและบริการนวดแผนไทย กศน.ตำบลนางตะเคียน จัดบริการ นวดแผนไทย นวดตัว นวดเท้าไว้บริการแก่ ผู้สูงอายุที่สนใจ ในวันที่ชมรมผู้สูงอายุ ๑ จัดกิจกรรมประจำเดือน

แผนงานส่งเสริมการทำงานของคณะกรรมการชมรมฯ อย่างมีส่วนร่วม

โดยการจัดประชุมคณะกรรมการทุกเดือนๆละ 1 ครั้ง มีกำหนดก่อนวันนัด กิจกรรมชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน การวางแผนงานร่วมกัน การบันทึกการประชุม การประเมินผลกิจกรรมและการวิเคราะห์ผลงาน บุคคลากร ต้นทุน ความคุ้มค่า ผลสัมฤทธิ์และ ผลที่คาดว่าจะได้รับ ร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหา อุปสรรค หาจุดอ่อน จุดแข็งของชมรมผู้สูงอายุ การเก็บบันทึกจัดเก็บผลงาน จากเดิมที่เคยพบปัญหาอุปสรรค เรื่องการแจ้งกำหนดวันประชุม คณะกรรมการฯ ที่มีการหลงลืม ช้าสน จนในที่สุด ผลการประชุมคณะกรรมการชมรมฯ เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2557 จึงได้ข้อสรุปเป็นมติเห็นชอบร่วมกันว่า ทุกวันที่ 17 จะเป็นวันประชุม คณะกรรมการชมรมฯ และวันที่ 24 จะเป็นจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน

4.3.4 การนำแผนงานที่ออกแบบไว้สู่การทำกิจกรรมประจำเดือน

ตารางที่ 4.6 การนำแผนงานที่ออกแบบไว้สู่การทำกิจกรรมประจำเดือน

กิจกรรมตามภารกิจหน่วยงาน	กิจกรรมตามความต้องการของ คนในชมรม	กิจกรรมแบบต่อเนื่องเป็น กระบวนการ
เดือน มกราคม		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ อบรมเพิ่มความรู้อุเรื่องการดูแลสุขภาพ เบาหวาน / ความดัน ▪ ลงพื้นที่ที่ตรวจเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุในตำบล 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ การจัดงานปีใหม่ ขอพรจากผู้ใหญ่ในชุมชน ▪ การแสดงกลองยาว 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ การวางแผนกิจกรรมประจำปีของชมรมฯ ▪ สอบถามความต้องการและความสนใจของสมาชิกชมรมในรอบปีใหม่
เดือน กุมภาพันธ์		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ อบรมเพิ่มความรู้อุเรื่องการดูแลสุขภาพ โรคหัวใจ/มะเร็ง 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ การศึกษาดูงานนอกพื้นที่ ▪ การไหว้พระ 9 วัด พาผู้สูงอายุทำบุญ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ กิจกรรมสรุปทบทวนการเรียนรู้และทำกิจกรรมนอกพื้นที่

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

กิจกรรมตามภารกิจหน่วยงาน	กิจกรรมตามความต้องการของ คนในชมรม	กิจกรรมแบบต่อเนื่องเป็น กระบวนการ
เดือน มีนาคม		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ อบรมเพิ่มความรู้อะไรเรื่องการดูแล สุขภาพ ท้องร่วง / อาหารเป็น พิษ ▪ การลงไปที่ให้ความรู้ตามบ้าน 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ เตรียมความพร้อมในการเข้า ร่วมกิจกรรมไททรงดำ เช่น การซ้อมกลองยาว / การ แสดง ▪ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชมรม ผู้สูงอายุในพื้นที่อื่น ๆ กิจกรรมการรำไททรงดำ 	กิจกรรมสรุปทบทวนการเรียนรู้และทำกิจกรรมนอกพื้นที่
กิจกรรมตามภารกิจหน่วยงาน	กิจกรรมตามความต้องการของ คนในชมรม	กิจกรรมแบบต่อเนื่องเป็น กระบวนการ
เดือน เมษายน		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ อบรมเพิ่มความรู้อะไรเรื่องการดูแล สุขภาพของผู้ป่วยที่เป็นลม 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ กิจกรรมวันสงกรานต์ ▪ การรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ ▪ ฝึกซ้อมการรำไททรงดำ จัดกิจกรรมทอดผ้าป่าหาเงินเข้า ชมรมฯ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ สรุปทบทวนประจำเดือน จากการทำกิจกรรม โครงการเพื่อนช่วยเหลือเพื่อน ลงเยี่ยมเพื่อนที่ดูแลตัวเองไม่ได้
เดือน พฤษภาคม		
กิจกรรมตามภารกิจหน่วยงาน	กิจกรรมตามความต้องการของ คนในชมรม	กิจกรรมแบบต่อเนื่องเป็น กระบวนการ
อบรมเพิ่มความรู้อะไรเรื่องการดูแล สุขภาพ การออกกำลังกาย	งานไททรงดำ	สรุปทบทวนประจำเดือน จาก การทำกิจกรรม

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

กิจกรรมตามภารกิจหน่วยงาน	กิจกรรมตามความต้องการของ คนในชมรม	กิจกรรมแบบต่อเนื่องเป็น กระบวนการ
เดือน มิถุนายน		
กิจกรรมตามภารกิจหน่วยงาน	กิจกรรมตามความต้องการของ คนในชมรม	กิจกรรมแบบต่อเนื่องเป็น กระบวนการ
อบรมเพิ่มความรู้อะไรเกี่ยวกับการดูแล สุขภาพ ออกเยี่ยมบ้านและปรับ ภูมิทัศน์	<ul style="list-style-type: none"> ■ กิจกรรมปลูกผักสร้างอาชีพ ■ กิจกรรมจักรสานรักษาภูมิ ปัญญา 	สรุปทบทวนการทำกิจกรรม ชมรมฯ ใน รอบ 6 เดือน (บทเรียนครึ่งทาง)
เดือน กรกฎาคม		
กิจกรรมตามภารกิจหน่วยงาน	กิจกรรมตามความต้องการของ คนในชมรม	กิจกรรมแบบต่อเนื่องเป็น กระบวนการ
<ul style="list-style-type: none"> ■ อบรมเพิ่มความรู้อะไรเกี่ยวกับการดูแล สุขภาพ การฉีดวัคซีนป้องกัน ไข้หวัดการตรวจสุขภาพ 	<ul style="list-style-type: none"> ■ การซ่อมกลองยาว ■ การฝึกอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ เช่น การสานหมวก / กระเป๋า / กระจ ก้าน 	สรุปทบทวนประจำเดือนจาก การทำกิจกรรม
เดือน สิงหาคม		
กิจกรรมตามภารกิจหน่วยงาน	กิจกรรมตามความต้องการของ คนในชมรม	กิจกรรมแบบต่อเนื่องเป็น กระบวนการ
อบรมเพิ่มความรู้อะไรเกี่ยวกับการดูแล สุขภาพ การฉีดยาฟัน หลอดน้ำ ยุงลาย / การดูแลเรื่อง ไข่อื้อดอก	<ul style="list-style-type: none"> ■ กิจกรรมวันแม่ ■ การทำกิจกรรมเรียนรู้ให้แก่เด็ก และเยาวชนในตำบล โดยจัดเป็น ฐานการเรียนรู้ เช่น ฐาน เครื่องจักรสาน ฐานขนมไทย เป็นต้น 	สรุปทบทวนประจำเดือนจาก การทำกิจกรรม

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

เดือน กันยายน		
กิจกรรมตามภารกิจหน่วยงาน	กิจกรรมตามความต้องการของ คนในชมรม	กิจกรรมแบบต่อเนื่องเป็น กระบวนการ
อบรมเติมความรู้เรื่องการดูแล สุขภาพ เรื่องเห็ดดำ – บุกหรี	เชิญวิทยากรจากภายนอกมาเติม ความรู้ เช่น ความรู้เกี่ยวกับการ ดูแลลูกหลาน ในยุคสมัยที่ เปลี่ยนแปลง เป็นต้น	สรุปบทเรียนประจำเดือนจาก การทำกิจกรรม
เดือน ตุลาคม		
กิจกรรมตามภารกิจหน่วยงาน	กิจกรรมตามความต้องการของ คนในชมรม	กิจกรรมแบบต่อเนื่องเป็น กระบวนการ
อบรมเติมความรู้เรื่องการดูแล สุขภาพ การนวดแผนไทย	การจัดกิจกรรมตามหมู่บ้าน เพื่อ บอกเล่าประสบการณ์และรับฟัง สถานการณ์ของผู้สูงอายุ	สรุปบทเรียนประจำเดือนจาก การทำกิจกรรม
เดือน พฤศจิกายน		
กิจกรรมตามภารกิจหน่วยงาน	กิจกรรมตามความต้องการของ คนในชมรม	กิจกรรมแบบต่อเนื่องเป็น กระบวนการ
อบรมเติมความรู้เรื่องการดูแล สุขภาพ ในเรื่องการดูแลสุขภาพ แบบองค์รวม	การจัดงานวันลอยกระทง	สรุปบทเรียนประจำเดือนจาก การทำกิจกรรม
เดือน ธันวาคม		
กิจกรรมตามภารกิจหน่วยงาน	กิจกรรมตามความต้องการของ คนในชมรม	กิจกรรมแบบต่อเนื่องเป็น กระบวนการ
อบรมเติมความรู้เรื่องการดูแล สุขภาพ การออกกำลังกาย	กิจกรรมส่งเสริมและพัฒนา สมรรถนะของผู้สูงอายุในการเข้า ชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> ▪ สรุปบทเรียนประจำปี สรุป บทเรียนการทำกิจกรรมใน รอบปี ▪ ประเมินความพึงพอใจใน การทำกิจกรรมตลอดช่วงปี

จากรูปแบบการดำเนินการของชมรมผู้สูงอายุในรูปแบบนี้จะส่งผลให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้ เรื่องสิทธิประโยชน์ บทบาทหน้าที่ของตน และเกิดการรวมกลุ่มในการทำกิจกรรมของชมรมมากขึ้น นำไปสู่การดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ ตามเกณฑ์การประเมินมาตรฐานชมรมผู้สูงอายุ คุณภาพจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยมีปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ การมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง มุ่งมั่นและเข้าใจในกิจกรรม รวมทั้งมีการสนับสนุนทรัพยากรจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

4.3.5 ตัวอย่างรูปธรรมการดำเนินงาน

1) กิจกรรมชมรมผู้สูงอายุ ทุกวันที่ 24 ของเดือน มีการออกกำลังกาย ด้วยการเดิน แอโรบิก และใช้ท่ารำของไทยทรงดำที่มีในตำบลนางตะเคียนแห่งเดียวในจังหวัดสมุทรสงครามมา ให้ผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขและสนใจเข้าร่วม รวมทั้งมีครูสอนในพื้นที่ร่วมด้วย

ภาพที่ 4.5 กิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน จัดกิจกรรมทุกวันที่ 24 ของทุกเดือน

ภาพที่ 4.6 กิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน จัดกิจกรรมทุกวันที่ 24 ของทุกเดือน

คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ
ตำบลนางตะเคียน
ชุดปัจจุบัน
ปี 9 (บริหาร 2561_2562)

ภาพที่ 4.7 กิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน จัดกิจกรรมทุกวันที่ 24 ของทุกเดือน

ที่มา : โครงการส่งเสริมสุขภาพองค์กรร่วมของผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน (ชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน ปีที่ 9, โดย กองทุนหลักประกันสุขภาพ องค์กรบริหารส่วนตำบลนางตะเคียน, 2562)

กิจกรรมส่งเสริมอาชีพ เช่น การทำสวนปันสุข การทำลูกประคบสมุนไพร การเลี้ยงไส้เดือนเพื่อปรับปรุงดิน การทำน้ำหมักสมุนไพร เป็นต้น โดยการทำสวนปันสุขนั้นจะทำสวนที่พื้นที่ของศูนย์การเรียนรู้หมู่ 6 แล้วนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการปลูกผักสวนครัวปลอดสาร เมื่อผลผลิตออกทุกคนสามารถเก็บไปรับประทานในครัวเรือนได้ รวมทั้งนำความรู้ไปปลูกที่บ้านของตนเองได้ นอกจากนี้ ทีมวิจัยร่วมกับวัดบึงปึงยังมีการจัดพื้นที่ตลาดให้กับกลุ่มเพื่อให้ขายผักปลอดภัย ขนม อาหาร วันที่มีตลาดนัดวัดใหม่บางปึง ซึ่งจะมีทุกวัน 5 คำ 10 คำ 15 คำ เป็นประจำ และทุกวันอาทิตย์ร่วมด้วย เป็นการสร้างรายได้ช่องทางหนึ่ง

ภาพที่ 4.8 การเพาะปลูกแปลงผักสวนครัว และการใช้สมุนไพร รักษาสุขภาพ
โดยกลุ่มแกนนำ จิตอาสาดูแลกลุ่มผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน

ที่มา : โครงการศึกษาแนวทางเตรียมความพร้อมชุมชนก่อนเข้าสู่วันผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน
(สำนักงานผู้ประสานงานวิจัยชุมชน จังหวัดสมุทรสงคราม, 2562)

ภาพที่ 4.9 การเข้าเยี่ยมบ้าน 3 วัยหัวใจเดียวกัน (วัยเด็ก วัยผู้สูงอายุ และผู้พิการ)

โดยกลุ่มแกนนำ จิตอาสาผู้ดูแล กลุ่มผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน

ที่มา : โครงการศึกษาแนวทางเตรียมความพร้อมชุมชนก่อนเข้าสู่วันผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน
(สำนักงานผู้ประสานงานวิจัยชุมชน จังหวัดสมุทรสงคราม, 2562)

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการจัดทำแผนกิจกรรมประจำปีแบบมีส่วนร่วมของชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน ปัจจัยและเงื่อนไขที่มีความสำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ ดังนี้

- 1) ผู้นำชมรม และคณะกรรมการผู้สูงอายุ ตำบลนางตะเคียนมีความเสียสละ ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน และเป็นแบบอย่างแก่สมาชิกได้
- 2) ลักษณะนิสัยเด่นของสมาชิกชมรม สมาชิกส่วนใหญ่มีลักษณะนิสัยที่เด่นอยู่ 3 ประการ คือ มีความเสียสละ มีความร่วมมือ และ ความรับผิดชอบสมาชิกส่วนใหญ่เสียสละเวลามาร่วม กิจกรรมทั้งกิจกรรมปกติและกิจกรรมพิเศษ นอกจากนี้สมาชิกบางคนที่ร่างกายแข็งแรงยังสละแรงกาย ช่วยเหลือกิจกรรมของชมรม ในการตกแต่งต่าง ๆ เท่าที่สามารถทำได้ นอกจากนี้สมาชิกบางคนที่มีความดีเสียสละทุนทรัพย์ช่วยเหลือการดำเนินงานของชมรม
- 3) การประสานงานระหว่างสมาชิก กับ คณะกรรมการ ใช้วิธีการแบบไม่เป็นทางการ ทำให้สามารถสื่อสารกันได้ชัดเจน เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ส่งผลให้การดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียนก้าวหน้า มาตามลำดับ
- 4) การจัดบรรยากาศ ในชมรมให้เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- 5) ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อการจัดการกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุ
- 6) ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก สมาชิกชมรมผู้สูงอายุที่มารวมกลุ่มจะชักชวนกันมา ไม่ว่าจะเป็นจากหน่วยงานที่เคยทำงานด้วยกัน อยู่บ้านใกล้กัน เป็นเพื่อนกัน เคยทำงานด้วยกัน เคยเห็นหน้ากัน ทำให้เกิดความรู้สึกถึง ความเป็นเพื่อนกันที่ดีต่อกัน มีความสามัคคีกันด้วยดี มาตลอด สมาชิกอยู่ร่วมกันในชมรมเปรียบเสมือนญาติ เหมือนพี่เหมือนน้อง หากเพื่อนสมาชิกท่านใดต้องการความช่วยเหลือ ชมรมและ เพื่อน ๆ สมาชิกสามารถให้ความช่วยเหลือได้ทันที และด้วยความเต็มใจ

7) ความน่าเชื่อถือของการบริหารงานในชมรมผู้สูงอายุ ที่มีความโปร่งใส ยุติธรรม ให้สมาชิกมีส่วนร่วมใน

8) ชมรมผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมของท้องถิ่น ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ หรือองค์กรเอกชนต่าง ๆ เช่น อบต. เทศบาล ฯลฯ และมีความพยายามหาเอกลักษณ์จุดเด่นของชมรม เช่น ส่งเสริมด้านภูมิปัญญา ศิลปะการแสดง การออกกำลังกาย เพื่อส่งผู้แทนเข้าร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานอื่น

9) การประชุมประจำเดือน มีการจดบันทึกการประชุม และการจัดกิจกรรมมีความหลากหลาย ปรับเปลี่ยนหมุนเวียน ไม่ซ้ำซาก เพื่อให้สมาชิกไม่เบื่อหน่าย มาร่วมกิจกรรมสม่ำเสมอ

ภาพที่ 5.1 กิจกรรมชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน เป็นประจำทุกวันที่ 17 และ วันที่ 24 ของทุกเดือน

ภาพที่ 5.2 รางวัลรองชนะเลิศ ชมรมผู้สูงอายุระดับจังหวัดสมุทรสงคราม ปี 2562
ของ ชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน

2. เสนอแผนงานกิจกรรมประจำปีแบบมีส่วนร่วมของชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน อำเภอเมืองฯ จังหวัดสมุทรสงคราม ผู้วิจัยใช้กระบวนการกลุ่ม ในการจัดเวทีจากคณะกรรมการและสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ใช้เทคนิคกระบวนการแผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์เพื่อให้ได้แผนงานที่เหมาะสมกับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลนางตะเคียน โดยมีกิจกรรมที่ต้องดำเนินการ 4 มิติ ดังนี้

มิติที่ 1 มิติด้านสุขภาพ (Health dimension) โดยมีกิจกรรมด้านสุขภาพประจำเดือนอย่างสม่ำเสมอ ดังนี้

- กิจกรรมวัดความดัน โดยการฝึกผู้สูงอายุให้วัดความดันแบบเครื่องดิจิทัล
- กิจกรรมการตรวจระดับน้ำตาลในตอนเช้า ส่งเสริมให้อาสาสมัครสาธารณสุขที่เป็นสมาชิกชมรมเป็นผู้วัดระดับน้ำตาลโดยการเจาะเลือดที่ปลายนิ้ว (DTX)

- กิจกรรมการตรวจวัดสายตาเพื่อคัดกรองต้อกระจก อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
- กิจกรรมการ เอกซ์-เรย์ปอด อย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง
- การออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ
- กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจิตการฝึกหายใจเข้าออกอย่างช้า ๆ
- กิจกรรมก้าวทันโรค(โลก) เป็นการให้ความรู้ถึงสถานการณ์ปัจจุบันของโรคภัยไข้เจ็บ

ต่าง ๆ ที่ผู้สูงอายุควรรู้

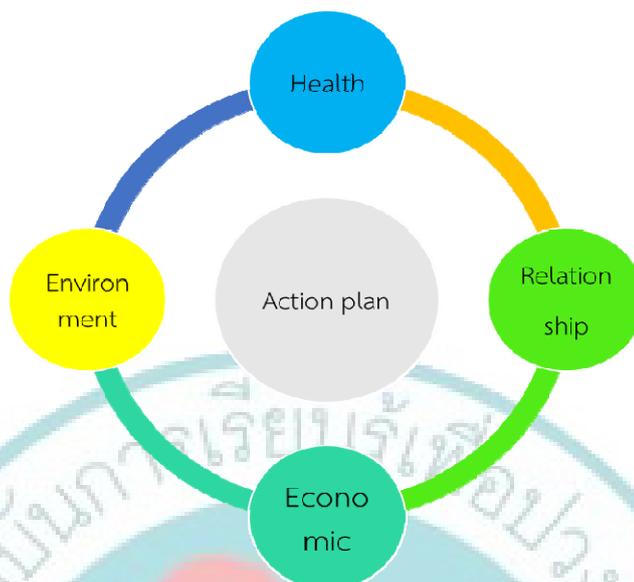
มิติที่ 2 มิติด้านความสัมพันธ์ (Relationship dimension) เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะสามารถร่วมกันทำกิจกรรมในภาคสังคมได้อย่างมีส่วนร่วม โดยมีกิจกรรมหลัก ดังนี้

- กิจกรรมนันทนาการประจำเดือน
- กิจกรรมก่อเจดีย์ทรายในงานวัดบั้งปีน
- กิจกรรมไทยทรงดำ
- กิจกรรมเข้าวัดในวันสำคัญทางศาสนา
- ฯลฯ

มิติที่ 3 มิติด้านเศรษฐกิจ (Economic dimension) เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นส่งเสริมการประกอบอาชีพที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ

- การประมงน้ำจืด
- การพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำตาลมะพร้าว
- การทำขนมไทย/ขนมฝรั่ง
- การผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ต่าง ๆ
- ฯลฯ

มิติที่ 4 มิติด้านสิ่งแวดล้อม (Environment dimension) เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ขยะมูลฝอย แหล่งน้ำ สถานที่ก่อให้เกิดโรค

ภาพที่ 5.3 แสดงแนวทางในการดำเนินแผนงานกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุ ตำบลนางตะเคียนอย่างมีส่วนร่วม

อภิปรายผลการวิจัย

1. ศึกษาสภาพ กระบวนการมีส่วนร่วมในการผลิตและการตลาดชุมชน

การศึกษาแนวทางในการสร้างแผนกิจกรรมประจำปีแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน ผลจากการวิจัยที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งแบบสัมภาษณ์ สังเกต การจัดเวทีในการลงพื้นที่ พบว่า แนวทางในการจัดทำแผนกิจกรรมประจำปีแบบมีส่วนร่วมของชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน ประกอบไปด้วยองค์ประกอบสำคัญ 5 ด้านด้วยกัน คือ 1) การสร้างการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของ การรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของ ของกรรมการและสมาชิก 2) การกำหนดทิศทางของชมรมและการกำหนดเป้าหมายร่วม ซึ่งจะช่วยให้คณะกรรมการและสมาชิกเกิดความมั่นใจ ทราบถึงทิศทางการดำเนินงานของชมรม 3) ทิศทางวิเคราะห์ความสำเร็จและความล้มเหลวของกิจกรรม การรับรู้ถึงความความสำเร็จและความล้มเหลว เพื่อนำข้อดี มาพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น และนำข้อเสียมาปรับปรุง 4) การสำรวจความต้องการของสมาชิก ที่ทำให้ทราบถึงความต้องการในการร่วมกิจกรรมของสมาชิกส่วนใหญ่ และจัดกิจกรรมได้สอดคล้องต่อความต้องการ และ 5) การทำแผนงานกิจกรรมร่วมกันที่ทำให้ทุกคนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น เกิดการรับรู้ถึงการเป็นเจ้าของแผนงานและยินดีที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินกิจกรรม

โดยข้อค้นพบจากการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับ การมีส่วนร่วมของโคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1977, p. 6 อ้างถึงใน สุทันทา วงศ์มา, 2544, หน้า 6) ได้เสนอกรอบแนวคิดเบื้องต้นในการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทว่าการมีส่วนร่วมโดยทั่วไปในขั้นตอนการตัดสินใจไม่ได้หมายความว่า จะเป็นการตัดสินใจได้เพียงอย่างเดียว ยังใช้ตัดสินใจควบคู่ไปกับขั้นตอนการปฏิบัติการด้วย การตัดสินใจยังเกี่ยวข้องกับประชาชนในเรื่องผลประโยชน์ และการประเมินผลในกิจกรรมการพัฒนาด้วย จะเห็นว่าการตัดสินใจนั้นเกี่ยวข้องเกือบโดยตรงกับการปฏิบัติ แต่ก็เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์และการประเมินผลด้วย โดยที่ผลประโยชน์นั้นเป็นผลมาจากขั้นตอนการตัดสินใจแล้วทั้งสิ้น ในขณะที่เดียวกันยังสัมพันธ์กับผลการวิจัยของ วชิราวรรณ นิลเกตุ (2553, หน้า 48) ที่ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ พัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเตื่อ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย กลุ่มตัวอย่าง 373 คน จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นในระดับปานกลาง โดยการมีส่วนร่วมด้านการวางแผนและการตัดสินใจเป็นเรื่องที่คนในชุมชนเข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมมากที่สุด ซึ่งตรงกับผลการวิจัยในครั้งนี้ที่เปิดพื้นที่ในการสร้างการมีส่วนร่วมในความเป็นเจ้าของผ่านการแสดงความคิดเห็นวางแผนร่วมกัน

นอกจากนี้ จากการดำเนินงานวิจัย ได้นำไปสู่ข้อเสนอการจัดทำแผนงานกิจกรรมประจำปีแบบมีส่วนร่วมของชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน อำเภอเมืองฯ จังหวัดสมุทรสงคราม ขึ้น โดยพบว่าแผนกิจกรรมประจำปีที่เหมาะสมต้องครอบคลุมใน 4 มิติ สำคัญ คือ มิติที่ 1 มิติด้านสุขภาพ (Health dimension) โดยมีกิจกรรมด้านสุขภาพประจำเดือนอย่างสม่ำเสมอ มิติที่ 2 มิติด้านความสัมพันธ์ (Relationship dimension) เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะสามารถร่วมกันทำกิจกรรมในภาคสังคมได้อย่างมีส่วนร่วม มิติที่ 3 มิติด้านเศรษฐกิจ (Economic dimension) เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นส่งเสริมการประกอบอาชีพที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ และ มิติที่ 4 มิติด้านสิ่งแวดล้อม (Environment dimension) เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

จากผลการจัดทำแผนงานประจำปีในงานวิจัยครั้งนี้ สัมพันธ์กับงานวิจัยของ ชนะ โชค คำวัน (2553) ได้ศึกษาแนวทางการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของ องค์การบริหารส่วนตำบลปลาปาก จังหวัดนครพนม ที่พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลปลาปาก มีคุณภาพชีวิตไม่ว่าจะเป็นในภาพรวม หรือรายด้าน ซึ่งประกอบด้วยด้านสุขภาพกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนแนวทางการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ มี 4 แนวทางได้แก่ แนวทางการมีส่วนร่วมของ

ครอบครัว แนวทางการพัฒนาด้านจิตใจ แนวทางการช่วยเหลือกรณีการเจ็บป่วย แนวทางการส่งเสริมรายได้ และแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุ

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การจัดทำแผนงานกิจกรรมประจำปีของชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อให้แผนงานกิจกรรมสามารถนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรใช้แนวทางสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินการดังนี้ สร้างการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของ กำหนดทิศทางของชมรมผู้สูงอายุร่วมกันวิเคราะห์ความสำเร็จและความล้มเหลวสำรวจความต้องการของสมาชิกและแผนงานกิจกรรมร่วมกัน โดยควรบรรจุกิจกรรมต่าง ๆ ไว้ในแผนงาน ดังนี้ กิจกรรมด้านสุขภาพ กิจกรรมด้านสังคมความสัมพันธ์และนันทนาการ กิจกรรมด้านเศรษฐกิจ และกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ควรนำแผนที่ได้เสนอต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อขอการสนับสนุนงบประมาณ และในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาประเด็นความสอดคล้องกับแผนงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้นด้วยจะได้มีความสอดคล้องและสนับสนุนชมรมผู้สูงอายุในการขับเคลื่อนกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมการปกครอง. (2560). ระบบสถิติการลงทะเบียน. ค้นเมื่อ วันที่ 31 ธันวาคม 2560, จาก https://www.dop.go.th/download/knowledge/th1533055363-125_1.pdf.
- กระทรวงมหาดไทย. (2562). ระบบสถิติทางการทะเบียนกระทรวงมหาดไทย. ค้นเมื่อ 5 ธันวาคม 2562, จาก: http://stat.dopa.go.th/stat/statnew/upstat_age.php.
- จุฑารัตน์ แสงทอง. (2560). สังคมผู้สูงอายุ (อย่างสมบูรณ์) : ภาวะสูงวัย อย่างมีคุณภาพ วารสารกึ่งวิชาการ. ปีที่ 38 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2560 6-28.
- จุฑาทพร คำมณี. (2558). ปัจจัยที่ทำให้ชมรมผู้สูงอายุประสบความสำเร็จต่อการเป็นชมรมที่เข้มแข็ง. สารนิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม ภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชมพูนุท พรหมภักดี. (2556). การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย (Aging society in Thailand). สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 3(16), 1-19.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2560). การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน. **Veridian E-Journal ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม – สิงหาคม 2560**.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2561). โครงการศึกษาด้านโครงสร้างเศรษฐกิจไทยที่มีนัยต่อการดำเนินนโยบาย. ค้นเมื่อ 25 มีนาคม 2562, จาก <https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/AAA/AgePeriodCohort.pdf>.
- บูรพาสถานิติบัญญัติแห่งชาติ. (2561). ปฏิญญาผู้สูงอายุ. ค้นเมื่อ 25 มีนาคม 2562, จาก <http://senate.go.th>.
- ปาจารย์ ผลประเสริฐ และวรางคณา จันทร์คง. (2561). บริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุ อย่างไรให้สำเร็จ วารสารชุมชนวิจัย ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2561) 25-36.
- ปิยะนันท์ บุญณะ โยไทย. (2556). การรับรู้ และ ทศนคติ ของผู้บริโภคต่อสื่อกิจกรรมการพัฒนาอย่างยั่งยืน ของบริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

- พิบูล ทีปะปาล. (2546). **การจัดการเชิงกลยุทธ์**. กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2562). **สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย 2558**. กรุงเทพฯ: บริษัทพรินเตอร์ จำกัด.
- ระพีพัฒน์ ศรีมาลา พรสุข หุ่นนิรันดร์ ทรงพล ต่อนี้. (2559). การจัดการสุขภาพชุมชนแบบมีส่วนร่วมกรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในจังหวัดฉะเชิงเทรา. วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปีที่ 11 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2559).
- วิญญูหยกจินดา. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่ง กร่าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี. ชลบุรี: วิทยาลัยการ บริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยศรีอยุธยา พูลสุวรรณ. (2541). การสังเคราะห์ผลการวิจัยตามนโยบายของแผนพัฒนาการศึกษาฯ ระยะเวลาที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) และระยะเวลาที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544). วิชาการ. 1 (12): 12-18.
- สถานิติบัญญัติแห่งชาติ. (2561). **ปฏิญญาผู้สูงอายุ**. ค้นเมื่อ 25 มีนาคม 2562, จาก <http://senate.go.th>.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2554). **สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2553**. ค้นเมื่อ 25 มีนาคม 2562, จาก <http://popcensus.nso.go.th/file/popcensus-10-01-56- T.pdf>.
- _____. (2563). **จำนวนประชากรจากการทะเบียน จำแนกตามอายุ เพศ และจังหวัด พ.ศ. 2563** ค้นเมื่อ 25 มีนาคม 2562, จาก <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/01.aspx>.
- สุวรรณยา ธรรมอภิพล นันทิชา อ่อนละมัย จรรย์พร ดันเจริญ. (2561). **ปัจจัยความสำเร็จของชมรมผู้สูงอายุบ้านไร่แค จังหวัดเพชรบุรี**. ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม - สิงหาคม 2561
- สุวรรณตา เตชะธีระปรีดา. (2557). การบริหารจัดการกิจกรรมนันทนาการเพื่อผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองน้ำใส อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ Vol. 3 No. 2 (2014): July - December (กรกฎาคม - ธันวาคม 2557).
- ศิริวัลดี พุกษาอุดมชัย. (2559). **ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุตำบลดอนแฝก จังหวัดนครปฐม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อมร นนทสุด . (2553). “เส้นทางสู่สุขภาพภาคประชาชน”. วารสารวิชาการ สุขภาพภาคประชาชน ภาคอีสาน. 2 (2553) 37-43.
- อัญชิรญา จันทร์ปิฎก. (2560). **การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อผู้สูงอายุไปสู่การปฏิบัติของชมรม ในเขตกรุงเทพมหานคร** สาขามนุษยศาสตร์สังคมวิทยาการศึกษาและการศึกษา.

David McClelland. (1940). **Motivation: Theory and Research**. New York: Willey.

United Nations. (2015). **World Population Ageing 2015**. . New York : Department of Economic and Social Affairs Population Division.

World Health Organization. (2002). **Active Ageing : A Policy Framework**. Geneva : World Health Organization.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

เรื่อง การมีส่วนร่วมออกแบบกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน

ตามที่ท่านคาดหวัง

วันเดือนปี.....เวลา.....สถานที่.....

กิจกรรมที่สังเกต

ชื่อกิจกรรม.....

บทบาทของผู้สังเกต () มีส่วนร่วม () ไม่มีส่วนร่วม

สิ่งที่สังเกต.....

บรรยากาศในการทำกิจกรรม.....

ผู้ร่วมกิจกรรม.....บทบาทในกิจกรรม.....

ผู้ร่วมกิจกรรม.....บทบาทในกิจกรรม.....

ผู้ร่วมกิจกรรม.....บทบาทในกิจกรรม.....

ผู้ร่วมกิจกรรม.....บทบาทในกิจกรรม.....

การเป็นผู้นำ/ผู้ตาม.....

การแสดงออก/การแสดงความเห็น.....

ความสัมพันธ์ของผู้ร่วมกิจกรรม.....

ประเด็นอื่น ๆ ที่พบเห็น.....

Institute For Everyone

ภาคผนวก ข

แนวคำถามในการสัมภาษณ์

เรื่อง การจัดกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน ให้สนุกสนาน มีสาระ และสมาชิกมีส่วนร่วม
ในกิจกรรม ควรทำอย่างไร

สถานการณ์ ปัญหาสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ มาร่วมกิจกรรมน้อยลง และบ่นว่า “จะมาทำไม
ทุกเดือน ไม่เห็นมีอะไรน่าสนใจ มาแล้วไม่สนุก สนาน น่าเบื่อ” ท่านมีข้อเสนอแนะ อย่างไร

- สาเหตุของปัญหาในมุมมองของท่าน เป็นอย่างไร
 - ผลกระทบของปัญหาที่เกิดขึ้นต่อตัวท่านเอง ครอบครัว และชุมชน มีอะไรบ้าง
- ความต้องการในการพัฒนา อยากให้เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด อะไรคือรูปธรรมการ
พัฒนาที่อยากให้เกิดขึ้น

ประเด็นสนทนากลุ่ม ครั้งที่ 1

เรื่อง การจัด กิจกรรมชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน ให้สนุกสนาน มีสาระ
และสมาชิกมีส่วนร่วมในกิจกรรม

แนวทางในการดำเนิน แผนงานกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียนอย่างมีส่วนร่วม
ควรทำอย่างไร

ในการสนทนากลุ่ม

1. ทิศทางการแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุให้น่าสนใจ สมาชิกอยากมาร่วมงาน
กิจกรรม ควรทำอย่างไร
2. การกำหนด กติกาในการเข้าร่วมกิจกรรม ชมรมผู้สูงอายุ ควรเป็นอย่างไร
3. แผนปฏิบัติการ กิจกรรมชมรมผู้สูงอายุ ในวันที่ 24 ของทุกเดือน ขั้นตอนการดำเนินการ
4. บทบาทของคณะกรรมการ และสมาชิกกลุ่มผู้สูงอายุใครสามารถรับผิดชอบในเรื่องใด
ด้วยความสมัครใจ ตามความถนัด
5. ทรัพยากร งบประมาณ ที่ต้องใช้ในการดำเนินงาน สามารถระดมการช่วยเหลือจากภาค
ส่วนใดบ้าง
6. การประชาสัมพันธ์ และการสื่อสาร

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - นามสกุล นายกานต์ โตบุญมี
 วันเดือนปีเกิด 17 กรกฎาคม 2513
 ที่อยู่ 66 หมู่ที่ 5 ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมืองฯ
 จังหวัดสมุทรสงคราม

เบอร์โทรศัพท์ 06 5635 2233

อีเมล kanth2561tbm@gmail.com

สถานที่ทำงาน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านบึงป็น
 เลขที่ 6 ม. 7 ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมืองฯ
 จังหวัดสมุทรสงคราม

ประวัติการศึกษา สาธารณสุขศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

